

60. Keskiviikkona 14 päivänä toukokuuta 1997

kello 14

Päiväjärjestys

	7) Hallituksen esitys laiksi tuloverolain 136 §:n muuttamisesta	1936
Ilmoituksia	Hallituksen esitys 63/1997 vp	
Toinen käsittely	8) Hallituksen esitys laeiksi arvonlisäverolain sekä Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonlisävero- ja valmisteverolainsäädäntöön annetun lain muuttamisesta	1937
1) Hallituksen esitys laiksi eläintautilain 15 §:n muuttamisesta		1921
Hallituksen esitys 23/1997 vp Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 3/1997 vp	Hallituksen esitys 64/1997 vp	
Lähetekeskustelu	9) Hallituksen esitys laiksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain 9 §:n muuttamisesta	1938
2) Hallituksen esitys laiksi asuntokauppalain muuttamisesta	Hallituksen esitys 65/1997 vp	1925
Hallituksen esitys 58/1997 vp	10) Hallituksen esitys laiksi opintotukilain muuttamisesta	1940
3) Hallituksen esitys laiksi eräistä arvopaperi- ja valuuttakaupan ehdoista	Hallituksen esitys 66/1997 vp	1933
Hallituksen esitys 59/1997 vp	11) Hallituksen esitys laiksi peruskuivaustoitinnan tukemisesta ja laiksi vesilain muuttamisesta	1946
4) Hallituksen esitys laiksi ulkomaalaislain 12 §:n muuttamisesta	Hallituksen esitys 67/1997 vp	”
Hallituksen esitys 60/1997 vp	12) Hallituksen esitys laiksi kalastuslain muuttamisesta	1948
5) Hallituksen esitys laiksi tuloverolain 66 §:n muuttamisesta	Hallituksen esitys 68/1997 vp	”
Hallituksen esitys 61/1997 vp	13) Hallituksen esitys laiksi julkisista hankinnoista annetun lain muuttamisesta	1950
6) Hallituksen esitys laiksi veronkantomäärälain 26 a §:n muuttamisesta	Hallituksen esitys 69/1997 vp	”
Hallituksen esitys 62/1997 vp	14) Hallituksen esitys laiksi kaivoslain muuttamisesta	”
	Hallituksen esitys 70/1997 vp	

15) Hallituksen esitys laiksi alkoholilain muuttamisesta 1950

Hallituksen esitys 71/1997 vp

16) Hallituksen esitys Viron kanssa tehdyn sosiaaliturvasopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 1958

Hallituksen esitys 72/1997 vp

17) Hallituksen esitys muutoksenhakua työvoima-asioissa koskevaksi lainsäädännöksi ”

Hallituksen esitys 73/1997 vp

18) Hallituksen esitys laiksi henkilöstörahastolain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 74/1997 vp

19) Hallituksen esitys laiksi jätelain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 75/1997 vp

20) Lakialoite laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 2 §:n muuttamisesta ”

Lakialoite 35/1997 vp (Jorma Huuhtanen /kesk ym.)

21) Lakialoite laiksi kirjanpitolain muuttamisesta 1959

Lakialoite 39/1997 vp (Jukka Tarkka /nuors ym.)

Mietintöjen pöydällepano

22) Hallituksen esitys Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimusvaltioiden ja muiden rauhankumppanuuteen osallistuvien valtioiden välisen sopimuksen niiden joukkojen asemasta ja sen lisäpöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä 1961

Hallituksen esitys 19/1997 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 7/1997 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi toinen varapuhemies Törnqvist sekä edustajat Aaltonen, Aho, Ala-Harja, Ala-Nissilä, Andersson C., Anttila U., Aura, Brax, Elo, Haatainen, Halonen, Heinonen, Huotari, Huttu-Juntunen, Juhantalo, Kantalainen, Kautto, Kiviniemi, Kokkonen, Komi, Krohn, Kääriäinen, Lindroos, Löf, Malm, Manninen, Metsämäki, Myllyniemi, Mähönen, Pekkarinen, Peltomo, Pietikäinen M., Pietikäinen S., Rantanen, Rehula, Rosendahl, Savela, Siimes, Tahvanainen, Takkula, Tiilikainen, Vartiainen, Vehkaoja, Veteläinen, Viljamaa ja Vokkolainen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Kautto, Ala-Nissilä, Aaltonen, Malm, Andersson C., Myllyniemi, Kääriäinen ja Pietikäinen M.

Ilmoitussasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien takia edustajat Aaltonen, Haatainen, Heinonen, Huotari, Kantalainen, Komi, Lindroos, Malm, Metsämäki, Myllyniemi, Peltomo, Rantanen, Savela, Tiilikainen ja Vokkolainen sekä yksityisasioiden takia edustajat C. Andersson, Kokkonen, Kääriäinen, Manninen, Pekkarinen, M. Pietikäinen, S. Pietikäinen, Rehula, Rosendahl, Siimes ja Tahvanainen sekä tämän kuun 16 päivään yksityisasioiden takia ed. Juhantalo.

Kirjalliset kysymykset

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuna, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 285, 287, 290—292, 294—296, 298, 300—303, 305, 309—313, 315, 318, 319, 321, 322, 325, 327, 329—331, 334, 336, 347, 353, 358 ja 363. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:**1) Hallituksen esitys laiksi eläintalvontain 15 §:n muuttamisesta**

Toinen käsittely

Hallituksen esitys 23/1997 vp

Maa- ja metsätalvontavaliokunnan mietintö 3/1997 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalvontavaliokunnan mietintö n:o 3. Ensinn sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Viime aikoina on hyvin paljon puhuttu siitä, että maaseudulle pitäisi saada lisää elinkeinoja, elinkeinosektriä pitäisi saada monipuolistettua. Kun olin yliopistolla hoitamassa virkaani ja luotiin tätä kuuluisaa tutkintouudistusta 70- ja 80-lukujen vaihteessa, silloin erityisesti ajateltiin niin, että voitaisiin maaseudulle saada villieläinten tarhauksesta uusia elinkeinoja ja vielä hyvin monipuolisella tavalla eli näistä eläimistä saataisiin hyvin monipuolisia tuotteita. Kävimme tutustumassa Kiinassa asiaa koskevaan toimeliaisuuteen ja totesimme, että tämä oli suorastaan loistavissa kantimissa.

Tässä mielessä aloitettiin tutkimustyö ja tarhauskokeilutoiminta, joka kartoitti ne ongelmat, joita tämän laatuissa toimeliaisuudessa voi eteen tulla. Kaikki näytti oikein hyvältä. Tässä katsannossa myös eteläisimpään Suomeen perustettiin tarhoja, jotka alkuvaiheessa lähtivät siitä optiosta, että pystyisivät suhteellisen arvokkaalla hinnalla siitoseläimiä myymään. Niinhän on aina, olkoon historiallisesti vaikka chinchillatarhauksesta kysymys, että aina ensimmäiseksi ajatellaan, että tuotetaan siitoseläimiä, että saadaan sitten varmasti kunnon hinta ja kate toiminnalle.

Mutta sitten tultiin varsin yllättävään tilanteeseen. Tultiin parin vuoden takaiseen tilanteeseen, jossa Suomi siirtyi Euroopan unionin sisämarkkinajärjestelmään. Rajat avautuivat eläinten liikuttelulle aivan toisella tavalla kuin aikaisemmin, ja se muutti kaiken. Se muutti sillä tavalla, että eläintalvontien leviäminen tuli todelliseksi uhkaksi. Myös samanaikaisesti valitettavasti oli tullut sellaisia kosmopoliitteja tauteja,

jotka leviävät villieläimistä kotieläimiin ja jopa ihmisiin.

Arvoisa puhemies! Näin koko tämä hieno optio eräällä tavalla romahti. Nyt ollaan siinä tilanteessa, että nyt joudutaan tavalla tai toisella rajoittamaan näitä hommia ja myös katsomaan, kuka vastaa kustannuksista. Tämä eläintalvontain 15 §:n muutos on juuri tätä asiaa koskeva hallituksen esitys, joka on asianomaisella tavalla valiokunnassa käsitelty ministeriövalmistelun pohjalta.

Tässä on valittu, sanotaanko, humanimpi tapa hoitaa asia. Sen sijaan että suoraan kiellettäisiin, on siirrytty siihen vastuuperiaatteeseen, että jos tämän laatuissa elukoita siirretään paikasta toiseen, kaikki tautitarkastukset asianomainen siirtäjä maksaa itse. Tämä tarkastustoiminta on hyvin arvokasta markkoina tai euoina mitattuna, mitenkä nyt vain arvoisa eduskunta haluaa asian noteerata.

Sama asia on tuonut esille myös toisen näkökohdan, ja se on se, mitkä ovat eläinlääkintähuoltomme toimintaresurssit. Nimittäin mehän olemme jos jotakin hommaa niin eläinlääkintätarkastushommaa lisänneet geometrisen sarjan tavoin parin vuoden aikana. Tässä suhteessa valiokunnan mietintöön sisältyy ehdotelma siitä, että valvonta- ja tutkimusresurssit selvitetäisiin ja sitä koskevat ehdotukset tulisivat eduskunnalle tietoon mahdollisimman pian. Eli tässä suhteessa joudutaan, sanotaanko, kokonaisvaltaiseen tilannearviointiin.

Arvoisa puhemies! Mikä tässä on aivan erityisenä näkökohtana taustalla? Siinä on se, että Suomi on ollut Euroopan ja maailman laajuisesti yksi tautivapaimpia alueita. Meillä ei ole ollut vakavia eläinten tauteja kuin aivan sattumoisin, ja jos sellainen tapaus on ollut, se on saatu hallintaan alta aikayksikön. Tietysti Suomen intressinä sisämarkkinataloudessa EU:ssa on säilyttää tämä tautivapaus, ja tässä katsannossa joutuu toteamaan, että ne hienot optiot maaseudun uusista sivuelinkeinoista täytyy siirtää hiukan takalalle ja katsoa, että suurten massojen tautivapaus eläinpuolella on kuitenkin ensisijainen asia.

Ed. M. Koskinen: Arvoisa rouva puhemies! Hyvät edustajat! Perustelut eläintalvontain 15 §:n muuttamiseksi on pohdittu valiokunnassa erittäin syvällisesti sekä maa- ja metsätalvontavaliokunnan sosialidemokraattisessa ryhmässä.

Nautatuberkuloosi on vuosikymmeniä kestäneen työn tulokseksi saatu hävitettyä Suomen nautakarjasta. Nautatuberkuloosi on eläintalvont,

joka voi tarttua myös eläimistä ihmisiin. Tuberkuloosi voi esiintyä peuroilla piilevänä ja puhjeta vasta kuljetuksessa tai tarhauksesta aiheutuvan stressin seurauksena. Koska tarhattavien sorkkaeläinten tuontia muista jäsenmaista ei voida kieltää, tautitilanteen kotimaisen valvonnan merkitys korostuu.

Sosialidemokraattisen ryhmän mielestä on välttämätöntä, että ennalta ehkäisevät toimenpiteet eläintautien ja erityisesti tuberkuloosin leviämisen estämiseksi ovat mahdollisimman tehokkaita.

Turvallisuustavoitteet voidaan saavuttaa vain tehokkaalla, kaikki peuratarhat kattavalla terveysvalvontaohjelmalla, mitä laissa esitetään. Se, mitä terveysvalvontaohjelmaan sisältyy, määrätään eläintautilain nojalla annettavalla maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä. Taudin vastustamistoimenpiteet tulee tehokkuussystiä kohdistaa voimakkaimmin sinne, missä taudin leviämiskäsi on suurin, eli elävien eläinten siirtoihin.

Ed. Pulliainen toi esille, että kun valvontaa lisätään, tarvitaan myös resursseja lisää. Valiokunta on ottanut kantaa sen puolesta, että eläintautien valvontaohjelman toteuttamiseen osoitetaan riittävät voimavarat. Tässä yhteydessä voisi tuoda esille sen, että voimavaroja pitäisi nimenomaan lisätä läänintasolle apulaiseläinlääkärien virkojen lisäämisen muodossa. Tämä on myös perusteltua sitä kautta, että kun valvotaan peuratarhoja, myös eläinsuojeluvalvontaa pitää entisestään tehostaa.

Jos sorkkaeläimiä halutaan tarhata tulohankkimistarkoituksessa, toiminnan kulut ilman muuta kuuluvat elinkeinonharjoittajalle eli tarhaajalle. Tämä edellyttää eläintautilain 15 §:n muuttamista hallituksen esityksessä ehdotetulla tavalla. Kuluttajien turvallisuuden takaaminen ja hyvän tautitilanteen säilyttäminen vaativat kaikkien markkinoilla liikkuvien peurojen tutkimista tuberkuloosin varalta.

Tätä on tosiaan syvään ja pitkään pohdittu sen takia, että elävien eläinten siirtojen yhteydessä on olemassa tuberkuloosivaara. Kun tällä hetkellä nautakarja on kokonaan vapaa tuberkuloosista ja tauti voi tarttua myös ihmisiin, niin olemme erittäin vakavan asian kanssa tekemisissä. Tällä hetkellä, kun valvontaohjelmaa toteutetaan, voidaan antaa 97 prosentin varmuus siitä, että tartuntatapauksia ei tule tapahtumaan. Myös tutkimukseen pitää entistä enemmän panostaa, ettei tuleville sukupolville tule katastrofia.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! En ole käynyt Kiinassa enkä ole professori, niin kuin ed. Pulliainen, mutta hiukan epäilen, onko asia niin yksinkertainen ja selvä kuin yritetään esittää. Tätä epävarmuutta osoittaa jo maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintökin, jossa on kolme sivua perusteluita ja joka päättyy ponteen. Se on aina silloin sen merkki, että valiokuntakin on ollut hyvin epävarma asiasta loppujen lopuksi.

Tässähän puututaan tarhattujen sorkkaeläinten pakollisen terveysvalvontaohjelman kustannuksiin. Tällä hetkellä tällaisia tarhoja on hyvin vähän, täällä lukee, että 5 peuratarhaa, 55 villisikatarhaa ja yksi muflonitarha. Minä en edes tiedä, mikä tällainen mufloni on, mutta kai se jokin on.

Tarhaus on selkeästi lisääntymässä suomalaisessa yhteiskunnassa, se on selvästi nähtävissä. Myös tarttuvien eläintautien vaara on lisääntymässä. Ei sitä sillä estetä, että kustannukset siirretään tarhojen omistajille. Saattaa hyvin olla silloin niin, että valvontaohjelmien toteuttamisesta ja valvontavastuusta ja yleensä toimintavastuusta tarhaajien osalta luovutaan ja niitä lyödään laimin, ja siinä tapauksessa tämä saattaa olla hyvinkin tuhoisaa leviävien eläintautien osalta.

Tässä vain yksinkertaisesti muutetaan lakia, siirretään kustannusvastuu, joka sellaisenaan on hyvä asia, mutta tässä ei millään tavalla muuten puututa asian valvontaan niin, että estettäisiin mahdolliset vakavatkin seuraamukset, mitä tällaisesta lainmuutoksesta saattaa tulla. En tiedä, onko näin, mutta tässä nyt parin minuutin verran esitin omia näkemyksiäni asiasta, johon puutui muistaakseni eilen illalla myös joku kansanedustaja, saattoi olla ed. Lahtela, ja hän puhui muistaakseni vähän samanlaisilla perusteilla kuin nyt itse esitin.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemelle: Ette todellakaan kuunnellut äskeistä puheenvuoroani. Minun pitäisi varmasti kirjoittaa puheenvuoroni ja artikuloiden lukea niin, että te jaksaisitte pysyä mukanani näissä tarinoissa. Kun kaikkeen siihen, mitä äskeisessä puheenvuorossanne totesitte, vastasin täsmälleen, niin kehotan teitä, ed. Aittoniemi, pöytäkirjatoimistosta ottamaan puheenvuoroni ja hartaasti lukemaan sen. Palataan asiaan kolmannessa käsittelyssä.

Ed. R a j a m ä k i : Arvoisa puhemies! Laki-esitys ja laki nimenomaan eläimen omistajan tai

haltijan velvollisuudesta vastata tarhattujen sorkkaeläinten terveysvalvontaohjelman kustannuksista voisi vaikuttaa pelkistetysti katsoen hyvin yksinkertaiselta asialta, mutta se liittyy erittäin laajaan ja monisäikeiseen asiaan varsinkin tilanteessa, jossa Suomi, kuten täällä on todettu, on virallisesti nautatuberkuloosista vapaa maa ja me pyrimme maatalouspolitiikassa ja elintarviketuotannossa pelaamaan nimenomaan Suomen suhteellisella vahvuudella ja edulla eli elintarvikkeidemme laadulla ja puhtaudella ja nimenomaan tautivapaudella. Esimerkiksi Suomessa broilerit ja kananmunat ovat käytännössä salmonellavapaita, mutta Euroopassa jo jokainen kananmuna on periaatteessa salmonellan saastuttama ja joka toinen broileri on salmonellan saastuttama. Tämä kuvaa jo eroa tässä lyhyessä keskieuropalaisessa mittakaavassa Suomen ja Keski-Euroopan välillä.

Nämä ovat sellaisia asioita, joihin kannattaa vakavasti suhtautua myös sen takia, että on ilmennyt myös muita eläinperäisiä sairauksia, jotka vaativat teurastushygieniaa ja elintarvikekaupassa tuorelihan käsittelyssä myös tiettyjen bakteerien huomioon ottamista, kuten valitettavan ehc-bakteerin, josta muun muassa olemme selvityksiä viime päivinä saaneet.

Tältä osin eläintautien leviämisen estäminen on aika lailla hankala asia, koska Euroopan unionin tilanteessa eläviä eläimiä voidaan tuoda maahan ja tähän asiaan on silloin puuttuminen hyvinkin hankalalla tavalla. Jos oikein pelkistäisi, niin tässä tapauksessa ainut puuttumisen tapa on vaatia nimenomaan riistaeläinten ja tarhattavien eläinten pakollista terveysvalvontaohjelmaa ja että tarhan pitäjät joutuvat maksamaan niin tuntuvaan kustannukseen tästä, että näitä tarhoja ei joka laaksoon ja niemeen perusteta.

Tämä on tietysti kahdella tavalla ristikkäinen asia ja ristiriitainen, koska koko ajan on maaseutuelinkeinopoliittisesti puhuttu siitä, miten hyvä olisi toisaalta, että voitaisiin saada liittännäiselinkeinoja, matkailullisesti jo saadaan lisätuloja peuratarhoilla jnp. Mutta tähän asiaan liittyy kauhea tulevaisuudenkuva, että jos tämä asia leväperäisesti hoidettaisiin ja edesvastuuttomasti eläinten terveyttä näissä tarhoissa seurattaisiin, niin nimenomaan nämä eläinsairaudet, tuberkuloosi ja bruselloosi, voivat tarttua myös ihmiseen. Silloin ei olekaan leikin asiasta kysymys. Nimittäin tällä hetkellä voidaan sanoa, että tuberkuloosin osalta on ky-

seessä kanta, johon meillä ei ole enää lääkettä ihmistä varten. 50—60-luvun lääkkeet eivät sovi enää ihmiselle, eli kyseessä on kuolemansairaus.

Tämän takia tässä asiassa me sosialidemokraatit erityisesti tämän mekanismin olemme valmiit hyväksymään eli ministeriö voi jopa korottaa maksuja ja aikaansaada tällä tavalla tarhauksen hallinnan ja valvontaohjelman tiukentamismahdollisuuden tämän lain puitteissa, jotta tähän asiaan eli suhtauduta leväperäisesti tässä maassa, ja toisaalta edellyttämme, että eläintautien valvontaohjelman toteuttamiseen on turvattava riittävät voimavarat, kuten valiokunta yksimielisesti lausumassaan toteaa. Meillä ei tältä osin ole asiat vielä kunnossa. Tarvitaan eläinlääkärivoimaa lisää.

Toinen asia on, että riistaeläintautien tutkimustoimintaa ylipäänsä pitää tässä maassa viedä eteenpäin. Liekö meillä yksi henkilö koko riistaeläintautien tutkimustoimintaan olemassa? Tällä tarkoitan, että myös porojen ja monien muiden eläinten osalta tarvitaan näiden resurssien turvaamista.

Eli asia, jota MTK ja tarhaajat arvostelivat liian kalliilla terveystarkastus- ja eläinten terveysvalvontaohjelman kustannuksilla eläinten tarhaajille, pitää sisällään näitä muita ulottuvuuksia, joiden takia joudutaan yleinen etu asettamaan tässä asiassa aika korkealle edelle.

Ed. Kautto merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K a r h u n e n : Arvoisa rouva puhemies! Hyvät kansanedustajat! Ed. Aittoniemi epäili sitä, onko valiokunta lainkaan ollut varma asiastaan, kun on kirjoittanut pitkän kolmisivuisen mietinnön ja vielä kirjoittanut loppuun ponnen. Mutta valiokunta todellakin on erittäin varma asiasta. Jos ne kolme sivua jaksaa lukea läpi, niin niistä löytyy vain lisäperusteita tämän tyyppisen lain säätämiseksi ja tarkastusmenettelyn käynnistämiseksi tässä mittasuhteessa. Eli kyse on todella vakavasta asiasta. Ennen kaikkea valiokunta on halunnut kiinnittää huomiota siihen, että Suomessa oleva tautivapaus on erittäin arvokas asia, jota ei pitäisi vaarantaa.

Ylipäänsäkin on lähdetty mielestäni arveluttavalle tielle, kun luonnonvaraisten eläinlajien tarhaaminen on jatkuvasti yleistynyt ja yleistynyt. Kyllähän se jo kertoo, että luonnonvaraisista lajeista aina epäkohtia syntyy, kun niitä ryhdy-

tään laajemmissa mittapuitteissa tarhaamaan. Suomessahan on tällä hetkellä viisi peuratarhaa, 55 villisikatarhaa sekä yksi muflonitarha ja erikoisuutena täällä Uudellamaalla on käynnistymässä nyt laajemminkin porojen tarhaaminen ja kyse on kaikkea muuta kuin luonnonmukaisesta toiminnasta.

On toki tärkeää, että maataloudelle haetaan liitännäiselinkeinomahdollisuuksia tulojen turvaamiseksi ja elinkeinon ylläpitämiseksi. Mutta tässä tapauksessa tähän liitännäiselinkeinoon liittyy paljon riskejä, jotka eivät liity pelkästään eläimiin, vaan mahdollisesti myös ihmisiin, niin kuin ed. Rajamäki puheenvuorossaan totesi.

Eriyisesti villisikatarhaajat esiintyivät huolestuneina valiokunnassa tarkastuksen laajenemisesta. Mutta tämä lakiesityshän ei suoraan käynnistä tarkastusta villisikatarhoilla, ja se on syytä todeta vielä tässä yhteydessä. Villisikatarhoillahan ei ole tällä hetkellä tauteja, mutta lähinnä on kyse siitä, että seurataan sikaruttoa ja mahdollista sikaruton esiintymisen yleistymistä ja tarvittaessa käynnistetään terveysvalvontaohjelma. Nyt valmiudet ovat olemassa, jos tarvetta ilmenee.

Niin ed. Aittoniemi kuin eräät muutkin valiokunnan asiantuntijakuulemisessa esittivät kysymyksen terveysvalvontaohjelman kustannuksista. Mielestäni tässä kuitenkin on kyse elinkeinotoiminnasta, jossa otetaan tietoinen riski terveyden kustannuksella, ja siitä toki tulee maksaa. Tämä ei tuo uusia kustannuksia tosiasiaissa näille tarhoille, koska elävien eläinten myynti tiloilta ei ole tänä päivänä sallittua. Tällä tarkastusohjelmalla tullaan mahdollistamaan elävien eläinten myynti tarhoilta. Jos tarhat jatkavat nykyistä toimintaa eivätkä myy muuta kuin lihaa, niin tarkastus tehdään niin kuin tällä hetkelläkin teurastamisen yhteydessä. Jos tilat ovat jo tällä hetkellä varautuneet elävien eläinten myyntiin, se on todellakin ollut tähän saakka spekulatiivisen hyödyn tavoittelua, koska täysin mahdollista olisi valiokunnassa ollut päätyä myös sille kannalle, että tätä lakia ei toteuteta, päinvastoin, edelleen tullaan vielä vahvemmin kieltämään elävien eläinten myynti. Se olisi ollut todella mahdollista.

Nyt kun tämä käynnistää mahdollisuuden uuden elinkeinon harjoittamiseen, elävien eläinten myyntiin tarhoilta, on mahdollista jo alkuvaiheessa ottaa nämä tarkastustoiminnan kustannukset hintoihin ja periä niiltä, jotka eläviä eläimiä tiloilta kaikista riskeistä huolimatta halua- vat ostaa.

Ed. K a l l i : Arvoisa rouva puhemies! Minusta tämä asia on varsin yksinkertainen ja selvä. Tässä mahdollistetaan se, että myös eläviä eläimiä eli peuroja jatkossa voidaan siirtää, ja näin mahdollistetaan tällainen uusi monimuotoinen elinkeinotoiminta maaseudulle. Kuitenkin porttina ja edellytyksenä tautivapauden säilymiselle edellytetään terveys- ja tarkastusohjelmaa, jonka kustannuksista itse tarhaaja tulee vastaamaan. Näin ollen tämä asia ainakin minusta on hyvin yksinkertainen, eli huolehditaan tautivapaudesta, mahdollistetaan tarhaus ja elävien eläinten siirto, mutta se edellyttää terveysohjelmaa, jonka maksaa se, joka pyörittää tarhausta. (Ed. Aittoniemi: Paperilla selvä!)

Edelleen tässä luodaan mahdollisuus, että jos villisikojen osalta tapahtuu jotakin merkittävää, tämä laki antaa myös siihen kajoamisen mahdollisuuden. Itse näen asian hyvin selkeänä ja selvänä, se säilyttää tautivapauden, mutta mahdollistaa myös maaseudulle uusia elinkeinoja. Se, joka saa mahdollisuuden bisnekseen myydä eläviä eläimiä, maksaa itse ne kustannukset ja tällä tavoin rahoittaa tämän bisneksen.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Suomessa voidaan olla ylpeitä siitä, että meillä elintarvikkeet ovat puhtaita kaikilta osin, myös lihan osalta, niin kuin taustalla mainitaan. Tässä on pitkä ohjelma eläintautien osalta viety läpi ja olemme päässeet nautakarjan osalta semmoiseen puhtaaseen tilanteeseen, että tuberkuloosia ja bruselloosia ei ole suomalaisessa nautakarjassa. Siinä mielessä huoli siitä, miten tämä puhtaus säilyy, on ihan aiheellinen.

Asiaa käsiteltiin valiokunnassa pitkään. Meilähän oli, totta kai, kova epäily siitä, millä tavalla saadaan aukoton ohjelma aikaan, millä tavalla saadaan semmoiset kynnykset aikaan rajoille, että ulkomailta tuotavat eläimet eivät kannata tauteja. Kysymys on siitä, että monilla eläimillä testivarmuus tautien osalta on semmoinen, ettei sitä kuulemma nykYTEKNIKALLA hirveän tarkasti pysty määrittämään, ja se on siinä epäilyttävien asia. Mutta kun kuulumme eläinlääkäri-ihmisiä ja henkilökohtaisesti soittelinkin ja kyselin näistä asioista, miten taudittomuus taataan, niin kyllä minä ainakin tulin vakuuttuneeksi siitä, että sieltä on tiukka ohjelma tulossa. Eläimellä pitää olla kaksivuotinen tarkkailu, määrätyt näytteet otetuna ja sitten vasta saadaan tuontilupa, että voidaan siitoseläin tuoda Suomeen eli tuoda elävä eläin tänne tai myydä eteenpäin. Siinä mielessä uskon, että voidaan olla huoletta, että tästä ei

tule ongelmia eivätkä nämä määrätyt taudit muuhun suomalaiseen karjaan tule tätä kautta leviämään.

Teuraseläinten osalta, niin kuin tässä on todettu aikaisemmissa puheenvuoroissa, määräykset eivät muutu. Tänäkin päivänä jokaisesta eläimestä otetaan teurastuksen yhteydessä näyte, joka tutkitaan. Siihenhän tämä ei tuo yhtään lisäkustannusta eikä muuta sitä tilannetta mihinkään suuntaan.

Sinällään, niin kuin asiantuntijat totesivat, tämä nostaa tietysti kustannuksia aika paljon, mutta siitospeläimiä hankitaan sitä varten, että saadaan lisää eläimiä kasvamaan, ja itse asiassa lihan tuotannon osalta kiloa kohti hinta ei tule hirveän isoksi. Toisekseen minä pidän kuitenkin juppituotteena, jos jotakin villiä sorkkaeläintä käydään tarhoissa kasvattamaan. Niitä tässä luotellaankin. Kyllä kai kuluttajan pitää maksaa-kin siitä, jos haluaa tällöistä erikoistuotetta. Jos haluaa halvempaa, hän ostaa tietysti nautaa ja härkää ja mitä kaikkea niitä tuleekin ja sianlihaa tietysti.

Ed. Aittoniemelle voisi todeta, jos tämä hänen sielunelämänsä rauhoittaa, että voidaan olla huoletta. Ohjelma tuntuu aukottomalta. Toisekseen sekin on mahdollista tässä vielä, että jos huomataan, että nyt aletaan lipsua, kyllä tämän tiukentaminenkin on eduskunnan käsissä. Meidän voimme säätää lain, että nyt tämä homma on kaput, ja tuonti loppui just.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 15 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys laiksi asuntokauppala- muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 58/1997 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin ympäristövaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. **K a u t t o :** Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys asuntokauppala-
muuttamisesta on

tervetullut ja ainakin ensi tarkastelulla kohtuullisen hyvä esitys. Esityksen taustallahan ovat ne monet hankaluudet, joita asuntojen kunnan tarkastelun ja asuntokauppojen yhteydessä on jouduttu havaitsemaan. Lakiesityshän ei sinänsä suoraan pysty vaikuttamaan niihin virheisiin, joita on havaittu. Toivon sillä olevan kuitenkin tavallaan ennakoivaa vaikutusta siihen, että rakentamiseen ja rakennusten ylläpitoon ryhdytään suhtautumaan entistä vakavammin.

Tapahtuneisiin virheisiin on etsitty syllisiä sieltä sun täältä. Usein on esitetty, että siihen ovat vaikuttaneet väärä sijoituspaikka, huonot tuotteet ja rakentajat, liian alhainen hintataso jne. Tosiasia on kuitenkin mielestäni se, että huonot rakennustulokset eivät ole vain yhden tai kahden selityksen varassa, vaan kokonaisjärjestelmässä on tehty virheitä eri tasoilla.

Mielestäni onkin syytä tarkastella koko rakentamisen osa-alueita. Perusratkaisun täytyy lähteä siitä, mihin rakennetaan. Meidän kaavoitusjärjestelmämme on suosinut tyypillisimmin ruutukaavaratkaisuja, jolloin rakennuksia on toteutettu myös huonosti rakennusmaaksi soveltuville alueille, joilla ei ole sitten toteutettu riittävän kestäviä pohjatöitä. Rakennuslakia uudistavassa neuvottelukunnassa on otettu esille myös tähän liittyviä tekijöitä.

Yksi mielenkiintoinen ratkaisu on voimassa Ruotsissa, jossa voidaan määritellä yhteisiä alueita joustavasti, esimerkiksi yhteisiä puistoja jonkin tietyn korttelin osalta. Siten on päästy rakennusten sijoittamisessa siihen, että maasto ja maaston muodot voidaan ottaa paremmin huomioon. Uskon, että asiaa kannattaa tarkastella myös meillä.

Toinen ongelmallinen asia on ollut meillä maanomistusolot. Rakennuttajat ovat ostaneet monin paikoin keskeisiä maa-alueita, jos kunnilla ei ole ollut maata varaa ostaa ja tarjota. Sopimuksia tehtäessä ei sitten ole kiinnitetty kaikin paikoin huomiota siihen, mihin ja miten rakennetaan. Uskon, että tähän asiaan voidaan vaikuttaa jatkossa sillä, että myös tuottamisen osalta otetaan esille kilpailuttamislainsäädäntöä, eli jatkossa siirtymäkauden jälkeen pidän itsestäänselvänä sen, ettei ole itsestäänselvää, että tontin omistaja voi myös rakentamisen itse toteuttaa, vaan suurempia kohteita tehtäessä on käytävä kilpailuttaminen asiasta. Mutta haluan korostaa tässä yhteydessä sitä, että tähän järjestelmään siirtyminen vaatii kyllä siirtymäajan siksi, että maanomistusolot ovat monissa suurissa kaupungeissa erittäin ongelmalliset.

Suomessa olisi syytä kuitenkin myös kiinnittää huomiota entistä enemmän laatuun ja tunnustaa se, että kuvitelmamme korkeatasoisesta rakennustuotannostamme on ollut harhaa, joka on tullut ja tulee jatkossakin erittäin kalliiksi. Perusajattelun lähtökohdaksi tulee ottaa tyytyväinen asiakas, jolle tuotetaan hänen tarpeisiinsa sopiva asunto tehokkaasti ja kilpailukykyisin kustannuksin. Tuotteet ja palvelut tulee tehdä alusta alkaen sekä asiakkaiden että viranomaisien vaatimusten mukaisesti. Jos virheitä syntyy, ne on korjattava nopeasti ja tehokkaasti ja niistä on otettava opiksi. Pidänkin tärkeänä, että voitaisiin koota esimerkiksi tietopankki, johon kerättäisiin tietoa rakennuksissa havaituista virheitä ja niiden syistä, sillä uskon, että jos saamme moraalilin nousemaan, kukaan ei tarkoituksella sutta tee.

Meillä on syytä kiinnittää huomiota myös eri osapuolten välisen yhteistyön kehittämiseen. Hyvän tuotteen takana on oltava niin suunnittelijoiden, urakoitsijoiden kuin viranomaisien ja itse asiakkaiden eli asukkaiden. Rakennuttajan pitäisi pystyä hallitsemaan näiden eri osapuolten välinen yhteistyö ja takaamaan tuotteen laatu.

Oma painoarvonsa on myös henkilöstön perusammattitaidolla ja sen ylläpitämisellä. Mielestäni Suomessa olisi kiinnitettävä huomiota siihen, onko meillä riittävän ammattitaidon ja ammattiympäryyden omaavaa rakennusalan henkilöstöä. Pimeän työn teettäjät ja tekijät ja suurin piirtein miehen kuin miehen kadulta kelpuuttavat eivät varmasti ota vastuuta tuloksista. He eivät myöskään vastaa siitä, onko käytetty väki tietoinen esimerkiksi koko ajan uusiutuvien tuotteiden käytöstä ja soveltuvuudesta.

Laatujärjestelmien kehittäminen ja ylläpitäminen on kytkettävä rakennusten elinkaariajatteluun. Siihen tulee saumattomasti liittyä kiinteistönpito, rakennusten käytön suunnittelu ja ohjaus. Osa vahingoistahan tapahtuu siten, ettei ilmi tulleita virheitä tai vahinkoja korjata välittömästi tai että asukas on käyttänyt tiloja väärin esimerkiksi laiminlyömällä kosteiden tilojen kuivatuksen ja tuuletuksen.

Moni on kavahtanut sitä, että esille on otettu vaatimus talokirjasta, joka kattaisi niin rakentamisen kuin sen valvonnan ja ylläpidon. Mielestäni tämä on kuitenkin hyvä asia ja toteutettavissa myös pienkiinteistöissä, mistä ensi kesän Raision asuntomessualueella ovatkin ensimmäiset kokeilut esillä.

Meillä on myös ollut harhainen kuvitelma, että maassamme on korkeatasoinen rakennus-

tarkastusjärjestelmä. Sekin usko on pahasti kolhiutunut. Rakennuskatselmuksiin on todella jatkossa kiinnitettävä huomiota. Meillä on jo vastuunsa tuntevia rakennusyhdytiöitä, jotka ovat tähän asiaan kiinnittäneet huomiota. Haluan esimerkkinä lukea erään suuren rakennusyhtiön valmiudesta, miten he ajattelevat toteuttaa näitä kysymyksiä.

”Suunnittelukatselmusten tarkoituksena on järjestelmällisesti varmistaa, että suunnitelmat ovat hankesuunnitelman ja tilaajan kautta omistajan asettamien tavoitteiden ja vaatimusten mukaisia. Tarkoituksena on myös pyrkiä ennakoimaan ja ratkaisemaan mahdollisia ongelmakohtia sekä varmistamaan, että suunnitelmat ovat toteuttamiskelpoisia ja ristiriidattomia.

Tekniset katselmuksot, tarkastukset, mittaukset ja testaukset käsittävät rakentamisen aikaiset seuraavat asiat:

Rakennuttajan suorittamat katselmuksot, tarkastukset ja mittaukset, urakoitsijoiden suorittamat tarkastukset, mittaukset ja testaukset sekä urakoitsijan toteuttaman laadunvarmistuksen, suunnittelijoiden suorittamat tarkastukset ja katselmuksot, viranomaisien ynnä muiden suorittamat tarkastukset ja katselmuksot, asiakkaiden suorittamat ennakkotarkastukset. Teknisten tarkastusten pitäminen perustuu teknisen valvonnan tarkistuslistaan, joka toimii ennaltavalitujen toimenpiteiden tarkistuslistana sekä rakennuttajan ja urakoitsijoiden laatusuunnitelmien yhteensovittamisen työkaluna.

Vastaanoton ennakkotarkastusten tarkoituksena on varmistaa rakennuskohteen tekninen vaatimustenmukaisuus ennen kohteen vastaanottoa ja luovutusta edelleen kohteen tilaajalle ja käyttäjille. Asiakkaalle annetaan mahdollisuus tutustua kohteeseen ja suorittaa asunnossaan ennakkotarkastus ennen urakoiden vastaanottotarkastusta tai ennen muuttoa asuntoon. Asiakkaan havaitsemat virheet ja puutteet pyritään poistamaan välittömästi ennen muuttoa.

Taloteknisten järjestelmien laite- ja asennustapartarkastukset tehdään rakentamisen aikana töiden edistymisen mukaan. Toimintakokeet, koekäytöt, mittaukset ja säädöt suoritetaan tarkastussuunnitelman ja aikataulun mukaisesti ennen vastaanottotarkastusta.

Urakoiden vastaanottotarkastuksen tarkoituksena on ottaa vastaan urakoitsijoilta valmis, sopimuksen mukainen lopputuote. Takuutarkastusten tarkoituksena on varmistaa rakennusten virheettömyys, rakenteiden sekä eri järjestelmien ja laitteiden toimivuus takuuajan päättyessä.

Myös palaute on tärkeää. Laatuajärjestelmän keskeisenä osana on palautejärjestelmä ja sen tuottamat tiedot. Palautetietoja kootaan ja analysoidaan järjestelmällisesti toiminnan, tuotteiden ja palvelujen parantamiseksi ja kehittämiseksi.

Palautejärjestelmä tuottaa seuraavat palaute-tiedot osana toimintaprosessia: Asiakas palaute, kiinteistönpidon palaute, hankintojen palaute, teknisen ja hallinnollisen rakennuttamisen palaute, sisäisten arviointien palaute.”

Keinoja siihen, miten päästäisiin parempaan tulokseen, on siten olemassa, ja uskon, että niitä on monella vastuunsa kantavalla yhtiöllä myös tarkoitus toteuttaa. Mutta haluan tässä yhteydessä korostaa sitä, että kokonaisuudessaan meidän on käytävä läpi meidän rakentamisemme alusta alkaen ja myös se, onko itse rakennusten ylläpito tehty oikein, ja näinhän ei ole tähän mennessä tapahtunut.

Arvoisa puhemies! Halusin kiinnittää puheen-vuorollani huomiota siihen, että meidän on todella nostettava tämä asia voimakkaammin esille kuin mitä se on ollut. Uskon että siinä vaiheessa, kun asiaa ympäristövaliokunnassa käsitellään, lakiesityksen yhteydessä on syytä tarkastella myös näitä syntyjä syviä.

Edustajat Ala-Nissilä ja Aaltonen merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Saarnio (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minusta ed. Kautto puuttui oikeaan asiaan, kun hän arvosteli rakentamisen nykytilaa. Tässä mielessä toivoisin myös, että ympäristövaliokunta ottaisi nämä sanat, mitkä ed. Kautto lausui, varsinkin tärkeinä huomioon.

Nimittäin on syytä todeta se, että ei Suomessa ole varmastikaan rakennustaso osaamisesta kiinni, koska esimerkiksi keskeinen osa Helsingin keskustasta seisoo entisen merenpohjan päällä ja on rakennettu varsin vaikeissa olosuhteissa. Siitä huolimatta näissä taloissa ei ole niitä homevaurioita, mitä uusissa, hyvällekin maalle rakennetuissa taloissa on. Lisäksi meillä on esimerkkejä siitä, että meillä on toteutettu hyvin maisemäläheisesti varsin tiivistä lähiörakentamista onnistuneella tavalla joskus 50—60-luvulla. Kyllä kysymys on ennen muuta valvontapuolen ja sitten urakoinnin yhteydessä nimenomaan selvien laatu-eräiden asettamisesta.

Ed. R. Korhonen: Arvoisa puhemies! Väittäisinpä, että rakentamisen alan ongelma ei ole ohjauksien, määräyksien, valvonnan eikä seurannan puute vaan se on joukko jotakin muuta, mikä nyt on räjähtänyt käsiin.

Asuntokauppalaki, joka varsinaisesti on keskustelun pohjana, on sinällään tietysti valvonnan ja ohjauksen kannalta ihan hyvä. Nyt vakuusjärjestelyillä, jotka erityisesti on tarkoitettu siihen tilanteeseen, kun asunto-osakeyhtiön perustaja-osakas on suorituskyvytön tai tehnyt konkurssin eli sitäkin kautta suorituskyvytön, pyritään turvaamaan mahdolliset virheet ja puutteet, joita vuositakuutarkastuksessa havaitaan.

Ne asiat, joihin ed. Kautto puuttui, ovat tietysti tietyllä tavalla akuutteja ja varsinkin niille ihmisille, jotka kärsivät homevahinkojen seurauksista. Siitä, mikä näiden vahinkojen laajuus ja todellinen vaarallisuusaste on, ei vielä ole todella vahvaa tutkimustietoa. On paljon tutkimuksia, mutta yleensä tutkimukselle täytyy olla myös tietty näyttävyyys. Näyttävyyttä sadan tai 50 rakennuksen otannan perusteella on niissä merkittävästi. Yleistys koko valtakunnan asuntokantaan on tietysti aina tietyllä tavalla riski, mutta ehkä se saattaa tämän asian sillä tavalla päivänvaloon, että joihinkin toimenpiteisiin ryhdytään.

Alalla noin neljännesvuosisadan toimineena en pidä niinkään ongelmattomana näihin asioihin puuttumista. Yksi merkittävä asia, mistä syystä vahinkoja on sattunut, voi olla myös se, että meidän rakennusteknologinen kehityksemme on ollut 50 viime vuoden aikana merkittävää. Markkinoille on tullut sodan jälkeen paljon uusia materiaaleja, kemia ja fysiikka ovat kehittyneet, tuotteet ovat kehittyneet, tekemisen tapa on kehittynyt. Siihen on pyritty myös saamaan tehokkuutta, koska raha on kallista, ja tietysti, kun tuotetta tehdään hyvin perusteellisesti, tuotteenkin tulee hintaa.

Nyt tietysti se, mistä me kärsimme, on ne lastentaudit, joita kokeilujen kautta syntyy. Kun käytännön suunnittelija ja rakentaja tekee työtään, häntä ohjaa valtava määrä, kymmeniä, jopa satoja määräyksiä, ohjeita, säännöksiä, rakennuslakeja, asetuksia ja viranomaistoimintoja. En sanoisi, että määräyksistä olisi puutetta. Ehkä soveltaminen on ollut taitamatonta, tai eräs ongelma on ollut se, että annetut ohjeet, määräykset, lait ja asetukset ovat voineet olla jopa keskenään ristiriitaisia. Kun jokin asetus tai määräys käskää tehdä asian jollakin tavalla ja toinen käskää tehdä toisella tavalla, siinä vaihees-

sa tehdään kompromissi, ja tietysti seurauksien vastuut kaatuvat jossakin vaiheessa jonkun niskaan.

Täytyy muistaa, että kunnilla on kaavoitusmonopoli. Kunnat käyttävät kaavoitusmonopolia ja kaavoittavat etupäässä toki sille maalle, joka heillä on hallussaan. Voi sanoa, että kaavoitustoimikin alkaa nyt kehittyä ei pelkästään normien täyttämiseksi ja asuntotonttien tuottamiseksi vaan ehkä tulevaisuudessa kiinnitetään huomiota myös perustamisolosuhteisiin. Sitten tietysti maa ja maan laatu, joka on käytettävissä, asettaa joitakin vaatimuksia asioille. Jos on omakotitalo, joka on rinnetontilla, jonka kaltevuus on 13 metriä ja toisessa päässä on suo, rakentajalla on tiettyjä ongelmia saada siihen talo, joka olisi turvallinen ja lopputuloksiltaan hyvä ja jopa käyttökelpoinen. Tällaisiakin tontteja on jaossa.

Sitten vastuista. Nehän kaatuvat käytännössä suunnittelijan ja rakentajan niskaan, ja tässä on jokin vuosi sitten tapahtunut lainmuutos, joka tavallaan siirsi rakennusvalvonnalta vastuita käytännön toimijoille, jolloin tuotteen lainmukaisuuden vastuu oli sekä suunnittelijalla että rakentajalla ja rakennusvalvontaviranomainen antoi hyväksyntänsä käyttöönottotarkastuksessa. Tietysti vastuun jakautuminen tällä tavalla on siirtänyt vastuuta pois viranomaisilta enemmän käytännön toimijoille. En tiedä, onko se oikein, mutta näin on menetely.

Mitä itse olen pitkään aprikoinut ja nyt pidän erittäin hyvänä, meille on tulossa huolto- ja käyttöohje rakennuksille. Asunto on ylipäättänsä ihmisen kallein hankinta elämässään. Kuitenkin kun hän ostaa auton, hän saa sille tietyt takuut, käyttöohjeet ja huoltokirjan, samoin videoilleen, mikroaaltouunilleen, levysoittimelleen, korvalappustereoilleen tai mille tahansa tuotteelle. Nyt Suomessa tulee asunnoille tällainen huoltokirja ja käyttöohjekin, ja nekin pitävät sisällään selaista teknologiaa, josta ei välttämättä enää voi katsoa, että se sukupolvien ketjussa on siirtynyt isältä tyttärille ja pojille. Eli tämä sinällään on merkittävää eteenpäin menoa.

Rakentamisen ongelmia on myös se, että käytännössä tietoa rakentamiseen kuuluvien komponenttien ja rakennusosien, joita suunniteltaessa ja rakennettaessa käytetään, yhteensoveltuvuudesta välttämättä ei ole edes saatavissa vaan tieto tavallaan syntyy jälkikäteen ehkä ikävienkin kokemusten kautta. Minä olen verrannut tätä aina siinä tilanteessa vähän niin kuin ympäristömyrkyihin tai sanotaanko ihmisillä ruoan lisäaineiden saamiseen, että saa syödä sitä ja tätä

ja elintarvikkeissa voi olla tätä ja tuota mutta kukaan ei tiedä, mitä ne vaikuttavat yhteensä. Sama vähän on rakentamisessakin, että sallitaan tiettyjä asioita mutta niiden yhteisvaikutuksesta ei ole tutkittua tietoa.

Minä olisin sillä tavalla turvallisella mielellä, että rakentamisen ohjeita ja määräyksiä on, ja on Vtt:illä laboratorioissa tutkittuja ohjeita, mutta sitten, kun tehdään pikkuisenkaan monimutkaisempaa, tehdään liittymiä ja jotkin olosuhdeasiat ovat toisenlaiset kuin laboratoriotutkimuksissa, siitäkään ei lopputietous synny muuten kuin kokeilun ja käytännön rakentamisen kautta.

Minusta tämä ongelma räjähti käteen oikeastaan 70-luvulla, jolloin Suomi alkoi harrastaa energiasäästämistä. Muistan itse silloiset televisiomainokset, joissa sanottiin, että nyt säästetään tällainen 500 miljoonaa sillä, kun lisäeristämme ja teemme sitä ja tätä. Käytännön esimerkki on eräs homeisiin sairastunut iäkkäämpi naishenkilö, jota syytettiin terveydenhoitojärjestelmässä mielenterveysongelmista. Hän oli mennyt kauppaan, ostanut muutaman rullan mineraalivillaa, tukkinut miehensä kanssa kaikki räystäsrat, kaikki tuuletusreiät, pistänyt imurit kiinni ja säästänyt energiaa sillä seurauksella, että hänen ullakkotilassaan oli satoja litroja vettä ja koko rakennus oli homeen vallassa. Tällaisella yleiselläkin ohjauksella voidaan saada ihmisiä käyttäytymään hyvässä tarkoituksessa väärin, koska kenelläkään ei ollut tietoa, että näin voisi käydä.

Laatujärjestelmä, johon ed. Kautto viittasi, on hyvinkin monella yrityksellä, rakennuttajalla ja jopa suunnittelijalla käytössä. Asiat, joita ed. Kautto luetteli, ovat osa meidän yleistä ohjaustamme. Jos sitä ei ole kirjattu yrityksen yksityiseen laatujärjestelmään, se joka tapauksessa on olemassa kaikissa rakentamista ohjaavissa roopuškoissa ja papereissa, joten sieltä se löytyy.

Ongelma ehkä tässä on se, että meillä on rakennustyömaa, jolla on vastaava mestari, joka tavallaan vastaa lopputuloksesta, mutta yksi henkilö paikassa, jossa on 25 tai 50 työntekijää, ei kykene seisomaan jokaisen työntekijän selän takana. Minä pidän oleellisena sen tiedon perille saattamista niin koulutuksessa, työhönohjauksessa, uudelleen koulutuksessa kuin myös silloin, kun tehdään työllisyyskoulutusta, että jokaisella toimenpiteellä, jota joka ikinen siellä työmaalla tekee, on tietty lopputulos, tietty vaikutus lopputuotteeseen, sen laatuun ja toimivuuteen ja mahdollisiin tulevaisuuden vahinkoihin. Esimerkiksi Ruotsissa työntekijöillä on listat, joihin he ruk-

saavat, ovatko tehneet tehtävänsä oikein ja he kantavat vastuuta työsuoritteestaan. Meillä selaista ei ole vaan vastuun kantaa vastaava mestari ja menee sitten linnaan, jos jotakin tapahtuu, tai hänen työnantajansa maksaa taloudelliset korvaukset.

Enemminkin työhön sitoutuminen, sen ymmärtäminen, mitä rakentamisen ketjussa tehdään suunnittelijasta ja valvojasta viimeiseen käytännön tekijään asti, on äärettömän oleellista. Eivät mitkään paperit eivätkä mitkään laatu-järjestelmät auta asiaa, elleivät rakentamisen ketjussa mukana olevan henkilöt ymmärrä, mitä he tekevät. Siitä syntyy laatu.

Rakentamisen ongelma on se, että jos minä yksin prässään ja ompelen ja teen jonkin vaateen, tiedän täsmälleen oman suoritteeni osuuden, mutta tämä ketju on niin iso, koska se koskee kaikkia kaavoittajan osuudesta, maan hankinnasta, maan käytöstä, tuotteista, niiden laadusta, niiden toimivuudesta siihen kokonaisuuteen asti, jossa on kymmenien, satojen ihmisten työpanos, että vastuu levittäytyy niin laajalle. Monesti itse unettomina öinä aikoinaan olen miettinyt, onko täysonnistuminen mahdollista muuta kuin teoriassa.

Kyllähän se hyvin pitkälle on myös teoriakysymys. Joku on sanonut huumorimielessä, että rakennus on kaikkien virheidensä summa. Osa vie asioita eteenpäin, osa vie niitä taaksepäin. Nyt osittain vastaamme myös siihen haasteeseen, että kun 70-luvulla tuotiin asuntoihin saunat ja poistettiin energian säästöllä kylpyammeet, me laskemme vettä jossakin huonetilassa hlvatto-masti pitkin seinä ja lattioita. Me toimme sinne pesukoneen, joka lingotessaan aiheuttaa koko ajan liikettä ja mahdollisesti hiushalkeamia pinoitteiden saumoihin, eli olemme lisänneet riskiä. Olemme korjausrakentamisessa rakentaneet nyt saunoja asuntoihin, joissa ei välttämättä ole puututtu ilmastointiongelmiin, joita kosteudenpaine tuo lisää 50-luvun taloissa ilmastointim-toitus on perustunut senaikaiseen kosteuskuor-maan. Ihan samoin käy uimahalleissa, joissa veden lämpötila on aikoinaan mitoitettu 22 asteeseen, nyt siellä lisätään 28 asteeseen. On matemaattisesti laskettavissa, mikä on kosteudenpaine, mikä lisäkuorma sinne tulee, eivätkä rakenteet ole sille mitoitettut. Tavallaan käyttö ja elintason nosto ovat myös tuoneet sellaisia rasitteita rakennuksiin, joita rakennukset eivät kestä.

Toinen asia on se, että kun menimme eristävään rakentamistekniikkaan sellaisesta rakentamisesta, jolla oli tuhatvuotiset perinteet, eli teh-

tiin umpikivi seinä, jotka sallivat kosteuden sitoutumisen ja kosteuden läpikulun, nyt me yritämme estää kosteuden kulkua. Kosteus, vesi, on kaiken ongelma, vesihöyry. Jos sen kulkua yritetään estää, joka tapauksessa se johonkin menee. Ehkä meidän pitäisi koko rakentamisen filosofiaan miettiä todellisia muutoksia.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Oli tämä edellinen niin syvältä luotaava, asiantunteva, jopa lämminhenkinen puheenvuoro, että jos ei olisi varustettu niin röhkeellä luonteella kuin minä, ei olisi asiantuntemattomuuttaan kehdannut tänne tulla mitään esittämäänkään. Mutta siitä huolimatta, en minä pienistä pelästy. Minä esitän kuitenkin näkemykseni.

Sain oikeastaan puheenvuoroni alun siitä, kun joku, se saattoi olla ed. Saarnio tai joku muu, totesi, että me saamme olla ylpeitä suomalaisesta rakennusteollisuudesta ja rakentamisesta jne. Tiedä häntä, mitä hän sillä tarkoitti, etenkin kun katselemme 70-luvulta eteenpäin kaupunkilähiöissä niitä elementtikolosseja, joita rakennusliikkeet rakensivat valtavalla voitolla siihen aikaan. Minä olen tutkinut rakennusliikkeiden kirjanpitoa ja osaan sen verran laskea, että tiedän minkälaisia voittoja rakennusliikkeet vetivät, kun ne näitä kolosseja sinne rakensivat. Ja nyt tänä päivänä noiden kolossien kanssa ollaan valtavissa vaikeuksissa, kun ne rakennettiin teknisesti hyvin heikosti. Nyt niissä on homeet sun muut vaivat ja vaikeudet. Siis 70-luvun alussa alkanut elementtirakentaminen — ehkä se alkoi vähän aikaisemminkin — joka jatkui aivan 80-luvun lopulle saakka, oli samanlaista: Suurella voitolla tehtiin huonoja, persoonattomia taloja, joiden kanssa nyt ollaan vaikeuksissa.

Mutta persoonattomuutta suomalaisessa rakentamisessa on ollut aina. Kun ajelette Mannerheimintietä Haagan suuntaan ja katselette, mitä persoonallista on yhdessäkään talossa Mannerheimintien varrella, samanlaisia kolosseja ne ovat kuin 70-luvulla ja sen jälkeen lähiöihin rakennetut, ei paljon muuta erikoista. Jos mennään jonnekin muualle, Tukholmaan, Kööpenhaminaan, minäkin olen käynyt joskus ulkomaillakin omalla kustannuksellani, niin siellä näkee kunnista ja persoonallista rakentamista, mutta meillä ei ole siihen opittu, ei tänä päivänäkään. Kun katsoo Huopalahden aluetta, onko se nyt Huopalahtea, kun mennään Munkkiniemeen, siinä Paciuksentien varrella, karmean näköinen alue, johon ei viitsisi mennä asumaan. Siitä huolimatta voitot ovat olleet valtavat. Paitsi nyt tällä kertaa,

nyt ei ole voittoja. Nyt rakennetaan tiukalla katteella tietysti tänä päivänä.

Ed. R. Korhonen puhui vastaavan mestarin vastuusta, että vastuu on hänen. Kyllä se on, ed. Korhonen, vastuu vastaavalla mestarilla periaatteessa. Mutta jos YIT:ssä sanotaan, että tämä talo tulee maksamaan niin ja niin paljon, ei markkaakaan enemmän, ja jos vastaava mestari ei toteuta sitä siinä rahallisessa aikataulussa, hän saa lähteä kävelemään. Siinä se on vastaavan mestarin vastuu, vaikka hän olisi kuinka vastuuntuntoinen, hän ei pysty toteuttamaan kunnon rakentamista, jos työnantaja sanoo, että tämä on tultava sillä ja sillä neliöhinnalla ja sillä siisti. Ei siinä vastuut silloin paljon auta.

Rouva puhemies! Ihan lopuksi eräs asia, joka ei varsinaisesti ja suoranaisesti liity tähän asiaan. Tämä on hieman eri asiaa, mutta kuitenkin. Homevaurioista on nyt puhuttu, Karpon ohjelmassa on taloja revitty joka puolelta ja näytetty, minkälaisia ne ovat. Minä ihmettelen, kun meillä kaikenlaista lakia täällä saadaan aikaan, että ei saada sellaista lakia, jossa määrätään asuntokauppaan pakolliseksi kuntotarkastus. Aina, kun myydään vanha, käytetty asunto, jotta kauppa on laillinen, siihen on liitettävä kuntotarkastus, joka on virallisesti tehty, vaikka se vähän maksaisikin. Silloin päästäisiin näistä surkeista asioista, joita katsotaan Karpon ohjelmissa, jossa joku ihminen on maksanut 600 000 markkaa talostaan ja sen jälkeen katselee, kun se on revitty joka puolelta, laitettu asumiskieltoon, ja joka puolelta tulee homeet sun muut ulos. Hän olisi välttynyt tältä ja ehkä edellinenkin omistaja, jos siinä olisi tehty kuntotarkastus. Tähän asiaan pitäisi suomalaisessa lainsäädännössä, jos halutaan asuntokaupassa ostajan ja asujan turvallisuutta edistää, kiinnittää huomiota.

Edustajat Malm ja C. Andersson merkitään läsnä oleviksi.

Ed. H e l l b e r g : Arvoisa rouva puhemies! En kuullut ed. Kauton puheenvuoroa kuin aivan loppuosaltaan, siihen tässä muutamassa puheenvuorossa viitattiin, mutta luultavasti hän siihen tilanteeseen, mikä rakentamisen alalla on pitkään ollut ja mitä ongelmia se on tuottanut, otti kantaa.

Nythän tiedämme sen, että tilanne on aika ongelmallinen niiden rakennusten osalta, joita

varsinkin 70- ja 80-luvulla rakennettiin. Samoin tälläkin hetkellä rakennettavissa asunnoissa ongelmia tulee olemaan. Siellä on erilaisia ongelmia, jotka liittyvät hyvin paljon kosteusongelmiin, kaikenlaisiin ammoniakkiongelmiin ja moiniin muihin, jotka eivät ole vielä edes esille tulleet.

Tietysti oleellinen asia on se, että rakentamisessa ei ole ollut minkäänlaista moraaliala 70-luvusta eteenpäin. En tiedä oliko aikaisemminkaan, mutta suuressa osassa varsinkin urakkarakentamisesta, jolloin rakennetaan mahdollisesti urakkakilpailun jälkeen jollekin yleishyödylliselle yhtiölle, tai kovan rahan rakentamisessa on aivan sama tilanne. Liian suuri kiire on tietysti oleellinen syy, mutta kaikki vastuuttomuus, mikä siihen liittyy, on tietysti osatekijä. Käytetään aluirakoitsijoita, joilla ei ole minkäänlaista vastuuta jne. Tämä on tietysti tehnyt sen, että meillä on edessämme aikamoinen pommi, miten selvitämme asuntojen terveydellisen tulevaisuuden. Tässä tulee erittäin suuria korjauskustannuksia varmasti eteen.

Vielä tällä hetkelläkin rakentaminen on valvonnasta huolimatta todella ongelmallista. Se, että on rakennuslalla toiminut, ei kyllä takaa minkäänlaista uskottavaa asiantuntemusta. Uskon, että ed. R. Korhonen on vastuuntuntoinen ihminen ja se, mitä hän on toiminut rakennuslalla ja suunnittelussa, varmasti on viimeisen päälle hoidettu, mutta kun tuloksia seuraa, niin kyllä todella ihmettelee, onko näin voitu tehdä.

Olen itse toiminut ja tälläkin hetkellä olen hallituksen puheenjohtaja eräässä kunnan vuokratolokiinteistöyhtiössä, jolla on toistatuhatta asuntoa ja jota on todella hoidettu hyvin — ei sen takia, että minä olen siellä mukana, vaan siellä on ollut sellainen toimitusjohtaja, joka on pitänyt erittäin tiukkaa linjaa myös rakentamisessa ja nimenomaan valvonnassa. Valvonta on aina ollut tiukempaa, mitä Asuntorahasto ja aikoinaan asuntohallitus edellyttivät. Siitä huolimatta ongelmia on jatkuvasti.

Kun ed. Korhonen viittasi käyttöön, niin se on kyllä myös yksi asia, johon pitäisi huomattavasti enemmän kiinnittää huomiota. On tietysti ihan selvää, että ongelmia tulee varsinkin kun saunat ovat tulleet huoneistoihin; jopa vanhoihin huoneistoihin on rakennettu saunat, vaikkei niitä ole alunperin sinne ollenkaan tarkoitettu. Ehkä ennen sitä vielä oli silikonilla tiivistetty ikkunat, mikä on yksi todella hulluuden huippu. Silikonilla ei pidä minusta mennä tiivistämään vanhojen asuntojen ikkunoita, se ei sovi siihen eikä se sovi

naisten rintoihinkaan ja se on aine, jota pitää kaikissa olosuhteissa varoa.

Aikoinaan rakennuksia ei rakennettu niin tiiviiksi. Nyt käytetään muovia. Jopa omakotitalot vuorataan muovilla, niin että se on eräänlainen umpio. Sitten jonkinlaisella teknisellä ilmanvaihdolla koetetaan hoitaa ilmanvaihto. Tämäkin on ihan laillinen toimenpide toistaiseksi, mutta ilmeisesti tästäkin ajan mittaan tullaan luopumaan, koska en usko, että sekään on terveydelle mikään myönteinen asia, että keinotekoisesti hoidetaan ilmanvaihto.

Suuri ongelma meillä on se, että elementtirakentaminen on Suomessa päässyt suureen valtaan. Se oli tietysti hyvä, kun se aikoinaan tuli, koska jouduimme aikoinaan asuttamaan hyvin paljon ihmisiä. 60-luvullakin jouduttiin rakentamaan lähiöitä — nyt niitä haukutaan, mutta niistä olisi tietysti pitänyt pitää parempi huoli. Mutta kyllä se silloin olisi tarpeellista, muuten olisi varmaan ollut hyvin ongelmallista asuttaa ihmiset ja hankkia heille kunnolliset asunnot. Elementtirakentaminen on saanut tietysti vain aivan liian suuren vallan Suomessa. Esimerkiksi Ruotsissa elementtirakentamisen osuus on hyvin pieni. Meillä se on aivan pääosassa rakentamisessa, samoin kuin Venäjällä ja sellaisissa maissa, joissa ei vastuu ehkä ole sitä, mitä länsimaissa tällä hetkellä on.

Elementtirakentaminen on kuitenkin erittäin ongelmallista. Jo 20 vuotta vanhoja betonielementtejä joudutaan vaihtamaan. Muutama viikko sitten paljastui eräissä edellä mainitun kiinteistöyhtiön noin 20 vuotta vanhoissa taloissa, että parveke-elementeistä löytyi kloridia. Siellä joudutaan vaihtamaan suuri osa, noin puolet, parvekkeista, koska tosiaan siellä on kloridia, joka on elementtitehtaalla sinne sijoitettu. Kloridi ei niin hirveän pahaa tee betonille, mutta se syövyttää raudan ja siinä mielessä tietysti tilanne on aika ongelmallinen.

Elementtirakentaminen on sellainen, mistä minusta ajan mittaan pitää jollain aikataululla luopua. Vaikka tällä hetkellä on 4—5 prosenttia kalliimpaa rakentaa paikalla, kuitenkin sinne pitää pikku hiljaa mennä, koska paikalla rakentaminen, paikalla valu on äänieristeiden takiakin huomattavasti parempaa kuin elementtirakentaminen ja se on muutenkin monessa suhteessa järkevämpi toimenpide.

Mutta valvontaa tarvitaan. Siis valvonta on aivan välttämätöntä ja sen tehostaminen on aivan ehdottomasti tärkeätä, koska vaikka näitä vastuita nyt tässäkin esityksessä ollaan tiukenta-

massa, niin kuitenkin on otettava huomioon se, että näitä konkursejakin sattuu. Rakennusalalla ne ovat melkein sääntö eikä poikkeus; kun katsoo historiaa taaksepäin, niin kovin montaa yritystä ei enää ole pystyssä. Varsinkaan näistä elementtitehtaista varmaan ei löydy kovin montaa, joka olisi 10—15 vuotta vanha ja joka olisi enää pystyssä. Eli näitä vastuukysymyksiä on äärettömän vaikea löytää.

Mutta minusta tämä rakentaminen ja siihen liittyvät toimenpiteet on sellainen asia, johon me joudumme nyt hyvinkin nopealla aikataululla ottamaan voimakkaasti kantaa, koska tämä yhteiskunta ei kestä sitä, että me edelleen rakennamme sillä lailla, että jo etukäteen oikeastaan tiedämme, että korjauskustannukset ja muut jatkossakin tulevat edelleen olemaan erittäin suuret.

Ed. K u i s m a : Arvoisa puhemies! Todellakin asuntorakentamisessa tällainen kertakäyttökulttuuri on saanut liian suuren sijan. Tavallaan suomalaiset ja kansalaiset kun ostavat, asuntoja hankkivat, olettavat, että ne ovat kestäviä ja ikuisia ja nyt on osoittautunut tämä luulo vääräksi. Meillä olisi varmaan oppimista näistä vanhoista kulttuurimaista. Itse olen esimerkiksi todennut, että Ranskassa kun on näitä vanhoja kyliä, niin monta kertaa ne ovat satoja vuosia vanhoja. Ei niihin ole yhtään uutta taloa tullut eikä ole tarvetta. Sisustusta tietysti muutetaan ja nykykaistetaan, mutta tavallaan ajattelukin on se, että talot ovat ikuisia. Ne kuuluvat ympäristöön samalla tavalla kuin muutkin maisemanpiirteet, eikä asuntoja tai yleensäkin rakennuksia rakenneta kertakäyttötarkoituksiin.

Esimerkiksi tämä eduskunta on yksi esimerkki siitä, miten minusta tämä päärakennus on erinomainen, toisin kuin esimerkiksi nuo siipirakennukset, jotka on 70-luvulla rakennettu. Omassa huoneessani oli ongelmia, ja kun kuuntelin kiinteistötoimiston vikakertomusta ja selitystä syistä, niin totesin, että kyllä tässäkin ollaan epäonnistuttu 70-luvulla verrattuna 30-lukuun, jolloin tämä päärakennus rakennettiin.

Monella suomalaisella ihmisellä on ollut se käsitys, että rakennukset ja asunnot ovat turvallisia. Itse olen asianajajana tällä hetkelläkin parissa vireillä olevassa jutussa, joissa pettynyt asunnon ostaja tai myyjä on vaikeuksissa, kun näitä virheitä ilmenee. Yleensä nämä ihmiset eivät ole syyllisiä, vaan se on se rakennusyhtiö tai grynderi, joka on monta kertaa konkurssissa. Sitten kun nämä yksityishenkilöt taistelevat oi-

keudessa kymmenientuhansien markkojen oikeudenkäyntikulujen varjossa, niin kyllä monta kertaa sympatiat on molemmilla puolilla ja tavallaan syyttömät ratkaisevat sitä todellista syyllisistä. Siinä mielessä kyllä tämä keskustelu rakentamisen tasosta ja laadusta on ihan paikallaan.

Ed. R. Korhonen: Arvoisa puhemies! Haluaisin ed. Hellbergille muistuttaa, että tietysti roistoja löytyy joka alalta, niin etten minä nyt olisi valmis koko rakennusalaan roistoiksi nimitämään. Se moraalinen on siellä niitten ihmisten moraalien summa koko siinä pitkässä ketjussa, mitä yritin kuvailla.

Yksi ongelma meillä on se, että rakennuksen elinkaareksi määriteltiin rakennusosien kesto, tarkoitan talon viemäriputkia, pattereita, vesijohtoja ja kaikkea tällaista, 25—35 vuotta 70-luvulla, ja nyt haluamme korjata näitä rakennuksia, joitten elinkaari on määritelty merkittävän lyhyeksi; meillä ei ole tehty tuhatvuotisia taloja. Meillä on tehty aikanaan taloja, jotka kestävät 100 tai 150 tai 200 vuotta. 70-luvulla ajateltiin, että on tällaista puskutraktoriaikaa, tehdään nämä lähiöt, nämä palvelevat ja puretaan pois sitten. Se oli sen ajan oppisuunnan mukaista. Nyt me kuvittelemme, että ne olisivat ikuisia, varsinkin kun ihmiset ovat sijoittaneet rahansa ja ostaneet asunnon. Toki he ovat saaneet sinä aikana asuakin, ja se on tavallaan sitä kautta niin kuin vanha auto: loppuun käytetty. Tässä ehkä oli tällainen auton elinkaaren ajattelumalli. Mutta meillä aina asunnoille on tullut ansiotonta arvonnousua, koska ne ovat vaihdon välineitä.

Vielä rakentamisen ongelmana on ollut se, että kun rakentamisteknologia kehittyi, jopa oppikirjat ovat antaneet vääriä ohjeita. Siinä on silloin koko ketju hätää kärsimässä, kun ei ole oikeaa tietoa tai tieto on ristiriitaista.

Sitten on tietysti sellaiset välinpitämättömät yksilöt, jotka tekevät lyhytnäköistä voittoa. Niitä on varmaan joka alalla, lakimiehistäkin lähtien, kun ajattelee näitten konkurssipesien hoitoa. Sille ei mahda mitään. Se vain auttaa, että vahdimme toinen toistemme toimia.

P u h e m i e s : Lienee aihetta muistuttaa, että meillä on käsittelyssä laki asuntokauppalain muuttamisesta, joka kyllä on asia, joka liittyy kaikkeen rakentamiseen, mutta ehkä on aihetta fokusoida hivenen tätä keskustelua.

Ed. M ä h ö n e n : Arvoisa puhemies! Puhemiehen huomio oli kyllä aivan oikea, mutta kun

valitettavasti olin mietiskellyt muutamia sanoja näihin aiempiin puheenvuoroihin, vielä tavallaan pidättäydyn vähän laajemmassa piirissä, mutta lyhyesti.

Ed. Aittoniemi oli mielestäni ihan oikeassa tivitessaan hieman sitä, että asuntokaupoissa olisi jonkinlainen kuntokatselmus kuntotodistuksineen — näin minä ymmärsin — syytä pitää. Se turvaisi tietyllä tavalla kyllä asunnonostajan oikeuksia ja mahdollisuuksia asua asiallisesti otamassaan kiinteistössä. Tietysti, vaikka kuinka tiukkoja näitä pykäläi laadimme, on selvää, että rakennus on niin monimutkainen apparaatti, että sinne kyllä varmasti voi jäädä siitakin huolimatta piileviä vikoja.

Tiedossani on useita tapauksia, joissa aiemmin rakennusvaiheen aikana muun muassa oli lävistetty kupariputkia tai vastaavia naulalla, ja aikansa se piti, mutta kun ruoste teki tehtävänsä, pikkuhiljaa vesivauriot olivat tosiasioita ja erittäin ikäviä tapauksia. Jopa oikeudenkäyntejä näiden asioiden tiimoilta on käyty useitakin tässä valtakunnassa.

Ed. Hellberg otti esille elementtirakentamisen. Olen täsmälleen hänen kanssaan samaa mieltä, että meillä tehtiin kyllä korttitaloja tässä välillä. Kun itse jonkinlaisena rakennusalan ammattilaisena myöskin seurasin tilannetta, se muutos, joka tuli normaaliin betonirakenteeseen, paikalla rakennettavaan rakennukseen verrattuna, kun siirryttiin elementtirakentamiseen, hirvitti kyllä ja hirvittää vieläkin, milloin kolisee betonirakenteita alas. Niin heppoisin eväin rakennettiin jossakin vaiheessa. Mutta toivottavasti pahemmilta tuhoilta vältytään.

Ed. Myllyniemi merkitään läsnä olevaksi.

Ed. M. P o h j o l a : Arvoisa puhemies! Minustakaan tämä lakiehdotus, joka on lähetekeskustelun kohteena, ei anna vastausta siihen kysymykseen, miksi Suomessa rakentamisen taso on ollut todellakin niin huono kuin se on ollut, miksi meillä on kymmeniin miljardeihin markkoihin nousevia homevaurioita tulossa veronmaksajien ja yhteiskunnan maksettaviksi lähivuosina. Kun valiokunta pohtii varmasti tämän lain yhteydessä rakentamista ylipäättänsä laajemmaltikin, ehkäpä siinä yhteydessä on mahdollista puuttua ponnaan tai muun muodossa siihen, että Suomessa alettaisiin noudattaa länsieurooppalaisen rakentamisen tasoa, jossa rakennuttajat sitoutuisi-

vat hyvään rakentamiseen ja siitä seuraavaan vastuuseen. Sinänsä tämä lakiehdotus on askel osakkeenomistajan ja rakentajan osalta oikeaan suuntaan, mutta ei todellakaan tätä isoa ongelmaa ratkaise.

Ed. **L a h t e l a** : Arvoisa rouva puhemies! Minusta tässä on hyvästä asiasta kysymys sinälään, koska tässä parannetaan asunnonostajan oikeusturvaa. Meillähän on ollut ongelmia, niin kuin on kuultu jo aikaisemmissa puheissa, siinä että on myyty asuntoja, jotka eivät ole kelvollisia asumiseen, ja jäljestäpäin huomataan tällainen ongelma. Jos sitten on voitu osoittaa, että on tärkeästä huijauksesta kysymys, siinä on joitakin korvauksia voitu saada, mutta tässä täsmennetään sitä ajatusta ja vakuuskysymystä selvittämään siinä mielessä, että voidaan saada joissakin tapauksissa jopa korvausta, mikä on ihan hyvä asia.

Aikanaan kun valiokunta käsittelee tätä, luulen, että siellä syvennyksiä käsitys ja tulee semmoisiakin asioita esille, mitkä välttämättä tässä pohjaesityksessä eivät vielä ole näkyvissä. Kokonaisuutena pidän tätä hyvänä, ja toivon mukaan ne parannukset tulevat valiokunnassa näkyviin. Kun laki tulee uudelleen saliin, katsotaan sitten.

Ed. **K a u t t o** : Arvoisa puhemies! Minusta sinänsä on ilahduttavaa, että tämä keskustelu syntyi. Nimittäin tämän lain sisällössä on yksi tavoite eli se, että vakuudesta korvattavien rakennusvirheiden määrittelyä tulee selkiyttää ja osittain tarkistaa. Siinä mielessä joudumme myös miettimään, minkä seurauksena tätä lakia on esitetty. Ihan lyhyesti haluaisin vielä paria asiaa korostaa. En tosiaankaan halunnut osoittaa ketään sormella vaan korostaa sitä, että syitä on monia ja tulee kiinnittää huomiota siihen, miten niitä voitaisiin korjata.

Yhtenä tässä keskustelussa nousi esille rakennusvalvonta. Voin sen verran valottaa asiaa, että minusta tämä on myös kohta, johon pitää kiinnittää sillä tavalla huomiota, että eritasoisten rakennusten valvonnassa voisi olla myös eroja. On ihan selvää, että jonkin huipputeknologiaa vaativan, erittäin monimutkaisen yksikön valvontaan tarvittaisiin korkeampitasoista koulutusta omaava henkilö kuin taas jonkin hyvin yksinkertaisen tai selvän omakotitalon toteuttamisen. Eli valvonnassakin voisi olla eri asteita ja sen mukaisesti vaatia myös pätevyyskriteereitä niiltä henkilöiltä, jotka sitä toteuttavat.

Toisena tärkeänä asiana pitäisin sitä, että me saamme tällä alueella kokonaisuutena rakentamisen kanssa tekemisissä olevien ihmisten moraalia kerta kaikkiaan nostettua. Meillä ei todellakaan ole pyritty mihinkään kestäviin ratkaisuihin, ei ole haluttu kuulla asukkaan tavoitteita vaan suurin piirtein asennoiduttu sillä tavalla, että ottakaa, mitä teille suostutaan antamaan. Sitä moraalia peräänkuulutan vielä kaikilta taholta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään ympäristövaliokuntaan.

3) Hallituksen esitys laiksi eräistä arvopaperi- ja valuuttakaupan ehdoista

Hallituksen esitys 59/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

4) Hallituksen esitys laiksi ulkomaalaislain 12 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 60/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti hallintovaliokuntaan.

5) Hallituksen esitys laiksi tuloverolain 66 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 61/1997 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ministeri **A l h o** : Arvoisa puhemies! Tämän päivän päiväjärjestyksessä on useita verotukseen liittyviä lakeja, ja ajattelin ainakin muutamaa hiukan esitellä valiokuntakäsittelyä varten.

Kyseinen lakiesitys liittyy työsuhdeoptioiden verotukseen tehtävään muutokseen. Tausta on se, että optiolainat tulivat meille käyttöön yritysjohdon palkitsemiskeinona 80-luvulla. Optiojärjestelyissä lainan merkinnyt henkilö saa oikeuden merkitä työnantajayhtiönsä osakkeita tulevaisuudessa tiettyyn, yleensä lainan liikkeellelas-

kuhetkeen liittyvään kurssitasoon. Etu optiolainoissa syntyy mahdollisesta kurssinoususta.

Nämä järjestelyt, niin kuin hyvin tiedämme, ovat saavuttaneet suurta suosiota pörssiyhtiöissä ja erityisesti siitä syystä, että niihin optiolainoihin harvoin liittyy mitään riskiä. Jos kurssikehitys on epäsuotuisa, optio-oikeus yksinkertaisesti vain raukeaa. Laina maksetaan siitä riippumatta takaisin sopimuksen mukaisella korolla.

Verotuksellisesti optioista syntyvä etu on selvästi luonteeltaan ansiotuloa, ja tämän tyyppinen säännös otettiin lakiin 1994 syksyllä. Pääomaverotuksen uudistuksen yhteydessä nimittäin tuloverolaki oli jäänyt entiseen muotoon, ja se tulkinta johti siihen, että optioetua verotettiin vastoin sen aitoa luonnetta sittenkin pääomatulona.

Kun meillä Suomessa pääomatulojen ja ansiotulojen verokantojen ero on huomattava, on tietysti hyvin luonnollista, että verosuunnittelussa yritetään löytää keinoja siirtää ansiotuloja verotettavaksi pääomatuloina. Näinpä myöskin työsuhdeoptioidenkin ympärille on tullut uudenlaista "tuotekehittelyä". On keksitty, että siirtämällä optiot lähipiirille, vaikkapa lapsille, voidaan välttää ansiotulojen verotus, siirtää verotus pääomaverokantaan ja välttyä jopa myöskin lahjaverolta, koska option arvoa ei lahjoitushetkellä voida tietää.

Tähän verosuunnittelun mahdollisuuteen nyt puututaan verolakia muuttamalla. Tämän lain sisältö on se, että työsuhdeoption luovuttaminen on itse asiassa luopumista tulevasta työtuloista jonkun toisen hyväksi. Verotuksessa tällaista ei voitaisi hyväksyä. On varmistettava, että edun todellista saajaa siitä myöskin verotetaan. Niinpä tuloverolakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että alkuperäinen optionsaaja säilyisi tuloverovelvollisena siinäkin tapauksessa, että olisi lahjoittanut option tai muuten sen luovuttanut intressipiirissään olevalle taholle. Muutos tarkoittaa sitä, että myöskin verotuksessa lahjoitus tavallaan sivuutetaan kokonaan. Kun näin käy, ei myöskään lahjaveroseuraamuksia synny, koska lahjalla ei ole tässä tapauksessa arvoa.

Sitten hiukan voimaantulosäännöksestä. Koska verosuunnittelussa on lähdetty useimmiten hyödyntämään epäselvää tilannetta ennen kuin lainsäätäjä ehtii hätiin, tässä muutos tulee koskemaan jo niitä luovutuksia, jotka on tehty lainmuutoshankkeen virallisen julkituksen eli hallituksen esityksen antamisajankohdan, toukokuun 7 päivän, jälkeen ennen lain voimaantuloa. Tähän keinoon on turvauduttu aikaisemminkin,

jotta taloudellisilta käyttäytymishäiriöiltä välttyttäisiin.

Arvoisa puhemies! Toivon, että valtiovarainvaliokunta käsittelee ripeästi tuloverolain 66 §:n muuttamisen, jolla työsuhdeoptiot pidetään sellaisina kuin on tarkoitettukin. Ne tulee verottaa ansiotulojen verotuksen tavoin, eikä ole tarkoituksenmukaista sallia keinottelua muun muassa niin, että nämä optioedut siirrettäisiin esimerkiksi lapsille.

Ed. Kääriäinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! On erinomaisen tervehdittävää, että tämä esitys on nyt täällä. Kiinnitän arvoisan ministerin äskeisessä puheenvuorossa huomiota sanojen käyttöön. Hän hyvin kauniisti ensiksi puhui uudella terminologialla "verosuunnittelusta" jnp., kunnes päätyi lopussa käyttämään hiukan rehellisempiä, reilumpia ilmaisuja kuten "keinottelu" jne. Elikkä minusta olisi voinut tässä hyvin tyylikkäässä puheenvuorossa käyttää brutaalimpaa ilmaisutapaa.

Se, mikä minua aivan erikoisesti kiinnostaa tässä asiassa, on se, kuinka monta tapausta tarvitaan tällaisessa keinottelumielessä, ennen kuin valtiovarainministeriössä laukeaa verosastolla sellainen reaktio, että tässä täytynee ryhtyä lainsäädännön tarkistustoimenpiteisiin. Tässä erityisessä tapauksessa olisi mielenkiintoista tutkimusmielessä ja, vihjeenä kaikille asianomaisille tahoille, väitöskirjantekomielessä tietää, montako tällaista keinottelutapausta piti verosuunnittelumielessä — käyttäkseni nyt tätä ilmaisua — toteutua, ennen kuin herätys tuli, että jaaha, tässä täytynee ruveta aukkoa paikkaamaan.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Tämä sinällään on perusteltu esitys, ja tuo aukko, jos sitä sellaiseksi voidaan sanoa, pitää tukkia. Mielestäni ei ole kyllä ihan oikein syllistää ihmisiä sillä perusteella, että he verotustaan suunnittelevat.

Perusongelmahan meillä on korkea ansiotulojen verotus verrattuna pääomatuloverokantaan. Tämä verotuksen ehkä pahin ongelma on sellainen, että sitä meidän pitäisi voida hyvin määrätietoisesti ja suunnitelmallisesti keventää. Me tarvitsisimmekin Suomessa välttämättä määrätynlaisen ohjelman työn verotuksen keventämi-

seksi. Hallituksella valitettavasti ei tunnu olevan mitään erityistä ohjelmaa, vaan lähinnä budjettiriihessä tehdään veropäätökset. Ei ole toimivaa veropoliittista ministerivaliokuntaa esimerkiksi. Tämä eduskuntakausihan on ollut hyvin hiljaista veropolitiikassa. Myös Suomessa täytyy olla sellainen tilanne, että sellaisia ihmisiä, joiden ansiotulot ovat vähän suuremmat, täytyy voida kannustaa työhön Suomessa. Siinä mielessä aukot pitää tukkia, mutta ei pidä ihmisiä syyllistää, niin kuin vähän ed. Pulliaisen puheenvuorosta olin lukevinani.

Ministeri A l h o : Arvoisa puhemies! Sanoin juuri puheenvuorossani, että syy siihen, että verosuunnittelua — käytetään sitä sanaa nyt ihan myönteisessäkin mielessä, sehän on sinänsä ihan laillista ja tarkoituksenmukaistakin toimintaa — käytetään hyväksi, on se, että meillä on pääomatulojen ja työn verotuksen välillä niin suuri erilaisuus. Työn verotus on Suomessa kireätä.

Päinvastoin kuin ed. Ala-Nissillä mainitsee, kyllähän hallituksella on hallitusohjelmassa selkeä verolinjaus sen suhteen, että työn verotusta tullaan keventämään. Tällä hetkellä on varsin selvää, että nyt käytettävissä olevien tulojen ostovoimaa ollaan hakemassa tulevalla työmarkkinakerroksella ennen kaikkea juuri verotuksen kautta. Näin ollen on hyvin luontevaa, että hallitus ei ilmoita tässä vaiheessa minkäänlaisia miljardimääriä tai mitään muutakaan sen suhteen, kuinka työn verotusta tullaan keventämään, vaan se on yhteiskunnan eri osapuolien neuvottelukysymys. Olennaistahan on tietysti huolehtia siitä, että yhteiskunnan perusasioista, hyvinvointivaltion perustehtävistä, voidaan huolehtia ja myös pitää huoli työllisyyden hoitamisesta ja valtion velan kasvun taittamisesta.

Haluaisin myös ed. Pulliaiselle sanoa, että tässä on toimittu hyvin ripeästi. Kun on tullut ilmi, että ansiotuloverotusta kierretään siirtämällä työsuhdeoptioita lasten verotukseksi, tästä on valmisteltu hyvin nopeasti lainmuutos. Ei ole tarkoituksenmukaista, että verolait kirjoitettaisiin niin yksityiskohtaisiksi, että kaikki mahdollisuuksiin, joita ihmisen mieli saattaa keksiä, voitaisiin ennakolta puuttua, vaan on järkevää, että jos epäkohtia nähdään, niin annetaan sitten omat lakinsa, kuten tässäkin on tehty.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Ihminen on siitä viisas eläin, että se menee semmoisesta rakosesta ja matalimmasta kohdasta läpi,

missä se on mahdollista. Tässä on ilmeisesti aidassa ollut rako. Siinä mielessä on ihan hyvä, että reikä tukitaan.

Verosuunnitteluhan tähtää tietysti aina siihen, että missä on aukko, siitä suunnitellaan, miten minimoidaan veron maksu. On hyvä, että huomataan tämän tyyppiset reiät ja tulee korjausiesityksiä.

Toiseksi olen iloinen tästä hommasta ja suhtaudun oikein myönteisesti tähän linjaukseen, koska tämä koskee todennäköisesti mitä ilmeisimmin suurituloisia ihmisiä, semmoisia, joilla on varaa maksaakin, koska hyvin harvoin pienituloisille kuten esimerkiksi siivoojille mitään optioita tarjotaan. Yleensä kenkää tarjotaan eikä optioita. Tässä saadaan kojjarit, huijarit ja porsaanreikien käyttäjät jollakin tavalla nyt ainakin järjestykseen — tai saadaanko, en minä tiedä, löytyykö vielä jokin porsaanreikä, koska siellä ovat huippujuristit etsimässä taas uutta aukkoa, mitä kautta voitaisiin veroja kiertää. Sitä vartenhan meillä on hyvät virkamiehet ja vielä paremmat kansanedustajat, jotka näitä aukkoja etsivät ja sitten paikkaavat.

Ed. Ala-Nissillä: Arvoisa puhemies! Kun täällä on toinen valtiovarainministeri kiitetävästi paikalla verotukseen liittyvien lakien esitelyn aikana, haluan hänen puheenvuoronsa johdosta todeta sen, että tässä onkin ehkä ongelmana se, että tehdään nyt jonkinlaista verotupoa. Kyllähän meillä lähtökohtana pitäisi olla nimenomaan se, mikä liittyy tähänkin lakiesitykseen, että verotusta uudistetaan työllisyyden ehdoin, verokiilaa painotetusti leikataan matalapalkkaaloilta, tällä tarkoitan myös henkilösivukustannuksia, mitkä liittyvät palkkaan, verotuksen liikumavaraa, joka toki pitää kohdistaa kaikille mutta painottaa nimenomaan matalapalkkaaloille, pieni- ja keskituloisille työllisyyden ehdoin. Jos meillä tehdään nämä ratkaisut tupopöydässä, käy niin kuin viime kerrallakin, että verotaulukkoihin tulee prosenttikevennys kaikille suhteellisesti yhtä suurena ja verokevennykset roiskitaan työllisyyden parantamisen kannalta huonolla tavalla.

Sen takia hallituksella pitää olla verouudistuksen ohjelma ja aloite koko ajan käsissä ja sen pitää tehdä uudistukset työllisyyden ehdoilla.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

6) Hallituksen esitys laiksi veronkantolain 26 a §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 62/1997 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Kun ministeri Alho täällä puhui paljonkin verosuunnittelusta ja optioista, niin olisi ollut hyvä tietysti, jos hän olisi muutamalla sanalla selvittänyt tätä nyt käsiteltävää asiaa, jonka arvelen koskevan kaksinkertaista verotusta, joka nimenomaan on ollut ongelmana Ruotsista tänne siirtyneiden eläkeläisten osalta ja joka on merkinnyt... (Min. Alho: Se on seuraava asia!) — Kyllä minun mielestäni 26 a §:stä nyt on kyse.

P u h e m i e s : Kyseessä on nyt 6) asia.

P u h u j a : Nyt minä olen erehtynyt. Pyydän anteeksi!

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

7) Hallituksen esitys laiksi tuloverolain 136 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 63/1997 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ministeri A l h o : Arvoisa puhemies! Erityisesti Ruotsista tulevat paluumuuttajat ovat kokeneet tavattoman epäoikeudenmukaisena tämän nykyisen tilanteen ja arvelleet, että heitä verotettaisiin kaksinkertaisesti, mikä olisi kansainvälisten verosopimuskäytäntöjen ja myös Suomen ja Ruotsin välille solmitun verosopimuksen vastaista. Näinhän ei ole ollut, mutta verotus on tullut kireäksi siitä syystä, että paluumuuttajat maksavat Suomessa koko eläkkeestä, myös Ruotsista annetusta, sairausvakuutusmaksua ja tämän lisäksi Ruotsista ansaittu eläke on vaikuttanut nostavasti Suomessa määrättyyn verotuksen progressioon. Nyt tämä ehdotus tuloverolain 136 §:n muuttamiseksi merkitsee sitä, että paluumuuttajien verotus tulee lievenemään. Progressiota kiristävä vaikutus tulee poistumaan.

Tämän lisäksi haluan tässä yhteydessä vain mainita sen, että myös kysymys siitä, miten sairausvakuutusmaksujen osalta tullaan menettelemään, on erillisenä selvittämisen kohteena sosiaali- ja terveysministeriön piirissä. Näin ollen tässä ei oteta kantaa tähän kysymykseen.

Kokonaan tietystikään ulkomailta maksetun veron merkitys Suomessa määrättävään veroon ei tule poistumaan, tässä tapauksessa verotus ei tule olemaan keveämpää, mutta se ei ole myöskään kireämpää. Näin ollen ainakin selvin epäkohta lain muutoksen jälkeen tulee poistumaan.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Ministeri Alho ja hallitus ansaitsevat kiitoksen siitä, että asia on nyt vihdoinkin saatu tänne.

Tässähän on kysymys siitä, että yhteiskunta muuttuu aika rajusti. Silloin 60- ja 70-luvuilla lähdettiin Suomesta, kun ei täällä ollut työtä. Sitä saatiin Ruotsista ja nyt on hankittu siellä niin kauan ja ikää on karttunut niin, että palataan Suomeen takaisin. Nyt yllättäen on tullut tilanne, jota yritetään tässä korjata.

Minusta, arvoisa puhemies, oli erittäin positiivista kuulla ministerin suusta se, että sairausvakuutusmaksuasia on erillisenä asiana selvittelyn kohteena. On toivottavaa, että ratkaisu tulisi mahdollisimman pian ja sitä koskeva esitys tulisi vielä tänä vuonna eduskuntaan niin, että tämä kokonaisuus hoidettaisiin asialliseen tilaan ja sillä tavalla paluumuuttajien katkeruus saataisiin lievenemään. Se on yhteydenotoista päätellen ollut uskomattoman rajua ja kovaa.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Viitataan edellisen asian yhteydessä pitämäni erinomaisen puheenvuoron alkuosaan ja samalla pyydän anteeksi sitä, että uskoin katalasti ministeri Alhon välttävän näin tärkeän asian esittelyä. Minä kyllä luotin häneen, mutta pieni epäilyksen siemen kalvoi sieluani.

Tämä on todella asia, josta on kansanedustajiin hyvin paljon otettu yhteyttä. Paluumuuttajien asia on pitkään ollut hoitamatta tältä osin ja vaikka se ei tietysti ihmeitä teekään, niin aivan selvän epäoikeudenmukaisuuden tämä korjaa. Olen omalta osaltanikin hyvin tyytyväinen, vaik-

ka en ole asianosainen tässä asiassa. Mutta tähän asiaan olen monta kertaa kiinnittänyt huomiota ja on erinomainen asia, että asia tulee tältä osin korjattua.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Minä hieman epäilen, tuleeko tämä kokonaan korjattua tällä lakiesityksellä. Sinällään on hyvä, että tämä on eduskuntaan tuotu. Ensinnäkin tässä on sairausvakuutusmaksuasia, mihin ministeri Alho ja ed. Pulliainen viittasivat. Se jää vielä tämänkin esityksen jälkeen ylimääräisenä olemaan.

Meillähän on pohjoismainen verosopimus. Tämä on varsin monimutkainen asia ja tämä on syytä valtiovarainvaliokunnan verojaostossa perusteellisesti käsitellä. Mutta minä en olisi ihan niin luottavainen kuin ed. Aittoniemi siinä, että tämä nyt lopullisesti tulisi tällä muutoksella kuntoon. Olisin ehkä ministeri Alholta tiedustellut, miten tähän pohjoismaiseen verosopimukseen nähden tämä suhtautuu, ja joka tapauksessa edellytän, että tämä nyt valiokunnassa varsin hyvin käsitellään, kun epäilen, että tämä asia ei kokonaisuudessaan vielä poistu päiväjärjestyksestä tälläkään lakiesityksellä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

8) Hallituksen esitys laeiksi arvonlisäverolain sekä Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonlisävero- ja valmisteverolainsäädäntöön annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 64/1997 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ministeri A l h o : Arvoisa puhemies! Pyysin puheenvuoron liittyen Ahvenanmaan maakuntaa koskeviin poikkeuksiin arvonlisä- ja valmisteverolainsäädännössä ja arvelen myös ed. Janssonin pyytäneen samaan asiaan puheenvuoron.

Olisin ihan lyhyesti halunnut tämän osalta halunnut sanoa, että kun veroraja Ahvenanmaan osalta tuli voimaan, niin oli tiedossa jo silloin, että se tulee merkitsemään aika paljon hanka-

luutta Ahvenanmaan ja valtakunnan välisissä suhteissa ja vaikuttaa ennen kaikkea juuri tavallisten ihmisten ja Ahvenanmaalla toimivien yritysten jokapäiväiseen elämään. Nyt tässä ehdotetaan eräitä teknisiä muutoksia sillä tavoin, että tilitykset ja tulosmenettelyt voisivat yksinkertaistua, mutta varsinaista perusongelmaahan ne eivät tietenkään poista, sitä, että Ahvenanmaan ja muun Suomen välillä on veroraja.

Nyt on ilmoitettu valtiovarainministeriön taholta jo silloin, kun verorajaan liittyvä lainsäädäntö tuli eduskuntaan käsiteltäväksi ja tuli voimaan, että näitä epäkohtia seurataan, ja haluan vain tässä yhteydessä valtiovarainministeriön puolelta kertoa ja vahvistaa sen, että yhteiseen työryhmään tuleviin palautteisiin havaituista epäkohdista tullaan suhtautumaan vakavasti ja yritetään löytää ratkaisuja niin, että niitä voitaisiin paitsi lainsäädännön myös ohjeistuksen ja muun kautta ratkoa.

Mutta ennemmin tai myöhemmin on varmasti myös tarkoituksenmukaista keskustella koko verorajasta, sen tuottamista hyödyistä ja eduista, ja myös ottaa mukaan sillä tavoin komissio, että Ahvenanmaan erityisluonne ja se, että Ahvenanmaalla ei ole omaa verotusoikeutta, niin kuin joillakin muilla verorajan piiriin kuuluvilla saarilla Euroopan unionin piirissä, olisi selvä myös komission jäsenille ja komission ymmärtämystä voitaisiin lähteä hakemaan näihin Ahvenanmaan ja valtakunnan välisiin kiistoihin ja epäselvyyksiin, joita veroraja on kiistatta tuonut.

Ed. J a n s s o n : Värderade talman, arvoisa rouva puhemies! Tämä on jo neljäs kerta, kun Ahvenanmaata koskevaa verorajaa käsitellään eduskunnassa, ja taatusti ei viimeinenkään, mihin arvoisa ministeri Alho äsken viittasi. Muistamme, miten kävi viime vuoden marraskuussa sen jälkeen, kun valtiovarainvaliokunnan verojaosto tutustui asiaan käymällä Ahvenanmaalla, ja nyt ollaan takaisin, kuten valiokunta ja jaosto molemmat otaksuivat jo silloin.

Veroraja on erittäin hankala asia. Nyt puututaan yhteen teknilliseen asiaan. Jäljellä on vähintään viisi, joista kolme tulevaa kesää ja turismikautta ajatellen erittäin ongelmallista, yksityishenkilöiden kaksinkertainen verotus, tilapäinen tuonti, käytettyjen tavaroiden verotus tai tuonti, vienti ja kauppa ylipäänsä jne.

Tällä haluan vain, arvoisa puhemies, sanoa, että jos jaostolta löytyy aikaa, niin olisi erittäin hyödyllistä tutustua jopa näihin asioihin. Kuten ministeri nyt myös lupasi oikein kiitettävästi, hal-

lituksella on valmius ripeästi puuttua näihin asioihin. Siis ilmeisesti ei kukaan pidä tästä asiasta. Minä en pidä siitä. Tässä nyt vain ollaan ja ratkaisu pitää löytää. Ilmeisesti lopullinen, viimeinen ratkaisu ei löydy osittaisuudistuksilla vaan kokonaisuotteella, kuten juuri ministeri sanoi, jossa on mukana muun muassa EU:n komissio.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

9) Hallituksen esitys laiksi alkoholi- ja alkoholi-juomaverosta annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 65/1997 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa rouva puhemies! Aivan lyhyesti alkoholijuomaverosta yleensä ja tästä pienpanimoiden verohelpotuksesta. Alkoholiverohan meillä on meillä varsin tärkeä vero, siitä kertyy noin 7 miljardia verotuottoja vuosittain. Nyt tiedämme, että tätä veroa kohtaan on olemassa hyvin voimakas paine, kun suomalainen verotaso on varsin korkea ja rajat ovat auki. Tässä suhteessa on EU:ssa paljon tahtumassa.

Suomessa tarvittaisiin nyt välttämättä verohjelma alkoholiverotuksen uudistamiseksi, kiireellisimmän oluen ja kotimaisten marjaviinien osalta. Muuten on vaarassa, että menetämme työpaikkoja ja suomalainen alkoholijuomateollisuus joutuu kohtuuttomiin vaikeuksiin. Myös koko ketju esimerkiksi oluttuotannon osalta aina mallasohran viljelyksestä myyntiin saakka on vaarantumassa. Sen vuoksi toivoisin, että hallitus viimeistään budjettiriihessä, mutta nopeammin, voisi tässä perusasiassa eli alkoholiveron uudistamisessa edetä.

Sen sijaan pienpanimoverohuojennus on aika surullisen kuuluisa asia. Kun asia edellisen kerran vuonna 96 oli esillä, silloin tehtiin niin, että enintään 5,5 miljoonaan litraan saakka olutta tuottavalle yritykselle myönnettiin 10 prosentin veronalennus, ja enintään miljoona litraa tuottavat panimot saivat edelleen 20 prosentin suurui-

sen veroalennuksen. Asiassa ilmeisesti olivat lobbarit aika tehokkaasti liikkeellä eduskuntakäsittelyssä ensin kertaalleen, jonka jälkeen tasavallan presidentti jätti sen kuitenkin vahvistamatta. Asia tuotiin uudestaan eduskuntaan vähän muutettuna ja sitten se hyväksyttiin. Tämähän oli käytännössä yhtä yritystä varten tehty, Lappeenrannassa olevaa panimoa varten, joka sitten meni konkurssiin, joten laki ei kai koskenut yhtään yritystä.

Nyt tässä on aika pienestä asiasta kysymys. Onko Suomessa yksi sellainen yritys, jota 2 miljoonan litran raja tulisi koskemaan? Sen sijaan on joitakin ravintolapanimoita, taitaa lähin olla Esplanadin puistossa, joita 200 000 litran kevennys tulisi koskemaan. Näin ollen jäänkin kysymään, miksi hallitus askartelelee näin pienessä asiassa, sinällään myönteisessä asiassa. Miksei koko alkoholiverotusta oteta esille? Toisaalta tähän sisältyy kyllä selkeä kilpailuneutraliteettiongelma, jos me kevennämme joidenkin panimoiden verotusta toisten kustannuksella.

Jos näissä asioissa halutaan liikkua, niin tärkeämpi asia olisi tilaviiniasia. Siinä on paljon useammasta työpaikasta kyse kuin pienpanimoiden osalta ymmärtääkseni. Se olisi ehkä olennaisinta, jos haluaisimme pienimuotoista tuotantoa myös edistää, mikä pitäisi nostaa esille.

Arvoisa puhemies! Jään kysymään: Onko hallituksella suunnitelmia alkoholiverotuksen uudistamiseksi nopeasti siten, että suomalaiset työpaikat ja teollisuus ja myös pitkän päälle verototot pystytään turvaamaan?

Ministeri A l h o : Arvoisa puhemies! Alkoholipolitiikan yksi osa on myös verotus. Tästä syystä hallituksessa valmistellaan alkoholiverotukseen liittyviä muutoksia osana suomalaista alkoholipolitiikkaa. Siinä näkemykset siitä, mikä on esimerkiksi hinnan vaikutus kulutukseen, vaihtelevat. Tästä syystä on syytä tehdä huolellisesti hintajoustoanalyysejä niiden tietojen perusteella, joita on käytettävissä. Näin tehdään.

Kun ed. Ala-Nissilä juuri muutama hetki sitten oli sitä mieltä, että erityisesti pitäisi työn verotuksen alentamiseen keskittyä, ja mainitsee puheenvuorossaan tässä asiassa, että alkoholiverotuksella on merkittävä verotuottomerkitys, niin kuin todella asianlaita on, niin silloin on tietysti epäjohdonmukaista minun mielestäni vaatia jokaisessa asiassa alennuksia. Jostainhan täytyy tehdä valintoja, ja tässä tapauksessa valmiste-erotuksen puolella varmaankaan kiireellisintä ei ole nyt lähteä alkoholiverotuksen suuriin

alennuksiin. Tärkeintä on luoda ohjelma, joka sopeutuu siihen, että sisämarkkinat vapautuvat ja tuontirajoitukset poistuvat. On tiedettävä, mitä nuo muutokset ovat.

Tässä on kysymyksessä nyt pienpanimoita koskeva asia. Uskoisin, että esimerkiksi suomalaisen marjaviinituotannon turvaamiseksi voidaan tehdä erillisiä toimenpiteitä siitä huolimatta, että sellaista sopeutusohjelmaa varmaanakaan ei ole mahdollista vielä budjettiriihessä tehdä, joka ottaisi huomioon vuonna 2004 tulevat sisämarkkinoiden vapautumisen muutokset.

Ed. R a j a m ä k i : Arvoisa puhemies! On hyvin tärkeää todella se, että valtion verotulopohjasta pidetään huolta kokonaisuutena, koska tulopoliittisen ratkaisun yhteyteenkin on suunniteltu mittavia veroaleja, ja arvonlisäveron ja myös alkoholiveron alentaminen ym. kaventavat myös pohjaa. Mutta on selvää, että oluen osalta on myös tarkasteltava sitä, ettei kasva kovin suuri ero Ruotsiin nähden esimerkiksi hintapuolella. Näin ollen verokysymystä pitäisi myös miettiä.

Ennen kaikkea pitäisin myös välttämättömänä ihan maaseutupoliittisesti, että meillä kotimaisten marjaviinien kilpailukyvyyn turvaamiseksi se kohtuuton vero, mikä niihin kohdistetaan, voitaisiin erillistoimenpiteillä mahdollisimman nopeasti vielä poistaa. Sillä ei ole valtiontalouden tulopohjaan niin suurta vaikutusta, että se paljon siellä näkyisikään.

Ed. H e l l b e r g : Arvoisa rouva puhemies! Minusta esitys on oikean suuntainen, mutta se on kyllä erittäin pieni alkoholipoliittinen kysymys.

Sitä vastoin, niin kuin aikaisemmassa puheenvuorossa on todettu, kokonaisvaltainen alkoholiverotushan se oleellinen asia on. Siksi minua hieman ihmetyttää, että kun nyt 1 päivänä heinäkuuta 1999 pitäisi loppua verovapaa alkoholimyyni Suomen ja Ruotsin välisillä lautoilla, niin nyt ainakin on julkisuudessa tullut esille, että ministeri Aura on ollut Brysselissä neuvottelemassa siitä, että verovapaus edelleen säilyisi.

Kun nyt tiedetään, että noin 30 prosenttia Suomessa juotavasta alkoholista on jo jollakin tavalla verovapaata, on se sitten ostettu tax-free-myymöistä tai salakuljetettu, niin minusta pitäisi nyt pikkuhiljaa jättää tämä skitsofrenia pois, jossa tuetaan määrättyjä laivaliikenneyhtiöitä ja sitä kautta saatetaan tuoda Suomeen verovapaata alkoholia. Mieluummin pitäisi las-

kea nyt alkoholin verotusta lähinnä oluen ja tilaviinienkin osalta Suomessa niin, että päästäisiin sellaiseen normaalitilanteeseen kuin Euroopassa on, että alkoholin hinta on sama eikä se perustu siihen, että meidän tavallamme suositaan nimenomaan laivamatkailua. Se on minusta aivan väärä tapa suosia laivamatkailua. Tämä myös aiheuttaa ongelmia suomalaiselle olutteollisuudelle.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa rouva puhemies! Euroopan unionista johtuen tietysti joudumme tekemään tällaista. Isompana kysymyksenä kuitenkin alkoholin hinta on merkittävä. Sillä on kytkös kulutukseen: jos hinta on kalliimpi, silloin kulutus ei ole ainakaan niin suurta. Mutta kun olemme unionissa ja pakko on katsoa kansantalouden kannalta, valmistetaanko tässä maassa olutta, niin on tärkeää, että teemme tällaisia temppejuja, mitä tässä esitetään myös alkoholin verotuksen osalta.

Mutta tärkeä seikka, mitä toivoisin, on että hallitus tekisi esityksen juuri tilaviinien, marjaviinien osalta, koska sillä on työllisyysvaikutusta laajasti ottaen, samoin maaseutupoliittista vaikutusta, että tiloilla voidaan sivuelinkeinona, jossakin jopa pääelinkeinona marjanviljelyä harjoittaa. Siinä mielessä toivoisi, että tilaviinien verotuskohteluesitys tulisi mahdollisimman nopeasti ja poistettaisiin kaikennäköisiä jäykkyyksiä ja säännöksiä, jotka vaikeuttavat tuotannon aloittamisen ja myynnin lupien saamista. Samoin verokysymys on siinä hyvin oleellinen, koska se nostaa hintaa. Samalla tekisimme sellaisen palveluksen, että ulkomaista tuontia voitaisiin vähentää, sikäli kuin saadaan makutottumukset Suomessa siihen suuntaan menemään, että suomalaiset käyttäisivät omia kotimaassa tuotettuja viinejä.

Ed. A l a - N i s i l ä : Arvoisa puhemies! Ministerin puheenvuoron johdosta joudun toteamaan vielä sen, että totta kai työn verotuksen keventäminen on tärkeää ja kaikki liikkumavara pitää siihen käyttää, mutta emme voi jäädä alkoholiverotuksen osalta myöskään paikallemme, emme edes siinä mielessä, että verotuotot tulisivat tällä mitään tekemättömyydellä turvattua.

Meidän pitää ensinnäkin varautua jo vuoteen 2003, jolloin tuontirajat vallan poistuvat, mutta nyt tilanne on se, että tilastoimaton kulutus Suomessa kasvaa. Myös korkean alkoholiverotuksemme johdosta alkoholiin kytkeytyy rikollisuus ja myös harmaa talous. Tällä tarkoitan salakulje-

tusta. Tietty verojenkierto on kasvanut. Kotimainen alkoholijuomateollisuus on joutunut vähentämään henkilökuntaansa, kun Suomessa alkoholijuomien myynti vähenee, vaikka toisaalta kulutus samanaikaisesti kasvaa. Tästä näkyy, että tilanne ei ole tällä hetkellä meillä terve.

Erityisesti, niin kuin sanoin, kotimaisten mietojen marja- ja hedelmäviinien verotus on kaikkien ongelmallisim ja olutverotus. Tässä suhteessa hallituksella kyllä pitäisi olla suunnitelma, miten asteittain edetään, jotta voidaan hallitusti edetä. Muutoin tilanne karkaa, pelkään pahoin, käsistämme ja mennään tilastoimattoman kuluksen puolelle ja tuonnin kasvuun, kun veropoliitikamme ei seuraa sitä, mitä yhteiskunnassa tapahtuu.

Ed. R. K o r h o n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Nissilä itse asiassa sanoi aika paljon ne asiat, mitkä minullekin tulivat ministeri Alhon puheenvuorosta mieleen. Joka tapauksessa ensi vuosituhanen puolikin on kohtuullisen likellä, eikä mitään kertarysäyksellä voida tehdä eli tulevaan on syytä valmistautua. Jossakin on todellakin se katto, mitä voidaan verottaa, jolloin kulutus alkaa vähentyä eli se on ihan pohdinnan arvoinen asia.

Olutta ja pienpanimoita koskeva esitys on erinomaisen hyvä. Sitä samaa minäkin olisin halunnut korostaa, että tilaviinit olisi syytä saada saman tyyppisen kohtelun alle.

Tilaviinien kohdalla on vielä se ongelma, että niitä ei voida saattaa myyntiin esimerkiksi paikalliseen Alkoon, koska meillä on sellainen kummallinen alkoholipoliittinen menettelytapa, että vaaditaan, että sama tuote pitäisi olla kaikissa valtakunnan Alkoissa kaupan. Mutta mitä alueellista erilaistumista se on, jos ei voi olla alueitten Alkoissa myös alueitten ikiomia tilaviinejä, joita ei muilta alueilta saisikaan. Se on yksi alueellisuuden korostamistapa ja sitä kautta juuri tilaviinin ja maatalouden yrittämisen erikoisalojen tukemista, eli sitä verotuspolitiikkaa pitäisi hyvin äkkiä tarkistaa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Nissilä vaati, että hallituksella pitäisi olla ohjelma tällaisessa. Kyllä hallituksella on hyvin selvä ohjelma: se etenee askel kerrallaan.

Ed. V i r t a n e n : Olen samaa mieltä, arvoisa puhemies, siitä, että oikean suuntainen liike, mutta taas säälittävän hitaasti ja myöhään ja kaikkea. Meillä on tapahtunut oluen suhteen kaikki ne mokat ja virheet, mitä ennustettiin pari kolme vuotta sitten. Nyt tosiaan etelästä ja joka puolelta kaljaa tulee hullun lailla, ja sitten ajettiin omia, vähän isompiakin panimoja konkurssiin, jatkettiin edellisen hallituksen linjaa aika paljon siinä, ettei tajuttu tätä asiaa, puhumattakaan koti- ja tilaviineistä.

Meillä on tutkimusten mukaan varmaan Euroopan itsetuhotaipumuksellisin nuoriso, johon liittyy vielä sellainen kummallinen asia, että kun me vähitellen annamme aina muutaman prosentin, vähän hinta putoaa, niin ihminen on psykologisesti sellainen otus, että se sitten ajattelee, että tämä on nyt sitä vapautta, ja käyttää sitä aina hyväkseen lisää ja lisää ja lisää. Jos olisimme kunnolla hoitaneet homman kerralla, niin meillä ei olisi sitä ongelmaa tai se olisi ollut kerran. Nyt tällainen tihkuva, pikku hiljaa vapauttaminen väärässä paikassa laman jäljiltä ja vieläkin henkisen kipeyden tilassa johtaa aina vain pahempaan ongelmaan.

Täytyisi ihan kunnolla hoitaa suomalaiset kilpailukykyisiksi tällä alueella ja tunnustaa se, että meillä on kansallinen, politiikkaankin liittyvä itsetunto-ongelma, ja se johtuu vääränlaisesta ihmiskäsityksestä ja ihmiskuvasta ja kasvatuksesta, joka tässäkin paikassa jatkuvasti korostuu.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

10) Hallituksen esitys laiksi opintotukilain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 66/1997 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. V i i t a n e n : Arvoisa puhemies! Käsitteillä olevassa hallituksen esityksessä esitetään pähkinäkuoressa sanottuna sitä, että opiskelijan omien tulojen perusteella tapahtuva opintorahan tarveharkinta perustuisi kuukausi- ja lu-

kukausperusteisen tarkastelun sijasta vuosikohtaiseen tarkasteluun. Se oli aika monimutkaisesti sanottu, mutta toivottavasti siitä jotain selkeni, mitä tarkoitetaan.

Tämänhetkisessä vanhassa järjestelmässä eräänä keskeisenä ongelmana onkin nimenomaan pidetty tulojen tiukkaa tarveharkintaa sekä opiskelijoiden melko alhaisia tulorajoja.

Vuoden 96 aikana Suomen ylioppilaskuntien liitto teki tutkimuksen, joka osoitti, että suurin osa opiskelijoista hyötyisi sen suuntaisesta uudistuksesta, mikä nyt meillä on käsillä. Tästä tutkimuksesta huolimatta opiskelijat ja opiskelijajärjestöt ovat olleet tästä uudistuksesta hyvin hyvin paljon keskenään erimielisiä.

Suomen ylioppilaskuntien liitto suhtautuu tähän esitykseen kriittisesti eikä kannata siirtymistä vuosikohtaiseen tarkasteluun. Sen sijaan tästäkin lausunnosta eriävä mielipide kyllä löytyy. Samoin eräät ylioppilaskunnat suhtautuvat asiaan kuitenkin hyvinkin myönteisesti. Itse tulen Tampereelta, jossa Tampereen yliopiston ylioppilaskunta Tamy suhtautuu asiaan myönteisesti, mutta teekkareiden TTKK:n ylioppilaskunta sen sijaan vastustaa tätä. Eli otapa tästä nyt selvää, mikä loppujen lopuksi on se kaikista parhain vaihtoehto.

Kuitenkin jo tässä lain valmisteluvaiheessa sen jälkeen, kun työryhmä oli mietintönsä kyseisestä asiasta jättänyt, on opiskelijajärjestöjä kuultu ja joitakin näkökulmia on otettu huomioon, minkä johdosta mielestäni ainakin alkuperäinen esitys on huomattavasti parantunut.

Esityksen laskelmista käy selkeästi ilmi se, että opiskelija, joka tällä hetkellä tienaa vuodessa sanoin soko pienituloisen tai keskituloisen opiskelijan verran, hyötyy tästä uudistuksesta. Sellaiset opiskelijat, joilla tällä hetkellä on ollut mahdollisuus vuodessa tienata hyvinkin paljon ansiotuloja, tulevat jonkin verran esityksestä kärsimään.

Tässä onkin ollut opiskelijoiden osalla jonkin verran sellaista periaatteellista näkökulmaeroa, halutaanko opintoraha nähdä ikään kuin opiskelusta johtuvana palkitsemisjärjestelmänä vai tarveharkintaisena järjestelmänä. Ehkä lähinnä se osa opiskelijoista, jotka haluavat nähdä tämän tarveharkintaisena etuutena, pitää tätä uudistusta oikean suuntaisena ja kohtuullisen hyvänä.

Se, mikä valmisteluprosessissa on huomionarvoisaa, on se, että alun perin oli tarkoitus jakaa opiskelijoiden tulokuukaudet kolmeen ryhmään: tulot silloin, kun opiskelija on opiskelija ja saa tukea, tulot silloin, kun opiskelija on opiskelija, mutta ei saa tukea ja tulot silloin, kun opiskelija

on ns. ei-opiskelija. Tästä viimeisestä kategoriasta, ei-opiskelijan kategoriasta, on kuitenkin esityksessä luovuttu, mikä minun mielestäni on äärimmäisen hyvä asia, koska se ei johda enää kohtuuttomuuksiin. Nimittäin alunperin tätä kritisoitiin nimenomaan sen vuoksi, että sanottiin, että opiskelijan on hyvin vaikea ennalta, ennen kuin hän on opiskelija, tai sen jälkeen, kun hän valmistuu, arvioida vuosittaiset tulonsa. Tämä kohta esityksessä nyt on selkiinnytetty, ja se on oikein hyvä.

Tulorajat eri kuuksuilta, mitkä esitykseen nyt ovat jääneet, ovat 3 000 niiden opiskelijoiden osalta, jotka nostavat opintorahaa, ja niiltä kuuksuilta, kun ei nosteta, 9 000. Tiedän, että valmistelussa nämä tulorajatkin ovat jonkin verran olleet eläviä käsitteitä ja on sitten päädytty näihin 3 000:een ja 9 000:een, mitkä minun mielestäni ovat kuitenkin melko lailla alakanttiin vedettyjä. Toivoisin, että valiokunta tähän kohtaan kiinnittää huomiota ja harkitsee sitä, olisiko syytä jonkin verran vielä näitä tulorajoja tarkastaa ja nimenomaan tietenkin siinä tapauksessa opiskelijan edun mukaisesti eli ylöspäin.

Huomasin, että esityksen seurauksena säästyy valtion menoja noin 26 miljoonaa. Tietenkin ainakin minulle heti siinä vaiheessa syntyy epäilystä, ei kai tämä säästö tarkoita sitä, että se on jälleen kerran opiskelijan kukkarosta pois. Sen vuoksi haluaisinkin todella tarkistettavan sen asian, että säästö todellakin pääasiassa syntyy siitä, kun hallinto yksinkertaistuu, selkeytyy, helpottuu, nopeutuu. Sitä kautta varmasti myös säästöä syntyy, mikä on aivan hyvä asia.

Tässä on muutamia kohtia, jotka toivoisin valiokunnan tätä ehdotusta käsitellessään huomioivan. Eräs sellainen on apuraha. Nimittäin täytyy tässä yhteydessä myöntää, että sain lopullisen esityksen käsiini vasta hetki sitten enkä ehtinyt itselleni aivan tarkasti selvittää, mikä on tässä uudessa esityksessä tilanne. Apurahat, joita opiskelija voi saada esimerkiksi ulkomailla opiskelua varten lukukausimaksuihin ym., ovat sellaisia apurahoja, jotka missään tapauksessa mielestäni eivät saa vaikuttaa opintorahan tarveharkintaan. Toivon, että valiokunta selvittää tämän asian.

Tässä uudessa mallissa on ideana se, että jos opiskelija on jostain syystä vuoden aikana tullut nostaneeksi opintorahaa, joka hänelle ei enää omien tulojen perusteella kuuluisikaan, niin tätä opintorahaa tietenkin peritään takaisin, mikä on aivan selvä. Esityksessä on eräs hyvä puoli, ja se on se, että 6 000:een asti liikaa maksettua tukea

peritään takaisin vain puolet. Sillä on tarkoitus kohtuullistaa nimenomaan pieniä ylimenoja. Mielestäni tämä on äärimmäisen tarkoituksenmukainen ja hyvä asia, mikä tässä esityksessä on.

Sen sijaan tässä on myös sellainen säädös, että takaisin maksettavaa osuutta korotetaan asetuksessa määrättävällä prosenttiosuudella, joka siis tarkoittaa sitä, että jos opiskelijalle on maksettu liikaa, niin hän maksaa myös jonkinlaista korkoa liikaa maksetusta osasta. Sinänsä mielestäni tämä on joltain osin perusteltua, ja kuten esityksessäni esitetään, tällä estetään opintotuen nostaminen korottomana lainana. Tämä tässä varmasti ideana on.

Toisaalta eräs asia, mihin haluaisin kiinnittää huomiota, on se, että mielestäni opiskelija on yleensä, kun opiskelemaan menee, yhtä rehti ja rehellinen suomalainen kuin kaikki muutkin. Tuskinpa kovinkaan monen opiskelijan tarkoituksena nimenomaan on hakeutua korkeakouluun, nostaa yltyöpäisesti opintorahaa liikaa saadaakseen vain korotonta lainaa. Luulen, että tällaiset ns. ongelmat, mitä nykyisin on ilmennyt, johtuvat enemmänkin nimenomaan tietämättömyydestä kuin siitä, että opiskelija tahallisesti syyllistyisi jonkinlaisiin opintotukijärjestelmän väärinkäytöksiin.

Tässä kohtaa toivon valiokunnan myös harmitsevan sitä, kuinka suuri tämä prosenttiosuus tulee olemaan. Tämä ei missään tapauksessa saa kääntyä miksikään rahastuskeinoksi eikä sellaiseksi, että opiskelijoille tavallaan syntyisi kohtuuttomia tilanteita takaisinperinnän vuoksi.

Huomasin myös esityksestä, että opetusministeriö, Kansaneläkelaitos sekä oppilaitokset ovat suunnitelleet mahtavaa tiedotuskampanjaa, jotta opiskelijat pysyisivät kärryillä lainsäädännöstä ja tästä uudesta järjestelmästä. Se on mielestäni täysin tarpeellinen juttu. Jos tätä ei tapahtuisi, voisimme päätyä ojasta allikkoon ja varmasti jälleen kerran voisimme lukea lehdistä, kuinka hirveästi opiskelijat käyttävät väärin järjestelmää. Taas kerran väitän, että se johtuisi nimenomaan siitä, että tietoa ei olisi tarpeeksi. Eli tämä tiedotuskampanja on äärimmäisen tärkeä osa uudistusta.

Arvoisa puhemies! Näillä sanoilla haluaisin valiokunnalle esittää toivomuksen, että esitystä käsiteltäisiin myötämielisesti, mutta vielä joitakin kohtia tarkkaan harkiten ja selvittäen nimenomaan tilanteen, mitä se tulee tarkoittamaan opiskelijan kannalta. Tiedän, että esityksessä on varmasti paljon hyviä puolia myös valtionhallinnon kannalta, yksinkertaistumista ja sen sellais-

ta, mutta tärkeintä kuitenkin on harkita se, että opiskelija ei joudu kohtuuttomaan asemaan vaan päinvastoin ainakin suuren osan opiskelijoista asema parantuu.

Ed. R. K o r h o n e n : Arvoisa puhemies! Esitystä on pidettävä tietysti parannuksena nykyiseen tilanteeseen ja parannuksena siihen myöskin, mitä on ollut valmistelussa liikkeellä erilaisia malleja. Ed. Viitanen otti esille apurahoja koskevan asian, ja sitä on syytä tarkastella valiokunnassa erittäin tarkkaan, koska jos opiskelija saa esimerkiksi ulkomailla suoritettavaa opiskelua varten matka-avustusta tai muutakin mahdollista avustusta apurahan muodossa ja jos tämä lasketaan tuloksi, sillä voi olla myös seurauksia halukkuuteen lähteä opiskelemaan ulkomaille.

Se, että tuloja on nostettu, on tietysti edistys ja parannus, koska tämä tarkoittaa sitä, että työelämään integroiminen ja ajatus elinikäisestä opiskelusta ja työelämän ja opintojen yhden-suuntaisuudesta tällä mallilla paranee. Mutta tällaisissa kiinteissä ehdottomissa tuloarajoissa minusta on syytä valiokunnan käsittelyssä tarkastella, onko markkamäärä juuri tätä. Esimerkiksi opetusministeriön opintotukityöryhmä esitti 3 500 markan tuloarajaa niitten kuukausien osalta, jolloin opiskelija nostaa opintotukea. Heillä varmasti oli jokin selkeä perustelu tällaiseen esitykseensä. Sitten on tietysti 9 000 markan tuloaraja. Voi olla, että monillekaan opiskelijoille siitä ei tule ongelmaa, mutta on varmasti ammattialoja, joilla silloin, kun työtä on tarjolla ja opintojen kannalta on myös välttämätöntä saada työkokemusta, ongelmia ilmenee. On tietysti ikävää, jos tästä 9 000 markasta tulisi este, että ruvetaan laskelmoimaan, kannattaako minun ottaa työtä vastaan tai missä määrin sitä kannattaa ottaa vastaan.

Myös liiaksi maksetun opintotuen takaisinmaksua korotettuna, jonka koron määrittely tapahtuu nyt asetuksella, minusta on syytä sivistysvaliokunnassa tarkkaan tutkia, mitä se tarkoittaa. Opintotuen ottaminen korottomaksi lainaksi tarkoitushakuisesti ei tietenkään voi olla oikein, mutta juuri tällainen opintovuoden suunnittelu etukäteen 12 kuukaudeksi ei välttämättä aina onnistu, koska harjoittelupaikan ja työkokemuksen hankintapaikan saaminen on nykyään edelleenkin suhteellisen epävarmaa plus tulevan työsuhteen pituus. Siitä saattaakin muodostua pitempi. Takaisinmaksun jälkikäteen voisi suorittaa korottomana omasta aloitteesta. Minusta sitä olisi syytä harkita tai ainakin koron

tasoa, mikä se on, plus sitten takaisinmaksua. Jos ajatellaan, että tämä 12 kuukauden tulojen saanti ja opintotuen nautintaoikeuden harkinta ei välttämättä todella aina onnistu ihan itsestä riippumattomista syistä, minusta siinä tulisi olla jonkinlainen maksuaikaoikeus myös vuodenvaihteen jälkeen. Opiskelijat itse ovat ehdottaneet kuutta kuukautta. Minusta peruutusaika voisi olla pienempikin, mutta ainakin vuoden aikana se voisi tapahtua ja ehkä sitten kuukausi tai kaksi vuodenvaihteen jälkeenkin.

Näen, että sivistysvaliokunnan on kiinnitettävä erityistä huomiota ainakin näihin ongelma-kohtiin ja tarkasteltava asiaa tarkkaan, koska minusta on erinomaisen tärkeätä, että työelämän ja opiskelun yhteys toimisi, ja sitä kautta syntyvä kokemus ja harjoittelu plus palaute myös opintomaailmaan, kuinka työ ja annettava opetus toimivat yhteen, on erinomaisen tärkeää sekä koko koulutussektorin että myös työelämän itsensä kannalta.

Ed. V i r t a n e n : Arvoisa puhemies! Aamulla kuulin uutisissa, että Suomessa ovat opiskelijamäärät ruvenneet selkeästi vähenemään ja ongelmia alkaa ilmetä näillä alueilla liittyen kaiken näköisiin sekoiluihin, joita on tapahtunut muutamien viime vuosien aikana.

Tietysti opintoraha on ikuinen ongelma. Jotkut oppivat elämään opintorahalla, ja sitten ei tarvitse enää velkoja eikä lainoja ottaa niin kuin meidän vanhemmiten, ja sitten Sailaksen sekoilut päälle, niin tästä on tullut aikamoinen vyyhti. Ikävintä tässä on se, kun suomalainen nuori ihminen oppii aktiivisuutta, jos jää sellainen maku, että se aktiivisuus ja oma työnteko palkitaankin sitten sillä, että joutuu maksamaan takaisin opintorahansa ja sen, mikä koettiin tavallaan yhteiseksi opiskelupalkaksi, tai on ruvettu jo kokemaan tänä päivänä.

Luvuista minä en osaa sanoa juurikaan, mutta tämä on hyvän suuntainen esitys joka tapauksessa, mutta tosiaan ehkä paras ratkaisu olisi mennä tarveharkintaan alusta asti. Kun on tietokoneaika, ei meillä kauhean vaikeata olisi ottaa alusta asti selville, missä opiskelijat menevät rahallisesti ja vanhempiensa suhteen ja lähteä sieltä rakentamaan tarveharkintapyramidia, jossa voitaisiin hoitaa nämä elävästi eikä ihan kiinteillä markkamääräisillä rajoilla.

Ed. L i n d é n : Arvoisa puhemies! Ed. Viitanen oli huolestunut siitä, että uudessa mallissa säästetään 26 miljoonaa markkaa opintotuen

kustannuksista, mutta ilmeisesti ed. Viitanen ei ollut hyvin tarkasti perehtynyt perustelutekstiin, jossa todetaan, että opintotukimenojen lisäksi on 33 miljoonaa markkaa, joka johtuu siitä, että tuloajat nousevat ja sitä kautta uusia tuensaajia tulee opintotuen piiriin. Toisaalta säästävät kustannukset saadaan sitten uuden mallin joustavuudella siinä, että vuositasolla opiskelija voi arvioida tulonsa ja toisaalta tarpeensa ja kuukaudet, jolloin opintotukea pitää nostaa, ja sitä kautta ei turhaan nosteta opintotukea, joka myöhemmässä vaiheessa jouduttaisiin sitten palauttamaan. Sitä kautta tämä 26 miljoonaa säästö tulee.

Kaiken kaikkiaan kuitenkin lisäkustannuksia tulee, ja ilmeisesti tästä syystä tämä 3 000 markkaa on raja esityksessä eikä alun perin toivottu 3 500 markkaa. Tämä on hyvä esitys juuri joustavuutensa vuoksi ja toivottavasti myös lisää opiskelijoiden omaa vastuuntuntoa siitä, että he seuraavat vuositasolla omaa tulokehitystään ja toisaalta sitä, paljonko opintotukea nostavat. Uudessa mallissa on mahdollisuus seuraavan vuoden aikana palauttaa liikaa nostettu opintotuki. Tämä mielestäni myös lisää opiskelijoiden vastuuta tuen saannissa.

Keskusteluissa on tullut esille myös se, että 55 tukikuukauden määrää tulisi vähentää. Onneksi esityksessä ei tähän asiaan puututa.

Ed. M. M a r k k u l a : Arvoisa puhemies! Lakiuudistuksen valmistelussa on paljon käyty keskustelua niin sanotusta Tanskan mallista, ja tämän lain perustelujenkin mukaan on aivan erityisesti käyty nyt läpi eri Pohjoismaiden opintotukijärjestelmistä saatuja kokemuksia. Tämä laki on päädytty perustamaan nimenomaan Tanskan opintotukijärjestelmän mallin soveltamiseen Suomen opintotukijärjestelmään.

Tanskan opintotukijärjestelmässä tuloajat määräytyvät yksilöllisesti tuen käytön, tulotason ja taloudellisen tuen tarpeen mukaisesti. Soveltamista Suomeen on perusteltu nimenomaan sillä, että Suomen opintotukijärjestelmä on perusrakenteeltaan hyvin paljon Tanskan järjestelmän kaltainen. Näin on lähdetty tarveharkintaa sitten kehittämään uuden lakiehdotuksen mukaiseen muotoon.

Muutaman varoituksen sanan haluaisin kuitenkin tästä edelleenkin todeta, koska pelkään, että vaikka nyt harkintaa onkin lievennetty ja tuloajoja on nostettu kohtuullisen korkeallekin, toteutuessaan kuitenkin Tanskan malli edelleen vaikeuttaisi opiskelijoiden työkokemuksen

hankkimista. Se loisi opiskelijoille uuden tuloloukkutilanteen verrattuna aikaisempaan. Jos ajattelee nimenomaan elinikäisen oppimisen kannalta, se vaikeuttaisi työelämästä koulutukseen siirtymistä ja yleensä joustavaa työkokemuksen hankinnan ja opiskelun vuorottamista.

Jos ajattelemme nimenomaan ihmisen elinkaarta, on aivan selvää, että elinkaareissa ja siihen liittyvässä oppimisessa ei ole mitään mieltä, jos ne koostuisivat selkeästi toisistaan erotettavista opiskelujaksoista ja vasta opiskelun jälkeen opiskelija pyrki saamaan työkokemusta, vaan on entistä tärkeämpää, että opiskelijat kaikin käytettävissä olevin keinoin hakevat laaja-alaisesti kokemusta heille luontevista erilaisista ammateista sekä palkkatyön muodossa että oman yritteliäisyyden ja oman yrittäjyyden kannalta. Tämän tyyppinen elinikäinen oppiminen todella johtaa selkeästi siihen, että opiskelijan itsensä on luontevaa kantaa entistä suurempi vastuu siitä, milloin hän hakeutuu tilanteen sen salliessa työelämään ja milloin taas paneutuu opiskeluun mahdollisimman täysipainoisesti. Silloin aina nämä tulorajat aiheuttavat omia ongelmia.

Nyt on lähdetty kohtuullisen korkeasta 9 000 markan kuukausitulosta opiskeluaajan ulkopuolella, mutta otetaan vain esimerkiksi tekniikan alalta, jolla useilla aloilla edellytetään, että jos opiskelija, oli hän opiskelija tai ei, menee tavanomaiseen työntekijän tehtävään, silloin noudatetaan normaalien työehtosopimusten mukaisia palkkoja ja korvauksia. Tällöin tuokin 9 000 markan kuukausitulo ylittyy voisiko sanoa opiskelijan itsensä kannalta onneksi useissa tapauksissa. Onko silloin oikein, että tämän seurauksena taas hänen myöhempiä opiskeluaan vaikeutetaan näillä tulorajoilla?

Edelleen, jos ajattelee yrittäjyyttä, jossa opiskelija on luomassa ehkä osana pientä yritystä sellaisia tuotteita tai palveluja, joista saatavaa korvausta ei vielä siinä tilanteessa, kun projektia vastuullisesti laitetaan liikkeelle, tiedä, tässäkin aiheutuu se tilanne, että opiskelijan opintojen loppuun saattamista, tutkinnon suorittamista voidaan vaikeuttaa sillä, että tulorajat ovat liian matalat.

Jos mietitään myös eduskunnan edellyttämää kehitystä tässä asiassa, nimenomaan tämä eduskunta vuonna 95, jolloin itse myös olin sivistysvaliokunnassa eduskunnan päätöstä valmistellessa, tehtyjen opintotukileikkausten yhteydessä otti kantaa opintotukijärjestelmän kehittämiseen ja eduskunnan mielestä opintotukijärjestelmä olisi jatkossakin pyrittävä pitämään opinto-

rahapainotteisena. Eduskunta edellytti myös, että nykyinen portaittain leikkuri muutetaan lineaariseksi ja loivemmaksi.

Tämä taas kytkeytyy mitä suurimmassa määrin tuloleikkurikysymykseen ja yleensä työnteokoon kannustamiseen. Paljon keskustelua on käyty ministeri Alhon johtaman kannustinloukkutyöryhmän ehdotuksista, siitä, kuinka työnteosta saataisiin Suomessa nykyistä kannattavampaa. Olisi tärkeätä osoittaa myös opiskelijoille, että aktiivisuus ja oma-aloitteisuus samoin kuin työnteko kannattavat edelleenkin yhteiskunnassamme. Opiskelijoita tulisi rankaisemisen sijasta kannustaa lisäansioiden ja työkokemuksen hankkimiseen opiskelun ohella sanoisin kaikissa tilanteissa. Tässä mielessä on oikein, että valiokuntatarkastelussa nyt todella paneudutaan siihen, miten käytännössä lakiehdotus ohjaa käytännön toimintaa eri opiskelualoilla. Siinä mielessä myös niihin kysymyksiin, joita edustajat Viitanen ja Riitta Korhonen totesivat, pitää valiokuntakäsittelyssä perusteellisesti paneutua.

Ed. M. Pietikäinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ed. Lindén aikaisemmin käyttämässään puheenvuorossa mielestäni kiinnitti aivan oikein huomiota siihen, että silloin, kun meillä tällainen opintotukijärjestelmä on, sitä täytyy mahdollisimman järkevällä tavalla hyödyntää, jotta se on toisaalta joustava ja toisaalta kulloiseenkin tarpeeseen hyvän tuloksen antava. Nimitäin tässähän taustalla on Sailas-peikko. Meillähän on sellainen kulttuuri Suomessa tällä hetkellä, että valtiosihtööri Sailas ilmoittaa kaikki ikävät asiat puoli vuotta ennen ja sitten ministerit ilmoittavat leikkurin vaikutuksen sen jälkeen. Kun opintotuki-asiasta tuli jo Sailaksen osuus esitettyä, nyt on vain ministeri Niinistön osuus tulossa.

Se ero, mikä opintotukiasioissa on tapahtunut Suomessa aiemmin versus tämä päivä, on se, että kun meikäläiset opiskelivat, ei meillä mitään opintotukijärjestelmää ollut paitsi silloin, kun oikein hyvin pärjäsivät, pikkuisen palkittiin. Silloin vain oli ero se, että kun me velalla opiskelimme, me tiesimme, että me pärjäämme ja saamme varmasti pysyväisluontoisen työn.

Nyt pä asianlaita ei näin olekaan. Seitsemän kymmenestä työsuhteesta on vielä enemmän epätyypillinen kuin oli puoli vuotta sitten. Toisin sanoen velat pitäisi maksaa takaisin, ja tähän

kulttuuriin opintotukijärjestelmä on yhteiskunnassa välttämätön. Sen takia sen pitää olla myös tähän tilanteeseen mahdollisimman hyvin räätälöity, ja tämä ilmeisesti on nyt sitä räätälöintiä.

Ed. Viitanen: Arvoisa herra puhemies! Ed. Lindén epäili aiemmassa puheenvuorossaan, etten ole tutustunut esityksen perusteluihin. Päinvastoin kuin hän epäilee, toisin tein eli olen lukenut tämän esityksen toki läpi alleviivaten ja tutkien. Sen vuoksi haluaisinkin kiinnittää huomiota siihen, miten esittelijät ja valmistelijat ilmaisevat tämän asian.

Jos nimittäin tutkitte tätä tarkkaan, niin tämä on äärimmäisen sekava. Kohdassa Esityksen pääasiallinen sisältö todetaan, että esitys vähentää opintotukimenoja 26 miljoonaa. Sen sijaan sivulla 6 kohdassa Vaikutukset ensin todetaan, että jonkin syyn vuoksi tämä esitys lisää opintotukimenoja 33 miljoonaa. Sen jälkeen puhutaan, että opintotukikuukausia peruutetaan 59 miljoonan markan verran ja jälleen kerran siinä on johtopäätöksensä, että opintorahamenot vähenevät 26 miljoonaa. Kyllä minä tämän nyt aika moneen kertaan tavasin ja täytyy myöntää, että ei tämä minun mielestäni ainakaan kovin selkeästi ilmaistu asia ole.

Koska nämä miljoonat liikkuvat kuitenkin näissä lukemissa, luojan kiitos, tässä asiassa, niin huolimatta siitä kumpi oli oikeassa, minä vai ed. Lindén, olen kyllä huomannut, että aika paljon kuitenkin puhujat ovat samaa mieltä siitä, että tämä esitys on oikean suuntainen.

Ed. Lindén: Arvoisa puhemies! Olen aivan samaa mieltä ed. Viitanen kanssa siitä, että esitys on oikean suuntainen, koskaan ei tietysti riittävästi hyvä siinä mielessä, että aina varmasti toivotaan suurempia lisäyksiä opintotukeen. Mutta oikeaan suuntaan ollaan menossa erityisesti mallin järkevöittämisessä ja joustavoittamisessa.

Ed. Pulliainen täällä mainitsi nimen Sailas ja todellakin julkisessa keskustelussa on tullut esille 55 opintotukikuukauden määrän vähentäminen, mikä olisi hyvin onnetonta. Päinvastoin myös tähän toivoisi saatavan joustavoittamista. Lama toi aikoinaan pahimmillaan hyvin surullisia esimerkkejä opiskelijoiden heikosta perusturvasta.

Laman syvimpinä aikoina oli erittäin vaikea saada kesätyöpaikkoja, jolloin opiskelijat joutuivat opiskelemaan, jotta olisivat saaneet opintotukea, huolimatta siitä, että opinnot eivät välttämättä liittyneet opiskelualaana. Opintoja oli kuitenkin suoritetava, jotta opintotukea sai, koska

tietyillä paikkakunnilla oli tehty periaatepäätöksiä siitä, että toimeentulotukea ei opiskelijoille kesäkuukausilta maksettu. Tällöin opiskelija oli siinä tilanteessa, että vaikka tietoisesti otti sen riskin, että 55 kuukautta ei välttämättä riittäisi varsinaisten opiskelujen suorittamiseen, hengissä pysyäkseen oli pakko kumminkin näitä arvokkaita opintotukikuukausia käyttää. Siinä mielessä toivoisin, että myös sivistysvaliokunta asiantuntijakuulemisessaan kiinnittää huomiota tähän 55:een kuukauteen.

Ed. M. Markkula: Arvoisa puhemies! Vielä kahdesta kohdasta tämänkin keskustelun perusteella. Esitys on eräiltä osin todella vielä sekava, ja siinä mielessä asiantuntijakuulemisen avulla pitää useisiin kohtiin saada selkeyttä, mihin käytäntö todella meni. Eräs asia, josta viime aikoina on paljon puhuttu ja joka jo kertaalleen parani kohtuullisesti nykyisen voimassa olevan lain osalta, oli tukiajan käyttäminen. Tähän sivistysvaliokunta viime kerralla, kun opintotukilakia muutettiin, kiinnitti huomiota ja korjasi sen, jolloin saatiin tiettyä joustavuutta siihen, miten opiskelija suorittaessaan opintorahan ja asumislisän takaisin, saa myös vastaavasti hyvityksen saadessaan käyttöönsä edelleen myöhemmin näin palautuneen opintotukikuukauden.

Nyt tässä lakiesityksessä oleva uusia 7 b § on siltä osilta selkeä, jos opiskelijan tilanteessa tapahtuu muutosta kevään, kesän tai alkusyksyn osalta. Mutta sitten, kun tässä puhutaan nimenomaan, että rajana on aina kalenterivuosi ja kalenterivuoden aikana pitää takaisinmaksu suorittaa, niin tässä taas luontevasti voi vuoden vaihteessa aiheutua tilanteita, jotka ovat kohuttomia nimenomaan aikaisemmassa puheenvuorossani korostamieni elinikäisen oppimisen ja työelämään joustavasti hakeutumisen kannalta.

Toinen asia, ed. Pulliainen puheenvuoron johdosta, johon kannattaa vielä kiinnittää huomiota, on, että tässä yhteydessä olisi ollut kyllä löydettävissä keinoja, joilla kannustavuutta oltaisiin lisätty valtion menojen merkittävästi muuksi muuttamatta, eli opiskelijat, jotka nopeasti opiskelevat, voisivat saada siitä sitten opintorahan osalta tietyn hyvityksen. Mahdollisuuksia todella on ja niitä pitää nyt käydä valiokuntakäsittelyssä läpi.

Ed. Virtanen: Arvoisa puhemies! Voisin käyttää oikeastaan sitä ed. Pulliainen veroministerille käyttämää puheenvuoroa esimerkkinä sii-

tä, taisi olla ed. R. Korhonen, joka puhui opintovuoden suunnittelusta. Aivan samalla tavalla, kun puhuttiin verosuunnittelusta ja sitten havaittiin, että se onkin keinottelua, tässä voi joutua myös sellaiseen tilanteeseen. Kun suunnittelee opintovuottaan 55 kuukauden puitteissa, oliko se sitten Viinasen vai Ahon aikoinaan keksimä juttu, niin joutuu miettimään, keinotteleeko vai ryhtyykö ei-aktiiviseksi, ja silloin tässä jutussa ei ole mitään kannustavuutta. Eli tämä taas vaikuttaa vähän siltä, että jostakin aika sudeksi päästetystä jutusta yritetään väkisin (Ed. Pulliaisen välihuuto) — Anteeksi! — vääntää taas jotakin semmoista vähän ja vähän ja vähän. Ei uskalleta mennä asiaan kunnolla sisään ja sen takia tässä nyt nappuloidaan näillä pienillä asioilla.

Mutta niin kuin sanoin, Suomen kannalta on huolestuttavaa, että opiskelumäärät ovat kääntyneet laskuun. Se näkyy kaikessa, että olemme jotenkin ei-sivistyshenkisiä ja ikään kuin meidän tietyt poliittiset tahot haluaisivatkin, että suomalaiset eivät enää opiskelisi ja olisi niin sivistyneitä, jotta soveltuksimme katoliseen Eurooppaan tietyllä älykkyysosamäärällä.

Ed. K i l j u n e n : Arvoisa puhemies! Montaa kertaa en ole ollut aivan samalla aaltopituudella ed. Virtasen kanssa, mutta nyt hänen puheenvuoronsa oli kyllä sellainen, että minäkin olen aivan samalla aaltopituudella ja vielä hyvin pitkälle samaa mieltä hänen kanssaan. Olen samaa mieltä nimenomaan siitä, että hallituksen esityksessä tartutaan tärkeään asiaan, mutta ei olla menty riittävän pitkälle pohtimaan sitä, kuinka opiskelijoille todella luotaisiin kunnolliset toimeentuloedellytykset opiskeluaikana. Meillä ei vielä Suomessa olla siinä tilanteessa, että uskallettaisiin avoimesti tunnustaa opiskelu työksi. Sitähän se primäärisesti on ja siltä pohjalta sitä pitäisi myös lähestyä niiden tukirakenteiden tasolla, jotka valtakunnassa on luotu.

Aikaisempi opintotukijärjestelmä on ollut lainapohjainen. Siitä haluttiin siirtyä opintorahatyypiseen järjestelmään ja luotiin rinnakkainen tukimuoto eli opintoraha, jonka lisäksi tulivat markkinakorkeat lainat. Tällä hetkellä opiskelijat pääsääntöisesti pyrkivät elämään alimitoitettuna opintorahan turvin, joka selvästikään ei riitä toimeentuloon. Se merkitsee sitä, että opiskelutehot ovat heikompia. Tässä suhteessa meidän pitäisi asteittain pyrkiä rakentamaan todella selkeä järjestelmä, jossa opintotukiraha riittäisi opiskelijan toimeentuloon. Siihen sitten tietysti liittyisi sitovuus siltä osin, että myös opintome-

nestys kytkettäisiin tuen saantiin. Tätä kautta, että opintotukijärjestelmän perusteet rakennettaisiin tältä osin uusiksi, meillä luotaisiin kunnolliset opiskeluedellytykset.

Ed. V i i t a n e n : Arvoisa herra puhemies! Kuunneltuani ed. Kiljusen puheenvuoron en voi muuta kuin todeta, että toivoisinpa, että meillä olisi ministeriö ja varsinkin valtiovarainministeriö pullollaan edustajakiljusia tai ainakin hänen tapaisiaan virkamiehiä. Nimittäin silloin olisi toivoa siitä, että juuri tämän tyyppinen kauan haluttu uudistus, jossa opiskelijan toimeentuloa selkeästi parannettaisiin, voisi lähteä edes harkintaan.

Nimittäin tällä hetkellä tilanne on se, että vaikka kuinka paljon salissa siitä keskustellaan ja ollaan kysely, ei minkäänlaista halua ole näyttänyt olevan edes laskea sitä, paljonko indeksikorotus opintotukeen tulisi mahdollisesti maksamaan. Eli tällä hetkellä toivo tähän suuntaan, mihin ed. Kiljunen toivoi asian menevän, on äärimmäisen huono. Valitettavasti.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

11) Hallituksen esitys laiksi peruskuivatustoiminnan tukemisesta ja laiksi vesilain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 67/1997 vp

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. K a r j a l a i n e n : Arvoisa puhemies! En käytä tätä puheenvuoroa alan asiantuntijana mutta kuitenkin edustajakauteni hirveän hyvin asiasta informoituna. Parista yksityiskohdasta on monesti puhuttu ja sen vuoksi totean, että tämä esitys on monessa suhteessa tietenkin hyvä, oikea. Sehän muun muassa ympäristöasioitten osalta päivittää tilanteen ainakin lähes ajankohdasta vastaavaksi.

Mutta ne pari asiaa. Ensinnäkin nykykäytännön mukaan avustusta peruskuivatukseen on maksettu kustannusarvion eikä toteutuneiden kustannusten mukaan. Yleensä suunnitteluko-

neisto on arvioinut nuo kustannukset niin korkeiksi, että toteutuneet kustannukset ovat jääneet hyvin paljon niiden alapuolelle. Niin ollen avustusprosentti on usein ollut sata, mikä ei liene ollut tarkoitus. Tämä lakiesitys ei ainakaan yksiselitteisesti muuta tilannetta.

Toinen sellainen kritiikin arvoinen asia on se, että hyödynsaajiksi ja siis kustannuksiin osallistujiksi on luettu vain valuma-alueen peltoviljelmien omistajat. Suurestikin hyötyvät metsänomistajat, usein tällaiset sijoitusomistajat, ovat saaneet näin verovaroin kustannetun metsäntuottoa lisäävän edun aina ilmaiseksi. Myöskään tältä osin esitys ei anna yksiselitteisesti vastausta, miten asia järjestetään tulevaisuudessa. Se toteaa, että nämä asiat jäävät tässä eduskunnassa jatkokäsittelyn aikana tarkennettaviksi.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Tällä lakiehdotuksella varmasti on hyvät tavoitteet ja oikea lähtökohta siinä, että säilyttäisimme viljelyedellytykset ja huolehtisimme peltojen riittävästä peruskuivatuksesta. Näin varmistetaan saalojen toimivuus.

Nyt kuitenkin, arvoisa puhemies, tässä lakiehdotuksen perusteluissa todetaan, että parhailaan rahoituskäsittelyä odottaa 188 hanketta, joiden hyötyala olisi 19 000 hehtaaria ja kustannukset yli 70 miljoonaa. Tässä on erittäin suuri epäsuhta siihen, mitä viime vuosina on rahaa kuivatukseen saatu. Tasohan on ollut pari miljoonaa avustusta ja toinen 2 miljoonaa lainaa, eli aivan riittämätön taso tässä mielessä.

Toivoisin, että valiokunta voisi käsitteilyssään kiinnittää huomiota myös taloudelliseen tarpeeseen ja tilanteeseen niiden epäkohtien lisäksi, joita muun muassa ed. Karjalainen täällä jo toi esiin. Ylipäättänsä tämä näyttää jossain määrin myös tiukentavan lainansaajien tai edunsaajien tilannetta ja vähentävän valtion menoja. Kaikkienensa tässä ehkä lähtökohta on hyvä, mutta siten toteutukselle ei näyttäisi kuitenkaan olevan riittäviä edellytyksiä.

Ed. R a j a m ä k i: Arvoisa puhemies! Ed. Karjalaisen lailla toivon, että nimenomaan valiokuntakäsittelyssä puututaan näihin avustus- ym. tasokysymyksiin ja sitten nimenomaan periaatteelliseen puoleen, jossa erityisesti Oulun läänistä kotoisin oleva Niilo Mikkola varmasti on tullut tutuksi viime vuosikymmeninä kai usealle eduskunnalle ja kaikille kansanedustajille, asunut varmaan muutaman kuukauden elämästään tässä talossa tämän asian merkeissä.

Nimittäin tämä hyödynsaajien osallistumiskysymys ei ole ollut kunnossa, kun nimenomaan se on voimakkaasti näihin alueeseen rajoittuviin omistajiin kohdistunut ja muun muassa ed. Karjalaisen mainitsema metsä- ym. spekulantit ovat saaneet hyödyn mutta eivät ole osallistuneet kustannuksiin. Tähän ei hallitus pyynnöistä huolimatta ole tässä yhteydessä puuttunut, mutta eduskunnassa valiokunnan ja eduskunnan täytyy pystyä oikeudenmukaisuutta saamaan näihin kysymyksiin.

Ed. A l a r a n t a: Herra puhemies! Hallitustahan voi tietysti kiittää siitä, että tämä lakiesitys on nyt vihdoin eduskunnassa. Kun ministeri Hemilä on vastannut tästä aiheesta tehtyihin kysymyksiin, hän on useaan otteeseen todennut, että lain piti tulla voimaan jo tämän vuoden alusta, mutta parempi nyt kuin ei ollenkaan.

Ed. Rajamäen mainitsema, tälle asialle melkein koko elämänsä omistanut muurari, maanviljelijä Niilo Mikkola on ollut tietääkseni jo kaksi kertaa aikaisemmin täällä valiokunnassa tämän asian yhteydessä asiantuntijana. Toivoisin, että ne edustajat, jotka maa- ja metsätalouseliikunnassa miettivät asiantuntijoiden kuulemista, voisivat nyt vielä kunnioittaa Niilo Mikkolan elämäntyötä siten, että hän pääsisi kolmannen kerran tässä asiassa eduskunnan kuultavaksi.

Olen itse tässä istunnon aikana lakiesitystä vähän lueskellut. Näyttää kyllä siltä ainakin 7 §:n perustelujen valossa, että ns. Mikkolan malli, jossa kaikki hyödynsaajat olisivat kustannuksissa mukana, ei nytkään toteutuisi, koska täällä puhutaan peltoalueesta, jonka perusteella kustannukset lasketaan. Siinä mielessä on tietysti toivottavaa, että oikeudenmukaisuus tässä asiassa voisi toteutua, ja kaikki ne, jotka näistä asioista hyötyvät, olisivat mukana myöskin jakamassa kustannuksia.

Ed. P u l l i a i n e n: Arvoisa puhemies! Ensimmäkin ed. Alarannalle: Me voimme luvata, että Niilo Mikkola tulee kuulluksi tässä asiassa valiokunnassa. Minä vielä korostan sitä, että hän on tässä asiassa oikeassa niin kuin myöskin edustajat Karjalainen ja Rajamäki puheenvuoroissaan.

Tämä asia on jäänyt ikään kuin puolitiiehen jälleen kerran. Tässä on inhottava puoli se, että on jouduttu hallitusrintaman puolelta toteamaan, että olisi nyt ollut äärimmäisen kohtuullista, että olisi vilauteltu, missä muodossa tämä on

tulossa. Ei ole valiokuntavastaavien ryhmäkään kokoontunut kolmeen viikkoon ollenkaan. Sitten tänne tulee sellaisia esityksiä, joissa joudumme ilmiselvästi puuttumaan asiaan.

Tässähän on kysymys suunnitteluorganisaation ohjeistamisesta ja järjestelmän hyväksi käyttämisestä. Kun rahaa on niukasti, se pitää järkevästi käyttää. Silloin tullaan myöskin siihen, mitä ed. Väistö äsken totesi, että rahoilla olisi saatava se optimaalinen hyöty. Nyt on ollut näitä vapaamatkustajia tässä asiassa kohtuuttoman paljon.

Minulla on sellainen vaikutelma nykyisestä maa- ja metsätalousvaliokunnasta, että eiköhän se korjaa tämän asian niin, että oikeudenmukaisuus toteutuu. Se vain varmasti vie tässä erityisessä asiassa jonkin verran aikaa, niin että tämä ei nyt viikossa kyllä tule takaisin tänne, mutta parempi että tulee oikeudenmukaisessa asussa takaisin kuin että tulee tässä muodossa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

12) Hallituksen esitys laiksi kalastuslain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 68/1997 vp

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Pulliainen : Arvoisa puhemies! Kun läänikohtaista viehekorttiasiaa eli kalastuslain muuttamista asianomaisella tavalla käsiteltiin, kiinnitettiin valiokunnassa erittäin paljon huomiota valvonta-asiaan, niin että lakialoite, johon tämä homma perustuu, saisi arvoisensa tuloksen myös valiokunnan mietintönä. Silloin pyysimme aivan erityisesti muistion siitä, että valvonta-asia tulisi hoidetuksi loppuun saakka. Siitä saatiin vastaus, että asia on noin suurin piirtein ok, ja kun virkamiehet näin väittävät kahdesta ministeriöstä, sitä pitää uskomana.

Sitten kävi niin kuin tunnettua on, että alkoi uhokampanja ja kaivettiin kaikki valtakunnan

viisaat keksimään jujuja, millä tavalla läänikohtainen viehekorttisysteemi pystyttäisiin tuhoamaan ennen kuin se on oikeastaan otettu käyttöönkään luonnonolojen puolesta eli vedet olisivat talven jäistä vapautuneet. Tämä osoitti sen, että valvontapuolta joudutaan tarkistamaan, ja se esitys on nyt tullut eduskunnalle. Hoidetaan tämä, poiketen edellisestä, erittäin nopealla aikataululla pois niin, että tässä tapauksessa uhoajat tulevat järjestykseen.

Ed. R a j a m ä k i : Herra puhemies! Kyseessä, kuten ed. Pulliainen totesi, ei ole itse lakialoitteeseen ja eduskunnan tekemään kalastuslain muutokseen liittyvä substanssi, sisältöön liittyvä muutos, koska ne asiat ja elementit ovat onneksi kunnossa huolimatta suuresta jarrutuksesta ja monenlaisesta pelkotilojen herättämisestä tältä osin.

Näitä asioita käsiteltiin valiokunnassa nimenomaan, ja kuten ed. Pulliainen totesi, ei asiassa nähty ministeriön taholta sen kummempia ongelmia. Mutta nyt on tärkeää tietysti, että kalastuksen valvonnan helpottamiseksi nämä muutokset tehdään ja tehdään niitä muutamia surkeita poikkeuksia varten, mutta tehtäköön, jotta tämäkin ns. pelottelu ja uhka häviää näistä asioista.

Mutta tässäkin valitettavasti taustalla pikkuisen näkyy se leimaaminen, että ikään kuin virkistyskalastajat olisivat mieluummin mieron tiellä ja ylipäänsä lain vääryyden puolella kulkijoita. Yleensä virkistyskalastaja on hyvin tunnollinen, ja ongelma aikoinaan on ollut nimenomaan se, että hänellä meni enemmän aikaa päivässä lupien kuin kalojen kalasteluun, kun sekava järjestelmä oli voimassa, ja sen takia monesti virkistyskalastus kärsi. Nyt myös tältä osin valvonta on kunnossa, ja toivon mukaan koko järjestelmä toimii tältäkin osin kiistattoman hyvin.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa herra puhemies! Oikeastaan edelliset puhujat totesivat hyvin monta samaa asiaa, mistä aioin puhua.

Mutta kun Kiteeltä olen kotoisin ja meillä aina pontikkaa keitettiin, niin siellä oli tapana sanoa, että vehkeet valtiolle, ne kun ovat laittomia. Tässä tapauksessa jos tehdään laittomasti jotain eli jos ei ole lupia muistettu lunastaa, on kohtuullista, että otetaan talteen välittömästi ne vehkeet, jotka ovat siinä käytössä. Sehän ei tietysti tarkoita sitä, että vene menee ja kaikki kalapakit. Joskus voi tietysti tulla tulkintaa, montako uistinta otetaan valtion haltuun jne.

Sinällään on hyvä, että tämä tulee tässä vaiheessa käsittelyyn ja saadaan jo näin keväällä aikaisin asia puihinsa, niin että tämä toteutuu eikä turhia jurinoita tule eikä voida jatkaa parjauksen kampanjaa, mikä lain valmistelun ja käsittelyn yhteydessä aikanaan oli.

Ed. P e h k o n e n : Arvoisa puhemies! Mihin tähän tutkimukseen tai selontekoon perustuu ed. Rajamäen äsken väite ajan käytöstä lupien hankintaan kontra kalastukseen? Olisi mielenkiintoista tietää.

Ed. V i r t a n e n : Herra puhemies! Kyllä minä uskon, että tämä on sinänsä ihan hyvä laki; saadaan ainakin pelottelumomentti pois. Tietysti täällä on yksi sellainen kohta, joka minua huolestuttaa. Jos sattuisi luvan hukkaamaan tai ei sitä olisi tai sattuisi jotain muuta vastaavaa ja kun tässä lukee, että ”pyyntivälineet, kuten vapa, kela ja vieheet”, niin kuinka ison kassillisen niitä vieheitä voi viedä ja voiko tulla autolta asti hakemaan kaikki? Ne ovat usein ne kalleimmat ja arvokkaimmat välineet. En tiedä, saako siihen tässä täsmennystä. Muutenkin tässä sanotaan, että ”poikkeustilanteissa”, ja tällaiset poikkeustilanteet voivat aiheuttaa aika kummallisia yllänteitä.

Ed. R a j a m ä k i : Herra puhemies! En puutu ed. Pehkonen kaikkiin, tutkimuksiin ja käytäntöön perustumattomiin väitteisiin, joilla hän aikoinaan vastusti jokamiehen pilkintäoikeutta ja yli 65-vuotiaiden vapauttamista ja läänikohtaista viehekorttia. Totean vain, että äsken esille tuomani asia on muun muassa Kuopion yliopiston vuodelta 90 olevan ja useiden muiden tutkimusten johtopäätös, ja se liittyy nimenomaan siihen, että sekava lupajärjestelmä koettiin kalastusmatkailun kehittämisen suurimpana ongelmana. Muun muassa Kuopion yliopiston tutkimus vuodelta 90 tulee heti mieleen.

Ed. M. M a r k k u l a : Arvoisa puhemies! Vaikka tämä on sinänsä pieni yksityiskohta, niin ehkä tämäkin laki mahdollisimman pikaisesti säätämällä voidaan parjauksen kampanjaa, joka aikanaan oli, eräiltä osiltaan lieventää. Tätä kautta tuo onnistunut lainsäädäntö, joka viehekortin osalta aikaansaatiin eduskunnassa, saadaan mahdollisimman joustavasti ja asianmukaisesti käyttöön. Siinä mielessä toivon, että tämä laki todella mahdollisimman lyhyen käsittelyn perusteella saadaan pikaisesti voimaan ja itse päätar-

koitus eli viehekalastus jo tänä kesänä mahdollisimman laajasti tuottaa kansalaisille sitä toivottua iloa ja virkistystä, mitä varten laki aikanaan luotiin.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Ed. Pehkonen lyhyellä ja hyvällä puheenvuorollaan sai minutkin provosoitua toteamaan, että ed. Rajamäki on täysin oikeassa.

Vanhan systeemin aikana, kun menit johonkin läänisiin ja aioit siellä kalastaa matkan varrella, niin kyllä päivä meni vähintään siihen, että sait kaikki viehekalastusluvat hankittua. Siitä huolimatta illalla huomasit, että olet väärässä paikassa (Ed. Rajamäki: Näin oli!) eli sellaisella paikalla, missä ei saanut kalastaakaan. Erityisesti tämä on, kun menee Lapin suuntaan, hyvinkin ongelmallista.

Kyllä tämä viehekalastuslupa, jota ed. Rajamäki kunniakkaasti vuodet ajoi eteenpäin, tullaan taatusti huomaamaan erinomaiseksi asiaksi ja huomataan, kuinka hulluja on oltu sen vastustamisessa. Siitä ei ole kellekään mitään haittaa, se selkiinnyttää asioita ja auttaa myös siinä, että ihmiset eivät tahtomattaan joudu tekemään rikoksia yhteiskuntaa vastaan.

Ed. M ä h ö n e n : Arvoisa puhemies! Useissa puheenvuoroissa on kiinnitetty huomiota siihen, mitä otetaan talteen ja mitä ei oteta. Kohdassa ”Esityksen tavoitteet ja ehdotetut muutokset” on mainittu selkeästi: ”Talteen voitaisiin ottaa ainoastaan viehekalastuksessa välittömästi käytetyt pyyntivälineet, kuten vapa, kela ja vieheet.” Erikseen vielä mainitaan, että tämä ”ei koskisi venettä tai muuta kulkuvälinettä”. Tässä tämä on kyllä erinomaisen hyvin, ja uskoisin, että tulkintana täytyy olla: mikä on aktiivipyynnissä juuri sillä hetkellä. Tämä ei silloin näitä kalapakkeja voi koskea. Se olisi täysin kohtuutonta. (Ed. Virtanen: Siinä pitää lukea ”viehe”!) — Voidaan vetää kahdella. Siinä suhteessa ”vieheet” on aivan oikein. — Kun tässä on vielä mahdollisuus seitsemän päivän kuluessa talteen- tai haltuunotosta näyttämällä lupa lunastaa ikään kuin takaisin nuo välineet, niin mitäänhän tässä ei lopullisesti menetystä tapahdu kalastajan suhteen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

13) Hallituksen esitys laiksi julkisista hankinnoista annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 69/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

14) Hallituksen esitys laiksi kaivoslain muuttamisesta

Hallituksen esitys 70/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

15) Hallituksen esitys laiksi alkoholilain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 71/1997 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. R a s k : Arvoisa herra puhemies! Käsitellyssä oleva alkoholilain muutosesitys on osoitus siitä, että kansanedustajien lakialoitteilla on huomattavaa merkitystä. Ed. Räsänen keräsi toistasataa nimeä aloitteeseen, jolla toivottiin sitä, että 15:tä vuotta nuoremmille ei myytäisi alkoholia, jonka tilavuusprosentti on 1,2 tai yli. Tässä on toimittu hyvin nopeasti sen tähden, sitä voi perustella sillä, että tämä aloite on päivätty 4.4. ja nyt meillä on käsitellyssä hallituksen esitys.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta tuota aloitetta sen verran käsitteli, että todettiin, että ei riitä se, että kielletään pelkästään alkoholin myynti alaikäisille, vaan haluttiin lisätä siihen, että myös anniskelu tulee rangaistavaksi teoksi ja myös hallussapito ja kuljetus. Nuorten alkoholin käyttö on huomattavasti lisääntynyt ja huolestuttaa sekä vanhempia että myös yhteiskunnan päättäjiä. Yleinen kansalaismielipide on myös tämän lakialoitteen takana.

On mielenkiintoista huomata se, että hallituksen esityksen perustelut ovat aika rajut. Nämä ovat karua kieltä, ja melkein tuntuu, kun näitä lukee, että tässä ollaan siirtymässä jonkunlaiseen uuteen poliittiseen kulttuuriin. Asiat sanotaan

niin kuin ne ovat tai niin kuin niiden pelätään olevan. Esimerkiksi perusteluissa puhutaan ”lapsialkoholisteista”.

Tässä hallituksen esityksessä esitetään poiketen ed. Räsänen lakialoitteesta, ettei vähintään 1,2 ja enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää juomaa saa myydä tai anniskella alaikäisille eli alle 18-vuotiaille. Se on aika reilu tiukennus aloitteeseen nähden. Se on aivan hyvä.

Muuan asia tässä pohdituttaa. Kun nyt on kysymys 1,2 tilavuusprosentin alkoholijuomista, joiden anniskelu ja myynti tässä kielletään, nousi sellainen huoli mieleen, ettei nyt panimoteollisuus tuottaisi juhannusmarkkinoille 1,1-tilavuusprosenttisia karkkiviinoja. Näitä asioita varmasti valiokunnassa tullaan pohtimaan.

Lisäksi hallituksen esitykseen on otettu pykäliin se, kuka näitä määräyksiä tulee valvomaan, ja todetaan, että valvojiksi tulevat lääninhallitukset. Tässä suhteessa lakiesitys on aika yksiselitteinen. Tässä ei tarkemmin yksilöidä, missä tapauksissa rikkomuksesta seuraa huomautus, kirjallinen varoitus tai määräaikainen myynti- tai anniskeluluvan poisto. Voi tietysti olla, että uusissa lääninhallituksissa, joita nyt tulee olemaan viisi, saattaa kehittyä hyvin erilainen tyyli rangaista alkoholilain näitä pykäläi rikkoneita. En tiedä, onko se loppujen lopuksi huono asia, koska jokaisessa läänissä on omanlaisensa ongelmat. Luulen, että kun etelässä ongelmat voivat olla erilaiset kuin pohjoisessa, niin siinä tapauksessa myös mielestäni on paikallaan, että rankaisukäytäntö vaihtelee.

Tämä esitys on erittäin hyvä senkin tähden, että meillä on vallalla sellainen myynti, että miedot alkoholijuomat olisivat jollakin tavalla vaarattomampia kuin väkevät. Se myynti on virheelinen ja ennen kaikkea, kun on kysymys nuoresta ihmisestä, jota tällä halutaan suojata, tämä lakiesitys on hyvin perusteltu. Onhan todettu tutkimuksissa, että alkoholin korkea hinta toisin sanoen verotus ja saatavuuden rajoittaminen ovat ainoat tosiasiaa tehokkaat keinot välttää alkoholin aiheuttamia haittoja.

Arvelen, että sosiaali- ja terveysvaliokunta hyvin nopeassa tahdissa tulee tämän hallituksen esityksen käsittelemään, ja se on oikein hyvä asia.

Ed. K i l j u n e n : Arvoisa puhemies! Tämä alkoholilain muutosesitys ehdottomasti tulee tarpeeseen. On mitä tarkoituksenmukaisinta, että me joudumme itse asiassa kieltämään alle 18-vuotiailta 1,2—2,8 alkoholiprocenttia sisältävien juomien sekä myynnin että anniskelun. Minäkin

omalta puoleltani haluaisin viitata siihen, mihin ed. Rask juuri edellisessä puheenvuorossa viittasi, eli hallituksen esityksen perusteluosaan, joka aivan oikein kiinnittää vakavasti huomiota lasten — tässä tapauksessa puhumme lapsista — ja teini-ikäisten alkoholinkäyttöön.

Olemme hiljan viettäneet Suomessa vappujuhlaa, ja itse kävelin illalla Helsingin keskustan läpi tarkkaillakseni juhlan viettoa vappuaattona puolen yön maissa. Epäilemättä se näky, mikä Helsingin keskustassa kohtasi, ja ilmeisesti sama näky kohtaa myös, ei ihan samassa mittakaavassa, mutta saman tyyppisenä eräissä muissa Suomen suurkaupunkien keskustoissa, on häkellyttävä. Vapun juhla, joka perinteisesti on työväen juhla, opiskelijoiden juhla, kevään juhla, onkin muuntunut ainakin aattonsa osalta lasten, teini-ikäisten, julkiseksi juomingeiksi. Kieltämättä se on kaupunkikuvan kannalta äärimmäisen ongelmallista kaikkein lieveilmiöineen, mutta sitäkin suuremmassa määrin se on koko kulttuurimme kuvan kannalta ongelmallinen ilmiö. Omasta mielestäni hallituksen esitys nimenomaan pyrkii omalla tavallaan vaikuttamaan tähän kulttuurimme kuvaan.

Mutta, arvoisa puhemies, tällä kulttuurin kuvalla on toinen puolensa, ja se on nimenomaan se puoli, joka meillä alkoholiin on liittynyt jatkuvasti ja liittyy edelleenkin. Meillä on alkoholissa kieltämisen, syyllistämisen ja viime kädessä myös verottamisen rakenteet, jotka omalta osaltaan ovat vahvistamassa ja luomassa kieroutunutta alkoholiin suhtautumista ja viime kädessä alkoholin käyttöä. Sen vuoksi näkisinkin, että tämä hallituksen esitys, joka on mitä kannatettavin, tarvitsisi rinnalleen toisen pyörän, toisen lakiesityksen, jonka sisältönä pitäisi olla nimenomaan se, että mietojen alkoholijuomien osalta erityisesti pitäisi pyrkiä myynnin vapauttamiseen yleisesti. Se, että se on meille varattu vähittäismyyntimonopolina Alkolle, on ilmiselvästi tekemässä alkoholista tabunomaisen hyödykkeen, johon liittyvät eri tyyppiset myyntitytöt rakenteet, joihin viime kädessä myös nuorisokulttuurin osalta reagoidaan. Tässä suhteessa meidän täytyisi pystyä vapauttamaan ilmapiiriä yhteiskunnassa.

Kansalaisten keskuudessa tehdyt mielipidetiedustelut osoittavat, että 70 prosenttia väestöstä on sitä mieltä, että he olisivat valmiita tukemaan mietojen alkoholijuomien päivittäistavarakaupoissa tapahtuvaa myyntiä. Eduskunnan piirissä on työskennellyt ja toimii vastuullisen alkoholipolitiikan ryhmä, joka myös on ollut vuorostaan saman tyyppisesti korostamassa tätä vapautta-

mispyrkimystä. Tässä taustalla ovat sekä kulttuurin kuva, alkoholin käyttämiseen liittyvät tarpeet, mutta myös voisiko sanoa kansantaloudelliset seikat.

Tällä hetkellä tilanne on sen kaltainen, että johtuen sekä vähittäismyyntimonopolista että korkeasta verokannastamme Suomessa alkoholin osalta verrattuna EU-alueeseen yleisemmin meillä niin sanottu tilastoimaton myynti, tilastoissa näkymätön kulutus on jyrkästi kasvanut. Tällä hetkellä sen arvioidaan olevan alkoholin kulutuksesta jo noin 30 prosenttia. Tämä on myyntiä tai kulutusta, joka sekä on valtion verotuloista poissa että myös rapauttamassa yhteiskuntamoraalia omalla tavallaan, koska tämä on pitkälti niin sanottua harmaata taloutta, joka taustalla pyörii. Tässä suhteessa vähittäismyyntimonopolin purkaminen, joka mahdollistaa päivittäistavarakaupoille mietojen alkoholijuomien myynnin, olisi parantamassa ja tervehtyttämässä tilannetta. Se olisi myös osaltaan tervehtyttämässä pienten lähiökauppojen asemaa.

Arvoisa puhemies! Toistan vielä näkemykseni siinä suhteessa, että tämä lakiesitys, joka hallitukselta on tullut, on mitä kannatettavin. Se on pyrittävä viemään mahdollisimman nopeasti täällä lävitse, mutta tämä vaunu tarvitsee toisen pyörän ja se toinen pyörä olisi nimenomaan pyrkimys myös mietojen alkoholijuomien myynnin vapauttamiseen nimenomaan suhteessa vähittäismyymälöihin.

Ed. Soinin vaara: Arvoisa puhemies! Ed. Räsästä pitää onnitella siitä, että hänen aloitteensa on johtanut nopeasti toimiin, ja sitä paitsi myös siitä, että hän on tehnyt hyvin järkevän aloitteen ja puuttunut sinänsä kysymykseen, joka on hyvin tärkeä. Sen sijaan tätä hallituksen esitystä, joka poikkeaa ed. Räsäsen aloitteesta monessa kohdin, en pidä lainkaan järkevänä. Minusta tämä on liioittelua ja tämä ilmeisenä liioitteluna tulee myös johtamaan lain kunnioituksen vähenemiseen. Eikä tämä näytä ollenkaan olevan siitä maailmasta, jossa ihmiset elävät.

Tämä hallituksen esitys poikkeaa ed. Räsäsen ehdotuksesta siinä, että kun ed. Räsänen ehdotti, että mietoja ns. limuviinoja ei saa myydä alle 15-vuotiaille, niin hallitus ehdottaa ikärajaksi 18 vuotta. Sen lisäksi hallitus ehdottaa myös, että pilserin tyyppistä juomaa ei saa myöskään baareissa tarjota alle 18-vuotiaille, ei myöskään sotilaskodeissa, ja sitten myös, että hallussapito on kiellettyä. Tämän jälkeen tämä esitys on luon-

teeltaan jotakin aivan muuta ja se saa aivan naurettavia tilanteita aikaan.

Ensinnäkin kun alaraja on 1,2 prosenttia, niin tämä laki koskee myös kotisima hallussapitoa. En ole nyt aivan varma, että kaikki kotitaloudet ymmärtävät, että jos pyytää lapsukaista hakemaan kellarista simapulloon, syyllistyy rikkomukseen, kun lapsi ei tätä simapulloa saa sieltä tuoda mukaansa.

Edelleen on totta kyllä, että teini-ikäisen nuorison alkoholin käyttö on huolestuttavaa, mutta luulen, että tällaisille 17-vuotiaille miehenköriläille ehkä on olemassa suurempiakin vaaroja kuin se, että heille tarjoillaan pilsneriä keskiolutkuppilassa tai siinä sotilaskodissa, jossa he ovat varusmiespalvelua suorittamassa, ovat juuri vaikkapa panssarivaunua olleet sitä ennen valtaamassa jne.

Minusta ikärajan nostaminen 18 vuoteen hallitukselta on aikamoinen munaus sen takia, että pitäisi vähän katsoa, missä olosuhteissa nuoriso elää. Tavallaan se ajatus, että kotisima on kielletty 17-vuotiaalta ja sitten yhdessä päivässä kaikki tulee sallituksi, ei tunnu aivan tervehenkiseltä tai tervejärkiseltä pohdiskelulta.

Kun alkuperäinen ongelma oli nämä lapsukaaset, siis 10-vuotiaat tai 12-vuotiaat, joille tosiaankin 2 prosentinkin alkoholi on vaarallista, niin nyt kielletään myös anniskelu turvallisissa ja luotettavissa olosuhteissa, siellä, missä on jotakin valvontaa. En ole ollenkaan varma, että sellaisen anniskelun kieltäminen on tarpeellista sen takia, että se tapahtuu sentään valvotuissa olosuhteissa. Myrkytykset, joita on tapahtunut, ovat tapahtuneet kyllä jossain muualla kuin ensimmäisen luokan ravintoloissa tai muissa tällaisissa paikoissa.

Minä luulen, että tämän ongelman voittamiseksi olisi riittänyt, että sosiaali- ja terveysministeri olisi kutsunut huoneeseensa kolme oikein valittua henkilöä, jotka edustavat kolmea kaupan keskusjärjestöä, ja olisi sovittu, että limuviiinoja ei myydä kakaroille. Siinä koko juttu. Jos ei tämä olisi toiminut, kauppa olisi osoittanut, että se ei kykene ottamaan vastaan viinien vähittäismyyntiä. Tämän seikan huomauttaminen näille kolmelle herralle olisi varmaan ollut riittävä kannustin siihen, että he olisivat ryhtyneet tässä tomeriin toimenpiteisiin. Jos tämä ei kuitenkaan olisi toiminut, sen seurauksena olisi sitten ehkä voitu antaa jokin laki, joka olisi ollut sen suuntainen kuin ed. Räsänen aloitteessa sanottiin, mutta ei tällainen täydellisesti liioitteleva.

Kun edellisessä ed. Kiljusen puheenvuorossa

puhuttiin alkoholikulttuurin muutoksesta, liiallisesta sallivuudesta ja muusta sellaisesta, niin lukekaapa tämän päivän Helsingin Sanomien aliota, jossa kerrottiin uudesta jääkiekkohallista. Siellä 14 000 katsojaa istui juomaan edellisen ottelun aikana 80 000 pulloa eli kuusi pulloa jokaisesta, myös lasta, kohden keskimäärin. (Ed. Saarnio: Tuoppia!) — Tuoppia olutta. — Kyllä minusta tämän kaltaiset kulttuurin muutokset ovat ehkä merkittävämpiä kuin se, että sotilaskodissa tarjotaan pilsneriä 17-vuotiaalle sotilaille.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Ed. Soininvaara teorisoi älykkäästi, mutta ehkä kotisiman kuljetuksessa kellarista olohuoneeseen hän meni vähän liian pitkälle. Ei kai sitä nyt rangaistavaksi ole haluttu tehdä. Järkihän se on joka asiassa.

Itse en allekirjoittanut ed. Räsänen aloitetta. Myönnän sen ihan vilpittömästi. Olisi tietysti pitänyt allekirjoittaa, mutta lähdin siitä, että näitä lakeja muutellaan yhtämittaa, yhtenäisen suuntaan ja toiseen, monta kertaa hyvin nopeiden mielijohteiden varassa kovin paljon asiaa sen enemmältä tutkimatta. Minä olen sitä mieltä, että pilsneristä ei mitään myrkytyksiä saada, mutta on selvää, että jos alaikäiset lapset käyttävät näitä limuja päivittäin useita pulloja, alkoholia heillä tietysti on veressä eikä se ole normaali olotila lapselle. Näin ollen on perusteltua syytä kantaa täällä huolta.

Olen kuitenkin sitä mieltä ja varsinkin, kun raja tulee 18 vuoteen, että tämän lain merkitykset ovat varsin vähäiset. Nuoret ovat saaneet alkoholipitoisia aineita ja tulevat saamaan, siirtyvät jälleen enemmältä keskiolueeseen, jota yhtä hyvin kuin tupakkaakin heille välitetään tietyistä suunnista. Mutta ei tämä silti poista sitä, että eduskunnan vastuullisena yhteiskuntatekijänä pitäisi kantaa asiasta huolta ja tehdä tällainen laki, mutta sen vaikutukset ovat kuitenkin varsin vähäiset. Emme me näe yhtään enempää tai yhtään vähempää nuoria juovuksissa tämän lain tekemisen jälkeen, mutta niin kuin sanottu, meillä on tietysti velvollisuus tällainen laki tehdä, kun ongelmia on havaittu, sen myönnän.

Ed. Virtanen: Arvoisa puhemies ja muut vastaavat tai lähes vastaavat! Tulen puhujakorokkeelle, ehkä menee pari minuuttia yli tällä kertaa, mutta tässä on vähän laajemmasta asiasta kyse.

Tosiaan, arvoisa puhemies, minusta on miustaakseni tehty tyhmä. Se on minusta aika harvi-

naista, eli minä taisin allekirjoittaa tämän. Mietin kyllä, että koko juttu voidaan perversoida. Tämä on siis täysin järjetön, uskomatonta, että tällaisella porukalla voidaan yhtäkkiä... Kymmeniä vuosia olisi pitänyt jo näitä ikärajoja laskea. Ikivanha käsite siitä, koska ihmisestä tulee aikuinen, on se, että kun se tulee murrosikään ja elää sen läpi, sitten se on aikuinen. Täällä tosiaan joku porukka... Ed. Soininvaaraa vois in myötäillä siinä, että 18 vuotta ikärajana on järjetön. Joku porukka jotenkin kuvittelee tai en tiedä, mitä kuvittelee, ehkä olevansa jollain suurellakin asialla tai sitten opportunistisesti hallitus jotenkin haluaa nyt kantaa huolta lapsista.

Herra jumala, mitä lapsia ovat jotkut yli 16-vuotiaat! Ikäraja on ehkä 15 tai 14 (Eduskunnasta: 13!) — Niin 13. Jos mennään murrosikään, lapset ovat nykyään ehkä alle 10-, 11- tai 12-vuotiaita. Suomeenkin on aika hyvin tullut tällainen ilmiö, mikä Espanjassakin, että tytöt ovat aika nuorena olleet jo aika reheviä. Meilläkin on tämä rehevöityminen ja kaiken näköinen muu lämpöilmiö on alkanut vaikuttaa naisiin ja miehiin. Siinä mielessä juuri nämä samanlaiset kiristykset ja ylilyönnit ikärajoissa, lastensuojelussa ja erotiikankin alueella ovat vähän saman suuntaisia, että nyt joku hivenen hurmahenkinen huhtaneisuus alkaa näkyä täällä.

Minä sanon, että minä olen ollut todella aina huolissani siitä, että me olemme indoeurooppalaisina tai oikeastaan suomalais-ugrilaisina täällä vähän kuin intiaaneja kaiken muun Euroopan keskellä, jopa kun menemme Venäjälle, me suomalais-ugrilaiset, ja meillä on samanlaisia piirteitä kuin intiaaneilla. Jotkut epäilevät, että me olemme samaa rotuakin alun perin, että meille ei viina siinä mielessä sovi. Tietty väkijuomien käyttö vallan välineenä on kavahdettavaa. Suomalaiset ovat alkaneet muistuttaa vähän sitä, mitä tapahtui Neuvostoliitossa, kun siellä pidettiin viinan avulla kansa passiivisena, kurissa ja tyhmänä. Eli sinänsä minä vastustan sen kaltaista kasvatusta, joka tekee ihmisistä otollisia alkoholin ja muitten vastaavien lisäaineiden käytölle.

Esityksessä aivan komeasti sanotaan tällä lailla: ”Ne ovat muodostuneet ongelmiksi sen vuoksi, että alaikäiset ovat näiden juomien ominaisuuksien ja helpon saatavuuden takia ryhtyneet käyttämään niitä päihteinä.” Tässä annetaan semmoinen kuva, että kaikki te olette epäonnistuneita ja suomalaiset kasvattajat ovat epäonnistuneet lastensa suhteen ja alaikäiset ovat siis alkaneet käyttää niitä päihteinä, kun ongelma on juuri, ketkä ja minkälaiset nuoret, anteeksi lap-

set, lapsistahan me olemme nyt huolissamme, ovat alkaneet käyttää näitä päihteitä. Kaikissa tutkimuksissa on juuri todistettu se, että Suomessa on tilastoitu teollisuusmaiden keskitasoon nähden erittäin korkea nuorison itsetuhotaipumus mitattuna nuorisoriikollisuutena, itsemurhina ja huumeongelmina. Mistä se johtuu? Minä en uskalla sanoa ihan sitä, mitä minä haluaisin sanoa, mutta minä ennen kaikkea olen sitä mieltä, että kasvattajat, silloin mennään yhteiskuntaan, vallanpitäjät, ne, jotka ovat olleet ratkaisevana hetkenä vallassa, kun tämä katastrofi on laajentunut, ovat hyvin pitkälle vastuussa tästä asiasta.

Eli voisi sanoa, että on tehty väärää politiikkaa. Olen ennenkin sanonut, että vapautettiin väärään aikaan, tuli vapaudesta semmoinen käsitys laman aikana ja heikon itsetunnon ja syrjäyttämisen aikana, siis kun meitä syrjäytettiin. Tämä koko halveksunta tässä on juuri sitä, että pidetään tosiaan 18 ikärajana. Se halveksii niin rankkaa osaa Suomen lukiolaisia ja kaiken näköisiä nuoria, joita siis kasvatetaan tappajiksi, että te ette tajuakaan. Tämähän on kuin oksentaisi omien nuorten aikuistensa päälle tekemällä tällaisia perverssejä ikärajoja kuin 18 vuotta johonkin pilsnerin juontiin. Pojat istuvat siellä sotkussa ja muualla siviilipalveluksessa eivätkä saa juoda baarissa pilsneriä! Nauraisitte itsellenne, jotka kannatatte esitystä tässä muodossa, arvoisat kansanedustajakollegat siis.

Tässä haisee, niin kuin on sanottu ja tullut ilmi, tajuamattomuus, tietämättömyys, siitä, mikä on ikärakenteellisesti lapsen, murrosikäisen ja aikuisen ero. Samalla tässä on sotkettu vielä porttiteoriajutut. Siitäkin on paljon ristiriitaista näyttöä, kuinka kasvatetaan ja opetetaan nuoria terveeseen alkoholin käyttöön. Ikään kuin kaikki ne olisivat unohtuneet, että piti nyt vanhempien seurassa antaa vähän viinaa ja viiniä. Yhtäkkiä on löydetty hyvä syyllinen, limuviinat, ja ei siis olekaan olemassa mitään muuta syytä enää sille, että suomalainen nuoriso alkoholisoituu kuin limuviinat, ja niitten kimppuun aika rankalla kädellä hyökätään, kun pykäliä katsoo.

Yliä kerran sanon sen, että olen erittäin huolissani alkoholin käytöstä yleensä ja siitä heikosta persoonallisuudesta, joka jää kiinni, sortuu, ja erittäin huolissani sen kaltaisesta valtiosta, joka tuottaa sen kaltaisia lapsia ja nuoria, jotka tarvitsevat tällaista keinotekoisia ilon irtiottamista elämästä. Olen siitäkin sanonut ennen, että on sairasta se ilon irti ottaminen, niin kuin nuoriso sanoo, kun he väkijuomilla väkisin ottavat ilon

irti elämästä. Mitä niitä kasvatulaitoksia tässäkin eduskunnassa on, sivistys- ja kulttuurivaliokunnat, jos ne ovat niin epäonnistuneet tehtävissään, että lapset ja opettajat eivät ymmärrä, että ilon ja riemun kokeminen elämän yhteydessä on ainoa mahdollisuus kokea iloa ja riemua. Jos niiden kielenkäyttö on niin huonoa, jos ne väkisin väkinäisyydessään väkisinmakaa itsensäkin vielä, vaikka olisivat päällä, niin silloin on ongelma täällä jossain, niissä tahoissa, jotka ovat sallineet näiden asioiden vinoutua, tällaisen liikutuksen, tunnekasvatuksen, henkisen aikuisuuden väljähtää tai jotenkin ehkäisseet sen. Ei ongelma ole todellakaan missään siinä, että mitätön määrä jotain alkoholia on käynyt limun tai siman sekaan, vaan ongelma on silloin ihan muussa vastuussa, välittämisessä ja kasvatuksessa

Eli esityksen sisältöön. Minä voisin sen sanoa, että pannaan ikärajaksi vaikka 12 vuotta. Sitten minä voisin, etten näyttäisi sitten lehdissä, kun puheenvuoroa käytetään tarkoitukseen, että minä yritän alkoholisoida Suomen nuorisoa ja turmella sen, niin kuin aikoinaan Ilkka-lehti väitti, kun menin läänintaitelijaksi. Sitoutumaton Ilkka-lehti nykyään ei olisi ehkä enää niin tiukka kuin se oli siihen aikaan, kun se vielä, arvoisa puhemies, edusti keskustapuoluetta vai maalaisliittoako se oli silloin, kun meikäläinen läänintaitelijana oli.

Tosiaan vielä kerran, olen tosi huolissani siitä, että Suomen nuoriso on turmeltu tälle tasolle, mille se on turmeltu eikä sen ole sallittu aikuistua. Se tarvitsee jopa limuviinoja. Luulisi, ettei tarvitse ainakaan sitten, kun on nuori tai aikuinen, että kyllä se ongelma on lapsissa. Ainakin ikärakenne, kun tämä näyttää näin kauhealta, on syytä valiokunnassa tarkistaa tai sitten tosiaan enkanata tätä ehdotusta.

Ed. M ä h ö n e n : Herra puhemies! Ymmärrän hyvin lakiesityksen hyvän tarkoituksen. Vaikka se nyt pitääkin tietysti muutamia ehkä kriittisiäkin arvioita aiheuttavia kohtia sisällään, niin peruslähtökohdiltaan tämä on ihan paikallaan tässä tilanteessa, missä eletään.

Mutta haluaisin kuitenkin kiinnittää huomiota muutamaan esityksen kohtaan, jotka eivät ainakaan minulle olen avautuneet. Onko tämä pakko näin monimutkaisesti sanoa? Viittaan esimerkiksi ehdotuksen 24 pykälään Anniskelukieli, jossa sanotaan, että vähintään 1,2 ja enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää juomaa ei saa anniskella henkilölle, joka on 18 vuotta nuorempi. Miten on 2,9 tilavuusprosent-

tia, voiko sitä sitten? Eiköhän tämän voisi sanoa vähän selvemällä suomen kielellä? Pyytäisinkin, että valiokuntakäsittelyssä tällainen monimutkainen sanonta voitaisiin oikaista ja ainakin perustella vähän paremmin. Ei tämä oikein tunnu järkevältä, koska se jättää vahvemmat väkijuomat ikään kuin auki alle 18-vuotiaille.

42 §:n mukaan lääninhallituksen valvontaluueeseen kuuluu 1,8—2,8-prosenttiset juomat. Sen ylittävältä osalta taitaa olla sitten tuotevalvontakeskus tai mikä, jos nyt tähän viitataan. Mutta sanottakoon se jossakin kuitenkin selkeämmin kuin se tähän on esitetty.

Ed. H y s ä l ä : Arvoisa puhemies! Olen ed. Soininvaaran kanssa kyllä eri mieltä siitä, kun hän sanoi, että tämä esitys on täydellisesti liioitteleva. Päinvastoin tämä on erittäin hyvä esitys. Mutta siinä mielessä olen ed. Soininvaaran kanssa samaa mieltä, kun hän sanoi, että urheiluottelet ovat osittain muuttuneet juottoloiksi ja urheiluhallien bisnesideakin perustuu juoman menekkiin. Mielestäni tämä on yhteiskunnassa ongelma, johon seuraavaksi alkoholiasiansa pitäisi puuttua.

On todettu, että kunnalla on velvollisuus valvoa esimerkiksi tupakan myyntiä, ja kun minulla on kädessäni tutkimus, professori Rimpelän tutkimus, jossa Keski-Suomessa kesällä 96 tehtyjä tupakanostokokeita tutkittiin alle 18-vuotiailla, niin 83 prosentissa ostokokeista alle 18-vuotias sai ostettua tupakkatuotteita. Tämä kertoo siitä, että myös alkoholin ostamisessa valvonta on erittäin vaikeata. Näin ollen katson, että varmasti tässä on aiheellinen esitys.

Ed. Mähösen kanssa olen samaa mieltä, että kieliasussa on toivomisen varaa. Toivon, että valiokunta tekee selkokieiset mietinnöt, koska vain sellaisilla on käyttöä kansan käsissä. Muutenkin esitysten kieliasuissa on monta kertaa kapulakielen makua ja toivomisen varaa.

Ed. S a a r n i o : Herra puhemies! Tulin puhujankorokkeelle, koska en ole ihan varma, olisin ko kahdessa minuutissa selvinnyt. En aio kyllä kovin paljon pitkittää tätä keskustelua.

Aluksi haluaisin sanoa ed. Aittoniemelle, että sillä tahdilla kuin tämä talo tekee uusia lakeja ja muuttaa niitä, on minusta päinvastoin kunniaksi, jos saamme nopeita muutoksia aikaan silloin, kun näemme ympärillämme, että aika vaatii lakimuutoksia. Uskon, että limuviina-asia on yksi tällainen kohta. Mutta heti perään sanon myös sen, että olen hyvin pitkälle samaa mieltä ed.

Soininvaaran kanssa siitä, että hyvin helposti tässä asiassa on sorruttu liioitteluun, kun on ollut hyvä tarkoitus ja tarkoitus suojella lapsiamme ja ehkä nuoriammekin.

Minusta vain ongelmaksi alkaa tulla se, että tavattoman usein kiinnitetään huomiota siihen, mitä nuoret saavat tehdä ja mitä eivät saa tehdä muissakin asioissa kuin alkoholipolitiikassa. Herääkin kysymys, mitä nuoret sitten tekevätkään iässä 15—18 vuotta tänä päivänä Suomessa. Kaikki baarit ja kahvilat ovat muuttuneet keskikaljakuppiloiksi, joissa on aivan oma kulttuurinsa, joka ei nuoria puhuta. Hyvin monet muut tilat, joissa nuoret ovat arki-iltaisain, ovat kiinni. Kirjastot, urheilusalit ja jopa nuorisotalot ovat kiinni lauantai-iltaisain viikonloppuina, ja tässä mielessä olemme aika paljon itse syyllisiä siihen, että olemme ajaneet nuoria limuviininkin pariin.

Kysymys on paljon laajempi kuin vain limuviinon kieltäminen ja siinä mielessä toivoisin, että voisimme jossain vaiheessa keskustella siitä, mitä me voisimme tarjota nuorille ja minkälaista kulttuuria tarjoaisimme tälle väelle, joka on varsin irtonainen ja joka oppii oikeastaan kaikki oikeat ja väärät käytöstavat juuri siinä iässä, missä nyt haluamme limuviinat tällä uudella lailla heiltä kieltää.

Minä luulen, että oikea linja löytyisi ehkä jostain ed. Soininvaaran mainitsemien ikärajojen puitteista. Voisimme yrittää olla edistämässä sellaista kulttuuria, että nuorille syntyisi omia vapaa-ajan tiloja, joissa kontrolloiduissa olosuhteissa voitaisiin pitää hauskaa.

Minä törmäsin samaan ilmiöön kuin ed. Kiljunen vappuna Helsingin kaupungissa Espan puistossa ja mietin kovasti, millä lailla elämä on muuttunut niistä vuosista, kun itse olin 50—60-luvun taitteessa siinä iässä, jonka ikäisiä tämä laki nyt koskee. Meitä paljon paheksuttiin silloin siitä, että tuppasimme vähän juomaan keskikaljaa. Keskikaljahan vapautui yleisempään käyttöön vasta vuonna 69. 60-luvun alussa usein saimme hankituksi kyllä kaiken näköisiä miedohkoja juomia ja soitimme kitaraa, lauloimme erilaisia lauluja ja elimme eräänlaista omaa kulttuuriamme valtakulttuurin keskuudessa. Silloin hyvin paljon meitä arvosteltiin.

Mutta nyt minä hätkähdin sitä, että oli kolme neljä nuorta yhdessä, jotka olivat päättäneet yhdessä, joivat vain limuviinaa tai keskikaljaa ja örisivät keskenään. Heillä ei ollut kitaraa, eivät he laulaneet, eivät he lausuneet runoja, eivät he kuulleet radiota, eivät musiikkia. He vain örisivät ja ryyppäsivät ja välillä kääntyivät sitten poisto-

puolen venttiiliä käyttämään, jotta homma taas voi jatkua. Minä en nähnyt siinä mitään rippeitäkään vappuilosta, en minkäänlaista nuoruuden ja kevään juhlaa. Minä näin siinä tuhon elementtejä.

Minusta meidän pitäisi ihan vakavasti pohtia, miten voisimme pelastaa nämä ihmiset sellaiselle elämälle, jossa heillä itsellään olisi heidän omat arvonsa kunnolla käytössä. Siinä mielessä en tarjoaisi heille vastakulttuuriksi pelkkiä kielloja, en pakkoja, en mitään tällaista, vaan toivoisin, että löytäisimme keinoja, joilla voisimme pakottaa koneistomme tuottamaan muutakin nuorisokulttuuria kuin vain paljon maksavaa muotia ja muotiharrastuksia.

Ed. R. Oja : Arvoisa puhemies! Alko tunnustaa tänään, että heidän aikanaan käymänsä kampanja ”mieluummin viiniä kuin väkeviä” on ollut täysin epäonnistunut ja osaltaan edesauttanut sitä kehitystä, joka Suomessa erityisesti nuorison kohdalla on johtanut tapajuomiseen. Mitä nuorempana se aloitetaan, sitä vaikeampi elimistön on se kestää ja toisaalta siitä on vaikeampi päästä eroon. Minusta oikea tapa limuviinon kohdalta olisi kieltää ne vallan, kerätä ne kolme miestä, joista ed. Soininvaara puhui, ja sopia heidän kanssaan, että ei tehdä tällaisia, koska se on selvä houkutus ja aivan tarpeeton tuote, joka on tehty pelkästään rahanansaitsemismielessä, joka olisi parempi kieltää.

Kun ed. Soininvaara puhui jääkiekosta ja oluenjuonnista, niin kyllä varmaan edelleen on niin, että on parempi, että ihmiset katselevat jääkiekkoa ja juovat välillä olutta, kuin että pelkästään joisivat ollutta. Tieto, että yhden ottelun aikana juodaan 80 000 tuoppia, ei toki pidä paikkaansa. Se on yhden ottelupäivän aikana, johon sisältyy kolme ottelua ja noin 40 000 ihmistä. Luku on hieman ymmärrettävämällä tasolla, kun otetaan se huomioon.

Ed. Kiljunen puhui viinien vapauttamisesta. Minä olen siitä eri mieltä. Alkolla ei enää olekaan mitään yksinoikeutta alkoholin myyntiin. Alle 50 prosenttia Suomessa myytävästä alkoholista myydään Alkon kautta. Keskioluet ovat maitokaupoissa, miedot viinit ovat maitokaupoissa. Jos viinit tulisivat maitokauppoihin, on aivan varmaa, että ne hyvät viinivalikoimat todellisia viinejä, joita Alko tänä päivänä tarjoaa, tulisivat huomattavasti pienemään ja yksinomaan viinien laatu sitä kautta huononisi. Minusta nykyinen tapa myydä hyvät viinit Alkon kautta on ihan hyvä.

Ed. Lahtela: Arvoisa herra puhemies! Tässä viinakysymyksessä ja huumeissa on vähän samasta asiasta kyse. Sillähän paetaan todellisuutta. Limuviinoja nuoret ilmeisesti käyttävät enemmän, ja kun rajoitteita ei ole ollut, yhä nuorempana pyritään pakenemaan jotakin todellisuutta, epävarmuutta, mikä yhteiskunnassa on. Sehän ei yksin tarkoita sitä, että tämä tekisi ongelman, vaan kokonaisuutena kulttuuri laajassa mitassa on jollakin tavalla rapistumaan päin. Ei ole näköalaa nuorilla eikä vanhemmillakaan, ja sitten halutaan hukuttaa erinäköisiin asioihin, huumeisiin, viinaan, se toivottomuus ja löytää sieltä sitä ilon aihetta, mistä ed. Virtanen totesi, että otetaan iloa irti elämästä viinan tai huumeiden voimalla.

Sen sijaan ed. Kiljunen otti tämän asian yhteydessä viinien kauppoihin vapautuskysymyksen esille. Itse en näe mitenkään hyvänä yleisesti ottaen sitä. Jos viinit tuodaan kauppoihin helposti saatavaksi viinit tai yleensä huumaavia aineita, mitä ne ovatkin, niiden käyttö lisääntyy, koska ihminen on kuitenkin kohtuullisen heikko. Kun itsekin kuvittelen omaa elämäntilannettani — on paras peilata aina itseensä — niin jos kaupan kassan lähellä olisi viiniä saatavana, todennäköistä olisi, että ostoskoriin luiskahtaisi hirveän helposti pullo silloin tällöin. Mutta nyt siinä on oma kynnyksensä, kun pitää mennä erikseen eri kauppaan ja eri retki tehdä sinne ainakin tuolla maaseutupaikkakunnilla. (Ed. Saarnio: Senkö takia te tupakkaa poltatte, kun sitä on tiskin vierellä?) Täällä Helsingissä tietysti viinakauppa voi olla kovinkin lähellä. Tosin nykyisin on maaseutupaikoillakin käynyt niin, että viinakauppa on yleensä tavaratalon eteisessä, mutta siinä on oma kynnyksensä.

Siinä mielessä uskon, että mitä enemmän ja lähempänä on alkoholia saatavana, sitä enemmän sitä käytetään, sen käyttö helpottuu.

Ed. Kiljunen perusteli, että kulttuuripoliittiset syyt perustelevat vapautusta. Tähän kun yhdistää ed. Virtasen puheet siitä, että olemme vähän kuin inkkareita, että meille ei viina sovi, niin mietin, mihin väliin tässä nämä kulttuuripoliittiset syyt sattuvat sitten. Kun suomalaisten viinankäyttökulttuuria miettii, niin osalle meistä ei viina sovi, osalle sopii. Raamattuhan sanoo, että viina on viisasten juoma, ja Suomessa on ilmeisesti viisaitakin henkilöitä jonkun verran, jotka eivät juo remuviinaa.

Ikärajakysymyksestä osin olen samaa mieltä kuin monet edustajatoverit, jotka arvostelivat 18 vuoden ikärajaa. Minusta kuitenkin 16 olisi huo-

mattavasti parempi, koska kyllä yli 16-vuotiaat osaavat jo vähän enemmän arvostella kuin nuoremmat. Jotenkin tuntuu, että 18 vuoden ikäraja on aika ylös vedetty. Toivoisi, että valiokunta pohtisi ihan tarkkaan ikärajakysymystä myös siinä mielessä, olisiko sitä mahdollista muuttaa vähän alaspäin.

Sitten selkeys. Kiinnitin samaan asiaan huomiota, mitä ed. Mähönen totesi prosenttirajoista. Paras olisi todeta, että vain 1,2 tilavuusprosenttia, tai mikä se tulee olemaankaan, ylittäviä aineita ei myydä näille henkilöille, jos on 16 tai 18 vuotta ikäraja. Tämä tekee omituisen harmaan alueen, ensin on 1,2 tilavuusprosenttia alaraja ja ylärajana 2,8. Jos lakia oppimaton lukee, hän ajattelee, että tällä välillä ei voi myydäkään, mutta kun on väkevämpää, niin sitähän voi myydäkin. Sen takia tämän tyyppistä tulkintaa ei pitäisi jättää tähän.

Ed. Kiljunen: Arvoisa puhemies! Reagoi muutamaan puheenvuoroon, joita täällä on käytetty.

Ensinnäkin ed. Virtanen pohdiskeli kysymystä, missä vaiheessa lapsuus muuttuu aikuisuudeksi. Ehkä käytetyin ja luontevin raja on todellakin täysi-ikäisyyden raja. Tätä hallituksen esityksessäkin haetaan, kun 18 vuotta on asetettu siksi.

Lapsuus ja lapsi epäilemättä on kulttuurillinen käsite, mihin ed. Virtanen puheenvuorossaan viittasi, mutta myöskin se on mitä suurimmassa määrin biologinen käsite. Tältä osin, mikäli se on biologisesti käsitetty, itse olisin arvioimassa, että ei kai meidän viimeaikainen kehityksemme ole ollut ikään kuin madaltamassa aikuisiksi tulemisen ikää. Päinvastoin tilannehan olisi toisin päin. Vaikuttaa, että ikä on pikemminkin kohonnut johtuen monistakin ilmiöistä. Tässä suhteessa itse en pitäisi 18 vuoden ikärajaa mitenkään kohtuuttoman korkeana.

Ed. Ojala pohdiskeli puheenvuorossaan ensinnäkin limuviinien täydellistä kieltämistä. Olisin itse asiassa tukemassa ajatusta. Tässä ei tarvitse luoda keinotekoisia rajoja edes, kun yksinkertaisesti voisimme kieltää tällaiset limuviinat, koska jo käsitteenä tunnistamme, että ne on tarkoitettu lapsille. Jos halutaan lapsia todella suojella, niin yksinkertaisempaa kuin asettaa valvontakoneisto liikkeelle myynnin ja anniskelun osalta olisi tämän tapainen juoma käsitteenä kieltää.

Ed. R. Ojala pohdiskeli myös sitä, että jos vähittäismyyntimonopoli purettaisiin viinien osalta siten, että se sallittaisiin myös päivittäista-

varakaupoissa, se johtaisi viinivalikoimien supistumiseen Suomessa, heikompileatuisten viinien käyttöönottoon. Tältä osin kannattaa tietysti muistuttaa tilanteesta, mikä muualla maailmassa on. Eivät muissa maissa, joissa päivittäistavara-kaupoissa tapahtuva viinien myynti on vapaata, viinivalikoimat ole rajallisia, vaan hyvinkin monilaatuiset ja monipuoliset.

Pitääkö minun tulla korokkeelle puhumaan tämä loppu? Minulla olisi lyhyt kommentti vielä ed. Saarnion puheenvuoroon.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Pyydän siirtymään puhujakorokkeelle.

P u h u j a (korokkeelta): Arvoisa puhemies! Jatkaisin vielä ed. Saarnion puheenvuoron osalta. Minusta se oli erinomaisen hyvin rakennettu puheenvuoro siltä osin, että hän korosti alkoholiuomien lapsille ja nuorille tarjonnan rajoittamisen osalta, että tämä ei ole ainoa tapa vaikuttaa nuorisokulttuurissa myös alkoholin käyttöön, vaan vähintään yhtä olennaista on erityyppisten vaihtoehtoisten toimintamuotojen kehittäminen, tilojen mahdollistaminen nuorten yhdessäololle ja aktiiviselle toiminnalle. Hän oli kokenut saman kuin minä vappujuomingeista Helsingin keskustassa. Tässäkin näkyy aivan erinomaisen selvästi se, mitä yhteiskunta voisi tehdä.

Minä en ole sitä mieltä eikä se ole mahdollista-kaan, että voisimme kahlehtia juhlimista Suomessa vappuaattona. Mutta se, mitä yhteiskunta voisi tehdä, olisi nimenomaan pyrkiä ohjaamaan juhlinnan muotoja ja tässä suhteessa erityisesti nuorten juhlinnan muotoja, koska nuoret ja lapset olivat erityisesti niitä, jotka olivat kaduilla. Aikuisempi väestö ja vähän iäkkäämpi nuorisoli oli omilla paikoissaan ja tilaisuuksissaan. Minkä näki kaupunkien keskustoissa, olivat nimenomaan alaikäiset nuoret, jotka olivat vahvasti humaltuneessa tilanteessa, se oli primääri tarkoitus siinä.

Tässäkin olisi kaupungeilla mahdollisuus — tämä ilmeisesti on kaupunkien vastuulla — pyrkiä järjestämään ohjelmallista toimintaa vappuaattona. Miksi ei vappuaatoksi esimerkiksi Helsingissä varattaisi vaikkapa Senaatintori tai jokin muu paikka jonkun megakonsertin, megajuhlan puitteisiin, jossa silloin olisi toiminnallisuutta myös nuorille eikä pelkästään julkista juominkia, niin kuin se tällä hetkellä on? Tämä olisi eräs tapa ohjata käyttäytymistä ja saattaa se pois pelkästä alkoholin käytöstä.

Ed. R a s k : Herra puhemies! Ed. Soininvaara sanoi puheessaan, että pitäisi katsoa, missä olosuhteissa nuori elää ja sen mukaan, ymmärsin hänen tarkoittavan, pitäisi laitkin säätää. Mielestäni tällainen ajattelu tarkoittaisi sitä, että katsotaan, missä olosuhteissa eletään, ja sen mukaan säädetään lait, myötäillään tapahtunutta kehitystä, vaikka kielteistäkin. Minusta näin ei pidä toimia.

Ed. Saarnion synkän värikäs kuvaus nykynuorten vapunvietosta on varmasti, niin kuin hän sanoi, totta. Sen tähden tätä lakiesitystä ollaan käsittelemässä, että yhä nuoremmat ovat örisemässä eivät muualla, laulamassa tai kuuntelemassa musiikkia. Tämä perustuu nimenomaan siihen tutkittuun tulokseen, että viinan korkeaa hinta ja saatavuuden rajoittaminen ovat tehokkaimmat keinot, joilla alkoholihaittoja vähennetään. Kaikki muut keinot, valistus ja käytön rajoitukset ja yhteisötoiminnot, mistä ed. Kiljunenkin puhui, ovat vain rajallisia asioita.

Täällä on arvioitu tätä rajaa 1,2—2,8 tilavuusprosenttia. Hallituksen esityksen perusteluissa puhutaankin juomasta, ei alkoholiuomasta. Lakiesitys on niin nopeasti tehty, että jos nämä oli muutettu alkoholiuomiksi käsitteenä, niin se olisi ilmeisesti edellyttänyt aika monien muidenkin lakien muuttamista. Näin haluttiin tämä asia oikotietä tuoda mahdollisimman pian eduskuntaan.

Ed. A l a r a n t a : Herra puhemies! Lainaen erästä vanhaa eduskuntapuhetta ja totean, että käytän kuitenkin puheenvuoron. Tarkoiton tällä vähän sitä, että julkisuudessa on viime aikoina ollut paheksuvia lausuntoja eräitten raittiuskansanedustajien puheenvuoroista, ja ajattelin, etten keskusteluun sen takia puutu.

Mutta haluan ilmoittaa sen, että tämä on minun ymmärrykseni mukaan ihan hyvä lakiesitys ja hallitusta voi kiittää siitä, että ministeri Huttu-Juntusen johdolla on valmisteltu näin nopeasti eduskunnan tahdonilmaisujen mukainen lakiesitys. Myös keskustelu on monilta osin ollut hyvin mieluisaa kuultavaa, koska monet edustajat ovat kantaneet huolta yhä nuorempien lasten ja varhaisnuorten voimakkaasti lisääntyneestä alkoholin käytöstä.

Ed. Saarnio puhui minunkin mielestäni hyvin viisaasti tästä ongelmasta, vaikka perusasetelmasta olen hänen kanssaan eri mieltä, koska kannatan ehdotonta raittiutta. Minusta monet esimerkit osoittavat, ettei ole oikeastaan väli-

muotoja olemassa. Ensimmäisellä lasilla ja pullolla ei ole pohjaa, niin kuin on vanha sanonta. Siinä olen ed. Saarnion kanssa samaa mieltä, että lapsille ja nuorille pitäisi meidän päättäjien sekä vanhempien, kasvattajien ja oheiskasvattajien löytää sellaista toimintaa, joka estäisi heitä sortumasta tällaisiin harrastuksiin, joista tässä puhutaan. Ihmishän etsivät vanhan sanonnan mukaan pullosta sitä, mitä he etsivät elämästä. Jos eivät löydä elämästä, tällaisiin korvikkeisiin joutuvat turvautumaan.

Arvoisa puhemies! Vielä evästyksenä sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnalle haluaisin sen todeta, että kun hallitus ei esityksen perusteluissa viittaa millään tavalla eduskunnan kannanottoihin eikä näihin lakialoitteisiin, valtiokunta nyt korostaisi eduskunnan arvovaltaista asemaa tässä suhteessa ja mietinnössään mainitsisi, että myös tässä talossa on kannettu huolta näistä ilmiöistä.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Minä totesin, ed. Saarnio, aikaisemmassa puheenvuorossani, että eduskunnalla on velvollisuus reagoida lainsäädännöllisesti, jos ongelma havaitaan. Se ei merkitse silti sitä, että siitä olisi mitään apua, niin kuin en usko tästäkään olevan. Mutta meidän velvollisuutemme on se ja me tietysti teemme sen. Näin on tarkoitus.

Sen eron minä ymmärrän, ed. Saarnio, miksi te 50-luvulla vappuna jossakin Kallion kaupunginosassa soititte kitaraa ja lauloitte ja nykyisin nuoret örisevät. Siihen aikaan oli vielä haaveena sosialismi ja vallankumous. Minä kuulen korvisani ed. Saarnion kitaran soinnin ja Kansainvälisen säveleitä ja työväenluokan lauluja. Nykyisin ei ole enää sosialismia ja vallankumoussuuntausta. Sen vuoksi nuoret vain örisevät. Heillä ei ole enää mitään sellaista haavetta. Tästä se johtuu, eikö totta, ed. Saarnio?

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveystieteiden valtiokuntaan.

16) Hallituksen esitys Viron kanssa tehdyn sosiaaliturvasopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys 72/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sosiaali- ja terveystieteiden valtiokuntaan.

17) Hallituksen esitys muutoksenhakua työvoimasioissa koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys 73/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työasiainvaltiokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan tulee antaa asiasta lausunto.

18) Hallituksen esitys laiksi henkilöstörahastolain muuttamisesta

Hallituksen esitys 74/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työasiainvaltiokuntaan.

19) Hallituksen esitys laiksi jätelain muuttamisesta

Hallituksen esitys 75/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ympäristövaliokuntaan.

20) Lakialoite laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 35/1997 vp (Jorma Huuhtanen /kesk ym.)

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveystieteiden valtiokuntaan.

Keskustelu:

Ed. H u u h t a n e n : Arvoisa puhemies! Meidän lapsien asioissa vielä nuorempiin ikäryhmiin. Keskustan mielestä lastenhoidon tuki- ja palvelujärjestelmä on kokonaisuus, jonka tulee ottaa huomioon perheiden erilaiset tarpeet ja joustaa perheiden elämänvaiheiden mukaan. Myös on hyvin tärkeää, että perheille turvataan mahdollisuudet tehdä valintoja eri hoitomuotojen kesken heidän elämäntilanteeseensa sopivalla tavalla.

Eduskunnan muistissa ja tiedossa on viime vuoden lopulta, että teimme eduskunnan enemmistön äänin uuden päivähoitoa koskevan maksujärjestelmän, joka jo tässä vaiheessa on osoit-

tautumassa täydeksi sudeksi. Kun tulevaa lakia on konkretisoitu ja laskuja laskeskeltu perheissä ja kunnissa, on huomattu, että täysi kaaoshan on tiedossa 1.8.97 alkaen. Tehtyä päätöstä mielestäni kuvaa erinomaisen hyvin sosiaali- ja terveystalioikunnan puheenjohtajan ed. Skinnarin arvio, että eihän tässä nyt näin pitänyt käydä. Tulkitseen tämän asian niin, että jo tässä vaiheessa on tiedossa selvä korjaustarve. Keskusta esittää ryhmälakialoitteena mallia, joka on toimiva ja jota toki jo esitimme ennen joulua mutta johon emme saaneet riittävästi edustajia keskustan ulkopuolelta mukaan.

Keskustan malli on sellainen toimiva kokonaisuus, joka turvaa perheille todellisen valinnanvapauden. Lähtökohtana on, että lasten kotihoidon tuki saa muodon, joka meillä oli käytössä vuoden 95 aikana. Sen taso tulisi palauttaa edellä mainitulle vuositasolle.

Ymmärrämme, että tämä yksittäisesti laskien aiheuttaa lisäkustannuksia, mutta sitä vastaten saamme toki säästöjä päivähoito-, työttömyysturva-, toimeentulotuki- ja asumistukimenoissa. Tässä mielessä tämä lakialoitteemme on varsin käyttökelpoinen.

Huomaatan tässä vaiheessa, niin kuin olen pyrkinyt useasti aikaisemminkin huomauttamaan, että lapsen hoito kotihoidon tuella on noin 20 000 markkaa halvempi kuin päiväkotihoito. Kun tällaista hoitoa kaivataan, sillä on sosiaalinen tilaus. En ymmärrä, miksi emme sitä laajemmin käyttäisi. Tämä on kiinni pelkästään lasten kotihoidon tuen tasosta.

Aloitteessa keskusta esittää mallin, jossa päivähoitomaksu uudistetaan siten, että poistetaan nykyisen järjestelmän pahimmat ongelmat eli maksuluokkien väliset portaat ja kuntien väliset päivähoitomaksujen erot sekä lievennetään päivähoitomaksujen progressiivisuus. Lyhyesti sanottuna korjataan ne ongelmat, joiden vuoksi hallitus teki oman esityksensä, joka ei kelvannut eduskunnalle. Ongelmallista oli vain se, että eduskunta ei kyennyt löytämään myöskään toimivampaa, ehkä se on toimivampi, mutta ei riittävän toimivaa mallia vaan meillä on tiedossa monenlaisia ongelmia. Suurin ongelma lienee se, että jo tässä vaiheessa tiedämme esimerkiksi pääkaupunkiseudulla olevan 2 000 lasta jonossa päivähoitoon. Tilannetta ei missään tapauksessa voi pitää edes tyydyttävänä, pikemminkin päinvastoin. Ministeriö aikoo tilannetta korjata antamalla uhkasakkoja kunnille. Saa nähdä, miten tällainen korjausliike tulee onnistumaan.

Tulevassa laissa ongelmana on erityisesti mo-

nilapsisten perheiden päivähoitomaksujen nousu. Omassa lakialoitteessamme tämä ongelma voidaan torjua. Siinäkin mielessä lakialoite on tulevaa lainsäädäntöä parempi.

Teknisesti keskustan malli voidaan toteuttaa siten, että vielä voimassa olevan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksusta annetun lain 2 §:ään lisätään uusi 3 momentti, joka määrittelee maksujen pääperiaatteen. Tämä on selkeä tarjous lastenhoidon järjestämiseksi 1.8.97 alkaen ja on varmasti tervetullut suomalaisille perheille ja vanhemmille sekä asianomaisille lapsille itselleen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveystalioikuntaan.

21) Lakialoite laiksi kirjanpitolain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 39/1997 vp (Jukka Tarkka /nuors ym.)

Ensimäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin talousvalioikuntaan.

Keskustelu:

Ed. T a r k k a : Herra puhemies! On ihan johdonmukaista ja oikein, että erilaisia yrityksiä kohdellaan samalla tavalla, mutta siinä ei ole mitään järkeä, että yhdenlaisilla yrityksillä teetetään turhaan sellaista työtä, joka on tarpeellista ja järkevää teettää vain toisenlaisilla yrityksillä. Pienillä yrityksillä, joita on massiivinen valtaenemmistö Suomen yrityksistä, teetetään suunnaton määrä turhaa työtä vain sen takia, että lainsäädäntö ja viranomaisen toimintatavat on viritetty kattamaan kaikki se, mikä on suurten yritysten kannalta järkevää. Pihtiputaalainen yhden miehen peltiseppäyritystä joutuu täyttämään epälukuisen läjän lomakkeita, kaavakkeita, raportteja ja selvityksiä vain siksi, että ne on suunniteltu antamaan kaiken sen tiedon, jota viranomaiset saattavat tarvita Masa-Yardsista.

Tämän ongelman ratkaisemiseksi nuorsuomalaiset tekivät vuosi sitten lakialoitteen pienille yrityksille sopivan yhtiömuodon säätämisestä osakeyhtiölain uudistamisen yhteydessä. Se oli lakialoite n:o 8 viime vuodelta. Aloitteelle kävi niin kuin niille yleensä käy, koska ajatus ei ollut peräisin ministeriöiden virkamiesten pöydiltä,

joille kaikella merkittäväällä viisaudella on taipumus kerääntyä. Aloite oli epäkelvo ja tarpeeton, not invented here.

Mutta talousvaliokunta ymmärsi asiaa ja velvoitti oikeusministeriön selvittämään, miten pienyhtiöitä tarpeettomasti rasittavia muodollisuuksia ja viranomaismääräyksiä voitaisiin keventää. Ministeriö on ryhtynyt täyttämään tätä velvoitettaan majesteettisen hitaasti mutta onneksi sentään on ruvennut täyttämään. Tämäkin osoittaa kuten äskeisen alkoholilain käsittely, että eduskunnassa tehdyillä aloitteilla on merkitystä, vaikka tieto idean isyydestä saattaa matkan varrella hämärtyä varsinkin, jos isyys on kovin pienessä ryhmässä, mutta se ei haittaa ollenkaan, kunhan hyvää asiaa pystytään edistämään. Tulemme vahtimaan, että ministeriö toteuttaa eduskunnan tahdon tässä pienyhtiöosakemuotoasiassa, sillä ministeriö on eduskunnan renki eikä päivävastoin, vaikka sitä ei aina huomaa.

Nyt lähetekeskustelussa oleva lakialoite kirjanpitolain 5 luvun muuttamisesta liittyy samaan ajatuskokonaisuuteen kuin viimevuotinen aloitteemme pienyhtiömuodosta. Tämän aloitteen ideana on yksinkertaistaa pienyritysten kirjanpitoa menettelyä niin, että se vastaisi niiden toiminnan luonnetta ja mittasuhteita paremmin kuin nykyinen kirjanpitolainsäädäntö, joka on laadittu vastaamaan suurten yritysten toiminnan luonnetta ja mittasuhteita.

Kirjanpitolakia on uudistettu tällä vuosikymmenellä kahdesti. Ensimmäinen uudistus astui voimaan vuonna 93 ja toinen on tulossa hallituksen esityksenä eduskuntaan lähiviikkoina tai ehkä alkusyksystä. Kummallakin kerralla lakia on uudistettu ja uudistetaan suuryritysten ehdoin mutta pienyritysten kustannuksella. Aloitteessamme uudistus tehdään pienyritysten ehdoin ja niiden kustannuksia säästään.

Kauppa- ja teollisuusministeriössä valmisteilla oleva hallituksen esitys kirjanpitolain uudistamisesta ottaa siitä näin etukäteen saatavissa olevien tietojen mukaan kiitettävän huolellisesti huomioon EU:n 4. ja 7. yhtiöoikeudellisen direktiivin asettamat velvoitteet. Aloitteemme sisältämä ehdotus on se, että direktiivien noudattamisen ohella voitaisiin harrastaa myös terveen talonpoikaisjärjen käyttöä. Aloitteen mukaan kirjanpitoa menettelystä tulisi karsia sellaiset pienyhtiöitä rasittavat piirteet, joista ei ole kenellekään mitään hyötyä ja jotka aiheuttavat pelkkää turhaa työtä eikä turhaa työtä pelkästään yrittäjille vaan turhaa työtä myös viranomaisille.

Ammatinharjoittajille tarkoitettu yhdenkertainen kirjanpito ei nimestään huolimatta ole ollenkaan yksinkertaista. Se on monimutkaista sekä kirjanpitovelvoille että viranomaisille, mikä jäytää yrittäjän oikeusturvaa ja heikentää viranomaistyön tehokkuutta. Yhdenkertaisessa kirjanpidossa ei ole menettelyä, jolla varmistetaan sen oikeellisuus. Sen laadinnan menetelmät eivät ole vakiintuneet. Näistä syistä yhdenkertaista kirjanpitoa pidetään epäluotettavana ja sen todistusarvo esimerkiksi verotuksessa on hyvin heikko. Aloitteemme parantaa kirjanpidon laatutasoa. Tämä auttaa muun muassa harmaan talouden vähentämisessä. Kun virkamiehet saavat parempitasoista tietoa yrityksistä, vilpintekijät ja -yrittäjät löydetään helpommin.

Aloite poistaa laista yhdenkertaisen kirjanpidon ja ammatinharjoittajan käsitteen ja pienille yrityksille luodaan mahdollisuus kevennetyn kahdenkertaisen kirjanpidon laatumiseen. Esitetty järjestelmä ei ota kantaa yritysmuotoon, joten se soveltuu yksityiselle elinkeinonharjoittajalle, avoimelle ja kommandiittiyritykselle sekä pienille osakeyhtiöille. Menetelmä soveltuisi myös maatalouseläimille, jolloin se korvaisi niiden muistiinpanovelvollisuuden.

Tärkeimmät helpotukset ovat maksuperusteen salliminen pääsääntöisesti myös tilinpäätöksissä, kirjanpitojakojen harventaminen, käyttö- ja vaihto-omaisuuden käsittelyn yksinkertaistaminen sekä liitetietojen ja toimintakerotuksen karsiminen tilinpäätöksestä. Lisäksi julkistamis- ja tiedonantovelvollisuuksia lievennetään kuitenkin säilyttäen viranomaisten lakisääteiset mahdollisuudet saada kaikki tarpeellinen tieto.

Tässä ehdotetaan käytettäväksi normaaleja tuloslaskelma- ja tasekaavoja, sillä tämä lisää yhtenäisyyttä ja siten vähentää kustannuksia. Esimerkiksi tällä hetkellä ammatinharjoittajalla on erityinen verolomakkeistonsa, josta voitaisiin luopua, kun käytetään yhtenäisiä kaavoja. Myös verotuksen tietojärjestelmät yksinkertaistuisivat.

Nykyisen lain mukaan yhdenkertainen kirjanpito on ammattilaisellekin vaikeaa, joten se on varmaan vaikeaa myös pienyrittäjille, jotka sitä nykyisin käytännössä laativat. Myös verohallinnolla on ongelmia näiden kirjanpitojen kanssa. Tästä johtuen verohallinnon perusasenne ammatinharjoittajan veroilmoituksiin on hyvin epäilevä. Tilitoimistot saavat varsin usein selvitettyä väkseen sekaisinsaatettuja yhdenkertaisia kirjanpitoja, jolloin yleensä on siirrytty kahdenkertaiseen kirjanpitoon.

Kevennetyin menetelmin laadittava kahdenkertainen kirjanpito on käytännössä yksinkertaisempaa kuin yhdenkertainen kirjanpito. Maksuperusteiden kirjanpito laaditaan tässä käyttäen pankkien tilioitteita päiväkirjana kirjanpitolain mukaisessa aikajärjestyksessä. Tämän aloitteen mukaisessa kevennetyssä menettelyssä vältetään samojen tapahtumien tallentaminen uudelleen kirjanpitoon. Kevennety kahdenkertainen kirjanpito on sellaisenaan hyväksyttävissä arvonlisa- ja elinkeinoverotuksen perustaksi, kuten nykyinen yhdenkertainen kirjanpito.

Tämän lakialoitteen voimaan saattaminen vähentäisi pienten yritysten kirjanpidon kustannuksia. Pienimmätkin yritykset voisivat teettää tämän työn tilitoimistoilla. Näin ne voivat pitää kirjanpidon kustannukset alhaisina ja keskittyä omaan ammattityöhönsä. Niille yrittäjille, jotka laativat kirjanpitonsa itse, kevennetyin menetelmin tapahtuva kahdenkertainen kirjanpito on suhteellisen helppoa, koska siitä on runsaasti oppikirjoja, joita yhdenkertaisesta kirjanpidosta ei ole käytettävissä.

Myös valtion hallintomenettelyt kevenevät, kun tilinpäätökset laaditaan yhtenäisin kaavoin. Tämä vähentää lomakkeita ja yhdenmukaistaa rekisterien sisältöä. Lisäksi yhtenäiset menettelyt vähentävät kirjanpitojen virheitä ja siten esimerkiksi verohallinnossa tehtävää virheisiin liittyvää selvitystyötä.

Talousvaliokunnan tulisi ottaa tämä aloite käsittelyyn hallituksen kirjanpitolakiesityksen rinnalla, kun se tulee eduskuntaan. Käsittäksemme tässä esitetyt uudistukset ovat paitsi varsin järkeenkäyviä myös teknisesti niin yksinkertaisia, että niiden istuttaminen uuteen lakitekstiin ei tuota vaikeuksia. Eduskunnan tulee huo-

lehtia siitä, että virkamiesten turhamaisuus ei estä järjen käyttöä. Lainsäädännössä on syytä huomioida sellaisiakin asioita, jotka eivät ole pälkähtäneet virkamiesten päähän. Elämää on nimittäin muuallakin kuin ministeriöissä, esimerkiksi pienissä yrityksissä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään talousvaliokuntaan.

22) Hallituksen esitys Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimusvaltioiden ja muiden rauhankumppanuuteen osallistuvien valtioiden välisen sopimuksen niiden joukkojen asemasta ja sen lisäpöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys 19/1997 vp

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 7/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on ensi perjantaina kello 13, valtioneuvoston kyselytunti huomenna torstaina kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 18.06.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio

